

ژبپوهنه

دویم حل د څه نوو

مپندنو سره

بنسټيزه، معيارې

Ketabton.com لیکونکی: پاتر ماخان میری سینواری

خوروونکی: انجنیر زهیر

د لوي څښتن

په سپيڅلي نامه، چې

ډېر مهربانه، رحمان

او رحيم دی.

سرلیکونه:

مورفیم څه شی دی ۳۳	د سربزې پر ځای باندې
نیونه، بنوونه، غوښتنه ۳۵	کرنویبونه ۱
۴ - قضیه یا تیوریم ۳۵ <u>Theorem</u>	Name - نوم ۵
۴۱ وینادولونه یا وینابنې:	نر- بشځي وال نومونه ۵ <u>Genus</u>
۴۲ ادورب یا قید او ډولونه یې:	ځانیز نومځاینیوي: ۷
۴۵ د وپیونو ترنې:	د نومځاینیوو ډولونه: ۸
۴۷ سرغوندالي یا بنسټغوندالي	ادجکتیو یا خوي وی ۹
۵۴ غوندالجورونه	د خویویونو جگېدنه ۱۴
اتریبوت- ورزیاتونه	د ژبنیزو توکو پېژند: ۱۵
Partizip پار تیځپ:	غوندالجور بنسټ بنوونه ۲۲
کرونی او پري - یا نه کرونی ۶۱	ترنویبونه ۲۳
۶۴ ترنویي یا - لغات	بنسټغوندال - او ځنگیز غوندالترنه
۶۷ سیده- و ناسیده ویناوي	فونیم څه شی دی؟ ۲۷ phonem
انتروگاتیو غوندالي	Allophone دیوه غریډولوالی ۲۸
خوزند <u>transformieren</u> /	دېستینگی م: Distingem گرافیم Graphem
پیدابښت	مورفیم ۳۳ <u>Morphem</u>
۷۰ غوندالغري	فونې مبدلېدنه په منځغر کې ۳۰
انترجکشنونه(ویین ویونه یا ډویلو ویونه)،	Phonetik فونېتیک ۲۱
ترانزیتيو او اینترانزیتيو ۷۴	فونولوژي ۳۱ Die Phonologie
۷۶ سیمانتيک	

پرېډيکات يا غونډالويينه ۱۱۴	۱-ويېنډوله فونيتيک ۳۲
خاوندوالي- ، داتيو شى ۱۱۷	دويمه برخه ۸۱
اتريوت د غونډالغري برخې په څېر ۱۱۹	پسې ترلي ۸۱
ولاړ او پراته حالتونه. ۱۲۰	د پسې ترې لو ډولونه ۸۶
د نورو حالتونو سره و مخ ته څو ۱۲۱	پسې ځاينوي يا اړيکوييونه ۸۷
ابلاتيو يا بېلېدنه ۱۲۳	څنگه والي يا حالتونو ته څه اړتيا ۹۰
پوښتننومخاينويي: ۱۲۷	د دې ليکنې په ليکنو کښې څه؟ ۹۰
د ډاکتر ماخان ميرې شينواري ليکنې او	په پښتو کښې حالتونه ۹۱
ژباړې ۱۲۹	حالت څه شى دى؟ ۹۲
د ډاکتر ماخان ميرې شينواري ژوند	پښتو ژبه دوه حالتونه لري ۹۲
ته يوه لنډه کتنه ۱۳۵	حالتونه د تکيه اړنومخاينيو سره: ۹۴
ډاکتر شينواري ته د پوهنيزو هلو ځلو له امله	حالتونه د پوښتنو په بنسټ ۹۶
ستاينليکونه: ۱۳۶	د حالتونه نوې څېرنيوهنه ۹۹
	څنگه کړى شو دا روښانه کړو؟ ۱۰۲
	د پښتو حالتونو د ستونځوبيو بريا ۱۰۲
	پرتله کونه ۱۰۴
	خويوييونه د پسې ځاينيوو سره ۱۰۷
	د حالتونو و روښانونو ته د مخه ۱۰۹
	پسې ځاينويي ۱۰۷
	پسې ځاينويي ۱۱۲

.... الف

د پیل خبرو پر خای باندي.

پښتو ژبه ډېره هکچکوکونکې ده

د دې لپاره چې دا راته جوته شي، دا خو خبرې.

- ما نن د ۲۰۲۴-م زک د مای پر ۲۹-مه باندي و غوښتل (ستری يم)، چې د پښتو لیکنو او سوچوچ لیکنو څخه لاس واخلم، خو گورم، چې نوي څه تل کېدی شي او له دې امله یې د ما اند بدل کړ.

چې غوتي پسې و هې په لاس به درشي.

د نن د ورځې د فکر او څېړنو او لیکنو سره د ما تازه میندنه:

الف - نوموښونه، کړنویینه او خوښوښونه، چې درېوړه هره یوه یې بېلې ځانگړنې لري: په نورو ژبو کېنې دا درېوړه بڼه بدلیري یا گردانېري، خو په پښتو کېنې دا سوچوچ په بل ډول دي.

په پښتو کېنې دا اړونده دندې د گردان له مخې وسرته نه رسېري او هر یو وپیدله یې انډول بل ډول و سرته رسوی.

- په حالتونو یا اړیکنیوونو کېنې د نوموښونو پوهېدنورنه د مورفېمونو ،، د، له، په، پر، تر، و،، د نوموښونه و مخ ته د وریانوونو له لارې څخه کیري.

- د خوښوښونو جگېدنه هم د،، ډېر، خورادېر او زښتدېر،، له لار څخه و سرته رسیري، چې دا یې گردان نه، خو هغه په بل ډول د خوښوښونو جگېدني دنده پوره کوي.

- ما د مخه لیکلې وو، یا په دې اند وم، چې گوندي کړنویینه یا مهالوښونه گردانیري، خو داسې نه ده:

په پښتو کښې د نورو ژبو په څېر کر نوييونه يا مهالوييونه نه گړدانېږي، خو د پښتړلو په مرسته يې پوهېدنه غزيرې.

لکه: خورم، خورې، خوري، و خوره، ځم او نور.. دلته گوره وخت اړونده بڼه بدلېدنه نه شته، خو پوهېدنغزونه يې جوتيرې.

په پورته کښې -م (دا گوره ام نه دی او ام ناسم دی)، -ې، -ي پښتړلي دي، چې د بنسټوويونوپوهېدنه غزوي.

- پښتو يوه ايرگاتيو ژبه ده: دا په دې پوهېدنه، چې پښتو نومينايو او اکوزاتيو ژبه نه ده.

پ - پښتو دوه حالتونه رېکتوس او اوبلېکوس يا پروته او ولاړ او بڼه يې کړوني او نه-کړوني حالتونه يا اړيکنيووني لري.

ت - پښتو دوه ډوله نومځاينيووي لري:

ت ۱ - ځانيز.

ت ۲ - کلېتيکي يا تکيه اړ نومځاينيووي.

و ت ۱ ته - دا هم د يوگن اوس مهال کړني لپاره دوه دي: زه، ما، ته، تا، هغه، هغهء (هغې).

و ت ۲ - دا هم دوه دي:

ت ۱ ۲ - پښتکيه اړ نومځاينيووي: مې، دې، يې، مو او

ت ۲ ۲ - مختکيه اړ نومځاينيووي: را، در، وړ.

ټ - پښتړلي شته، خو مختړلي نه شته.

ث - په پښتو کښې پښځاينيووي شته، خومځاينيووي نه شته.

ج - پښتړلي: د مورفېمونو هغه ډله، چې د ويونو غزېدنه زياتوي، سافېکسونه يا پسي

تړلي دي. او

چ - هغه مورفېمونه چې پوهېدنورونکي، په ځانگړې توگه په اړيکنيوونو کښې د نومويينو

سره، د، له، په، پر، تر، و دي. دا پوره د پام وړ دي او د مور ډېرې سونځي همدلته دي، ځکه

چې هر يو له دې مورفېمونو و نومويونو ته د پوهېدنورني وروسته د ځانگړو او له همدو

سره اړونده پښځاينيووي يا اړيکويونو پسي راځي. پر هغه باندې.

دلته ي، ، پر، ، پوهنورونکي مورفېم و، ، هغه، ، ته او پسي بيا اړيکويي ، ، باندې، ، راځي

او همداسې ، ، پورې، ، هم، لکه: پر هغه پورې خټې پورې شوي.

یادونه: په پښتو ژبه کېنې د کرنویونو یا وخت ویونو گردان نه شته (که غواړئ فعلونو). په پښتو کېنې د کرنویونو بنسټ د وخت او کس سره سم د پسي تړلو په مرسته غزیري. لکه خورم، خورې، خوري.....گورو، چې دلته د ،،خور، سره سفېکسونه یا پسي تړلي م-ي،-ي، و ور زیاتیري، چې دا د نورو ژبو د گردان بدیل دی. ځنې ستونځو ته به پام وکړو، لکه په ،،وهل،، کېنې، چې په روان مهال کېنې ،،واهه،، دی او په تېر مهال کېنې ،، و واهه،،. دا داسې برېښي، چې دلته دا لومړی ،، و،، د هغه تېر مهال لپاره راځي، همداسې په ،، و وهه،، کېنې د امر لپاره راځي.

_____ ژبپوهنه ۱ _____ ۱

،،نه هغه زړه هغه دماغ او هغه زه پاتې يم
 خدايزده چې څه ومه اوس څه يم بيا به څه پاتې يم
 تاب د سخن مي پاتې نه دی نور ليکلی نه شم
 د يو ناتوانه اسويلي غوندي په خوله پاتې يم،
 حمزه بابا

د لوي څښتن په سپېڅلي نامه

Verb کرنوی (لاتین: *verbum temporale*، مهالوی یا وخت اړوند وی یا لنډ: وی) وختوی، کرنوی، بوختوالي وی د یوه ویډول له پاره د ورځني (*traditionellen*) گرامر یا ژبلار مسلکي ویینه (افاده) ده، چې یو بوختوالی، یوه پېښه یا یو حالتوی په گوته کوي او ویونه په بر کې نیسي لکه تلل، خورل، الوتل او نور. یا دا

پېژند:

کرنویونه په خپله دنده کې د یوې غونډالې یو منځنی پرېدیکات جوړوي، چې په خپل گردچاپیر یا چاپیریال کېنې نور ټول توکي تنظیم کړي. هغه د موضوع د رول یا دندې جوړونه ټاکي او هغوي د مهال، مودال (د کرنې د حالتونوسره سروکار لري. د ما په لیکنوکې گوته ورته نیولشوي) اسپکتوی (ژبلاریز وی دي، چې د یوه حالت وختی په گوته کوي) بوختوالی او نورو معلوماتو، ... ټاکونکي دي.

یا هغو ویی ته یو کرنوی وايي، چې څه کرل کیري یا پېښیري یا څه شی کیري.
 -- کرنوی په ځانیزه بڼه

يوگن يا ځانله: ۱ . کس: زه ځم. ۲ . کس: ته ځي. ۳ . کس: هغه ځي.
Plural (Mehrzahl) ډېرگن يا ډېر:

۱-م کسان. مورن ځو. ۲- م کسان: تاسو ځي. ۳-م کسان: هغوي ځي
يادونه: په پورته کي: ۱. او ۲. د لومړي او دويم په ځای ليکل کيږي. زيات وخت – لکه د
مخه مي چي گوته ورته ونيوله: ۱-م، ۲-م ليکل کيږي.
ډېره اړيښه يادونه: په پورته غونډلو کي –م لکه زه ځم، -ي، ته ځي ... دا د تلل غزونه ده
او نه بڼه بدلون يا گردان، چي –م، -ي ... او نور يي پسې تړلي يا سافي کسونه دي، چي
خپلواکه پوهيږي نه لري او د مخه ورسره تړلو ويونو پوهيږي دنه غزوي (روسته راځي).

زېږونه ۱ _____ ۲ _____

دوه ۲- Hilfsverben مرستندوي کړنويونه:

پيډل يا پيل، چي ماته سم برېښي، لرل، کيډل.

د مرستندوي کړنويونو په مرسته بېلابېل وختونه جوړيږي،

د بېلگي په توگه: مورن تللي يو، مورن تللي وو، مورن به لار شو.

کله کله دا د ادورب، نوم يا خويوي سره ځانله يا يواځي وي.

د بېلگي په توگه: هغه ولاړ دی. زه وړی يم يا لوړه لرم(؟). زه نېکمرغه يم.
مودالکړنويونه: بايد، غوښتل، اجازه لرل يا – ورکول...

هغه يا که غواړي دا تل د يوه کړنوي د اينفينيتيو (بنسټبڼه) سره په تړاو کي دي او د هغه
سرچينيزه ويناوي بدلوي.

هغه کړي شي د بېلگي په توگه رابند کړي، يو څه هر ورو (مجبوريت) شي، يوه هيله
يا غوښتنه(؟) ووايي (افاده کړي)، يو څه بې بنديزه يا خپلواک کړي.
بېلگه: هغه بايد راشي، هغه دې بېده شي، زه کړي شم (د چا ومخ ته) ولولم.....

دوه ۳ - ناتوانه کړنويونه:

دا هغه کړنويونه دي، چي بنسټ نه بدلوي.

بنسټبڼه ۱ . بنسټ بڼه ۲ . بنسټبڼه ۳ . بنسټبڼه (۱)

انځورول زه انځوروم ما انځور کړل ما انځور کړي وو

ویل زه وایم ما وویل ما ویلی وو

توانمند یا غبنتلی کرنویونه : هغه دي، چي بنسټ بدلوي.

بنسټبڼه ۱ . بنسټبڼه ۲ . بنسټبڼه ۳ . بنسټبڼه (۱)

خُغاستل زه خُغلم زه وُغاستم زه خُغاستی وم.

لمبل زه لامبم ما ولمبل ما لمبلی

_____ ژبپوهنه ۱ _____ ۳ _____

دایوه بنسټ بڼه د بنسټ کرنویي له امله ده او دا پسي بله ترې منخ ته راغلي یا ور څخه راپاتي بنسټبڼه یا میراث دی. نه پوهیږم څه نوم ورکړم.

نالاریز (نا منظم یا بی قاعدې یا بی لاریز) کرنویونه

بنسټبڼه ۱ . بنسټبڼه ۲ . بنسټبڼه ۳ . بنسټبڼه

تلل زه خُم، زه لارم زه تللی وم

اړینه یادونه: د دې کرنو سره د وخت له مخې د کرنویونو پوهېدنه غزیري. او پرته له دې، ځانگړو ویونو سره د اوس وخت لپاره نومخای نیوي هم خپله بڼه نه بدلوي، دوه نومخاینیوي لرو، چې په ډېرگن اړیکنیونو یا حالتونو کښي یو پاتي کیږي:

لومړی: هغه کرنویونه، چې کېدل کیږي او بل یا پری کړوني ته اړ نه دي، په هغوي کې یو نومخای نیوي پاتي کیږي، چې دا بڼه بدلون نه دي.

بېلگه: زه خُم. زه لارم. زه تللی وم.

دویم. هغه کرنویونه چې پرېکړونی لري.

بېلگه: زه خورم. ما وخوره. ما خورلي وه یا خورلی وو.

په پښتو ژبلاړکي کرنویونه بڼه بدلیدنور یا گردانېدونکي وییونه نه دي او د پسي تړلو په مرسته یې اړونده پوهېدنه غزیري لکه: خُم، خُو، .. خورم، خورم او ما وخوره... او یوه کیدنه یا یو حالت په نخښه کوي یا ښایي. په ښوونځي ژبلاړ کې دا له دې امله بوختوالیوي، مهالوي، یا کرنوی هم بلل کیږي او په لاندې برخو وپشل کیږي:

- په بوختوالي/کړنه کې (ژړل، گوتنیول، ورکول).
 - کیدنویونه (لوییدل، زورېدل) دا داسې ویونه دي، چې کړونې ته اړتیا نه شته دا کړل
 کیري نه، دا کیري یا کیدل کیري.

یادونه: کړنه او کیدنه: کړنه یو کړونې لري یعنی یوڅوک څه کوي او کیدنه کړونې نه
 لري، هغه کیري دي ټول ته باید پام وشي او ښه شي.
 بیا لنډ: په پښتو کې د نورو ژبو په څېر کړنویونه نه گردانیري، خو پوهنه یې د
 بسپځاینوو په مرسته غزیري. خورل، خوري، خورم، خورو، چې بنسټ وی همغه او د
 بسپځاینوو په مرسته و غزېده.

- حالتویونه: حالت یا څنگه والی یا ښه یې اړیکنوی (دا هغه ژبلاريز یا گرامري
 کازوس، حالت یا پېر نه دی) (درېدل، ژوندکول، پاتې کیدل یا پاتیدل). دا و منځپانگي
 ټاکنې ته گوتنیونه هم کیدی شي، داسې چې: شیبیزې بوختیاوي، کیدني او حالتونه په نڅینه
 کولی شي (بیلگې: چمتووالی، پېښه، راتلنه). هغه گرامري حالت یا اړیکنویونکی وروسته
 څېر لکیري

- د کړنویونو توپیر له نورو ویونو سره دی، چې دا په پښتو کې یواځې یا هم
 ښه-بدلیدونکی ویونه دي یا که غواړی، گردانیري. اوس پوه شوم، چې کړنویونه نه
 گردانیري

۱ - سپین ځي = تلل (سپین) = ت (س)

۲ - پیشو مورک و نیوه = نیول (پیشو، مورک) = ن (پ،م)

دا سم اندیز جوړښت د ژبلاري کړن-ارزښتوالي ځانگړی ډول جوړوي.

داسې لږ نوره روښانونه هم، چې دما ورته پام راوگرځید:

- کړنوی: تلل: لارم یا ځم،

- مهالوی: تلل: ځم، تللم، لارم، تللی یم، تللی وم

- بوختوالیوی: بوختیا وي: لوستل.

مندې وهل.

او سپورت کول.

څو بیلگې: تلل

مور و کابل ته ځو.

تاسو و کابل ته ځی.

هغه و کابل ته ځی.

لنډ: ځو، ځی، ځی، ځی، ځم.

اړیږي نه یادونه: د مور ژبپوهان یا ځني لیکوالان لیکي، چې دا -م، -ي، -ي... منفصل او که متصل نومځاینيوي دي، خو دا سي نه ده. دا د کرنویيونو د وخت او کس اړونده غزېدنه ده او دا -م، -ی او -و پسې تړلي دي (پسې تړلي دي وکتل شي).

یادونه: د سفې کس یا پسې تړلو سره دي هم پرتله شي.

نورې بیلگې که غواړی تاسو یې راوړلی شی.

مور په پښتو کتابونو کې تر اوسه پورې زده کړي، چې د عربي فعل یا ورب ته کړ وایي.

یادونه: مور د فعل د پښتو له انډول سره دوه ستونځې لرو.

۱ - کړ که کړنه یا بوختنیا (بوختوالی)

که رښتیا ووايم په کړنه پوهیږم، چې دا د کړل و لاس ته راغلی نوم دی.

که دا د ،، کړل،، لپاره کړ وي، نو کړل نوم په کړنه جوړیږي اونه په کړ

۲- پوښتنه داده، چې ایا کرنویي په کوم پای توري یا په روښانه توگه یې که ووايو په کومي ،، یې،، سره ټاکل یا بشوول کیدی شي؟

۳ - Name نوم

نوم: د يوه نوي پوهنيز پيژند له مخي نومونه په يوه کس، يوه شی او يا يوه ځانله کس يا څه د معلومات - يا پوهي دندېری يا - سټ يا يوې کلمې باندې تنظيم شوي، معلوماتو معلومولو يا ټاکلو ځانگړنوالي په چوپړکي دي. يا

پېژند: د يوه کس حيوان يا يوه شي لپاره له يوه يا ډېرو ويينو څخه جوړه نخښه ونه يا په نخښه کونه، چي يو څوک د يوځلوالي په څېر راوباسي. ځانيز نوم.

۱ - د يوه کس، کورنی نوم يا يوه نوم لپاره په نخښه ونه.

لکه سورگل، سپين.. کشمالي، غونډوسکه او نور.

د نوم او نومن د توپير لپاره يې پيژندونه سره پرتله کړی

_____ ژبپوهنه ۱ _____ ۶

دوه نور ژبنيز توکي.

نومونه

Nomen / Substantive

نومونه، شينومونه يا نومويونه..

يادونه: که دا سوبستانتيو او نومونو ته نومويونه ووايو، دما په اند به لنډ موخه ور وي (وراندیزونه):

نومونه/ سوبستانتيو يا شينومونه ژوندي، شيان او کليمي په گوته کوي.

روښانه يا څرگند نومونه/ سوبستانتيو شينومونه شيان دي، چي سړی يې گوري، لمس کوي يې او حس کوي يې. له دي امله،، نومويونه،،

د بېلگي په توگه: مېز، پاڼه، غونډوسکه، پياله.

ذهني نومونه/ سوبستانتيو شيان دي، چي فکر پرې- يا ورباندې کيږي او احساس کوي يې

بېلگي: کار، تفريح، خوښي، زړه بدي

نومونه/سوبستانتيو يا شينومونه کومې پيژندنځېنې لري؟

نومونه/سویستانتیو گنوبنی (تعداد بنی) لری:

یواخی یا یوگن (مفرد) بیلگه: ونه، گلاب، برستن.

دېر یا دېرگن (جمع) لکه ونی، گلابونه، برستنی

یادونه: د مور ژبپوهان د یوه یا و خانله ته یو گری او دېرو ته دېر گری وایي او له وگري څخه یې رانیولی. دا ناسم دی، له دې امله هم، چې دا د وگري سره سر او کار نه لري، دا د هر څه یا هر شي یا یو څه سره سر او کار لري، چې دا دې هرو مرو وگري نه وي او نه دی.

یو گن په دې پوهېدنه، چې گن یې یا په گن یو دی یا یواخی دی او دېر گن په دې پوهېدنه، چې گن یې له یوه دېر دی، نو ځکه دېرگن.

بیا: منه، منی. منه باید یوه وي، له دې داسې پوهېږو، چې گن یې یو دی. منی، دلته باید دوه پنځه... منی وي، چې گن یې له یوه دېر دی، نو له دې امله ورته دېرگن وایو، نو لنډ یوگن (خانله)، دېرگن (دېر یا دېری). دلته که یو گن وي، یا دېر گن، نو د گن بڼه نه بدلیری.

نوم/شینوم یا نومویونه په پښتو کې دوه نرښځیوالی یا نرښځیتوب دي، چې د پیدایښت الی له لارې سره توپیریږي، داپه دې پوهېدنه چې دا نومونه نارینه او ښځینه دي.

نر- ښځیوال یا نرښځیتوب د نارینه او ښځینه لپاره د ناکلو پیژند نښو له لارې: یو، یوه، له یوه، له یوې، او دا په هغه خپله موخه یا پوهېدنه وروسته راځي.

نرښځیتوب په پښتو ژبه کې د ځني تورو یا نوره هم بڼه زیات یې د غبرلونکو تورو له لارې څخه پیژندل کیږي یا څرگندیږي، خو نه ټاکل کیږي.

بیا اریبڼه یادونه:

دا دې په گوته وي، چې نر/ښځیوال د کوم توري له لارې نه شي ټاکل کېدی. دا په دې پوهېدنه چې دا نه ټاکل کیږي، دا همداسې له پیدایښت څخه دي، چې همدا یې دېره غوره ده. د مور ژبپوهان په دې هکله له پوره ناسمون سره مخامخ دي، لکه د ئ منځ ته راوړنه، چې ناسمه ده، دا په دې پوهېدنه چې دوي د یوه غبرلونکي توري له لارې کړي یا کړنه او نوم غواړي وټاکي، چې دایې ژبڼیزه لار نه ده. د تورو له لارې څخه څه نه ټاکل کیږي.

دا هم ژبلاريزه نه ده، چي غږ يو او دوه ليکنډولونه.

کوم توري دي، چي دا يي له مخي څخه يا له هغو څخه پيژندل کيږي (که ووايو، چي کوم توري دي، چي دا ټاکي، ناسمه ده، دا پر دې پوهېدنه باندې چي ټاکل کيږي نه).

-- دا نښځيتوب کيږي شي، يواځي په يوگڼينه کره شي:

نارينه پر يوگڼينه باندې: سړی/ پر ډبرگڼينه باندې: سړي

بښځينه په يوگڼ: پياله/ ډبرگڼ: پيالي.

-- ډبرگڼ (په يوځاني نوميز) د پيژندنځيني سره جوړيږي.

مور په پښتو کي يواځي ناکليکي پيژندنځيني لرو: يو مېز، يوه پياله

ژبپوهنه ۱ _____ ۸

Pronomen نومځايڼيو (ياهم: لپاره ويونه):

يادونه: گومان مي دی، چي د مور زبپوهان ورته نومځري(؟) وايي، خو پوره باوري نه يم او په بل نوم يي هم نه پوهيږم، داسي بخښني راته کوي، ملامت يم، خو څه وکړم، زموږد پښتو يا بيخي په پښتو پوهني لا تر اوسه کورته نه دي راغلي، لکه دا په نورو ژبو پوهني. پوهيږو، چي داليکني له کورڅخه بي له کتاب او کتابتون سرته رسوو. دا دي دلته په گوته وي، چي نومځايڼيو هرو مرو د پرونوم انډول دی او همداسي دی، که غواړو او که نه؟

نومځايڼيو:

پيژند: هغه وييدولونه دي يا د ويونو هغه ډله ده، چي د نومونو پر ځای باندې راځي يا د نومونو ځای نيسي. نو له دې امله نومځايڼيو. دا کټمټ د پرونوم انډول دی. د مور د پښتو ادبياتو کښي ورته نومځري وايي، چي رښتيا نه ورباندې پوهيږم. گومان مي دی ځري نماينده ته وايي، خو نومځايڼيو نمايېنده يا نومځري نه دی، هغه يي ځای نيسي.

ځانيز نومځايڼيو:

د نورو ژبو مخامخ په پښتو کي دا د يوگڼ لپاره دوه دي: زه، ما، ته، تا، هغه، هغي، هغه (ن، بن).

ډبر يا ډبرگڼ: مور، تاسو، هغوي.

په پښتو کې نومځاینيوي نه بدلیري، خو د یوگن لپاره، دا په دوه ډوله دي.

یادونه: دا به په حالتونو کې نور هم روښانه شي.

په الماني کې له الماني رانیولي ورته ،،لپاره،، ویونه هم وایي. پرو نوم د نوم ځای نیسي، نو له دې امله نومځاینيوي بلل کیږي.

یادونه: په الماني ژبه کې نوم گردانیږي یا بڼه بدلیري، خو په پښتو کې بڼه بدلېدنه نه شته، خو دا په حالتونو کې څرگندیږي، چې هلته د نوم او همداسې د نومځاینيو سره چې دا مورفې مونه ورزیات شي، نو پوهېدنه یې بدلوي لکه له ما، پرمېز ، تر کور او دما او نور.

ژبپوهنه ۱ ۹

یادونه: نومځاینيوي به په دویمه برخه کې پوره یا هغه د اړینوالي له لارې و څېړل شي.

د نومځاینيو ډولونه:

د الماني لاندې پرو نومونه یا نومځاینيوي په انډول پښتو څیرو:

Personalpronomen, Possessivpronomen, Reflexivpronomen, Relativpronomen او Interrogativpronomen

Personalpronomen ځانیز یا شخصي نومځاینيوي

ځانیز یا شخصي نومځاینيوي دي: زه، ما، ته، تا، هغه(ن او ېن)، هغه، مور، تاسو(ن،ېن)، هغوي او د هغوي بدلیدونکي بڼې؟؟ دي.

پښتو کې نومځاینيوي بڼه بدلون -لکه د الماني په حالاتو یا اړیکنیونو کې- نه لري، دا به په اړونده ځای کې روښانه شي.

Possessivpronomen خاوندوالي - یا څښتنوالي نومځاینيوي

دا پوسسیسیو نومځاینيوي (خونديوالي نومځاینيوي) اړوندوالی یا خاوندوالی یعنی ملکیت په گوته کوي، موردا دوه سره توپیروو د مل په څیر او د نومځاینيوي په څیر د پر ځای- پر بڼه- یا پر څیر باندې.

يادونه: دا په حالتونو کې ښه روښانه شوي. چې دا مې ليکل تر هغې پورې په حالتونو او د نومخاينيو په بدلون، ښه يې پوهې دنبدلون باندې نه پوهېدم، په دې اخرو کې بريالې شوم، چې د خپرونو له لارې له تاسو سره شريکي شوي هم دي او د م ک له لارې هم.

بيلگه

دا د ما بکس دی

دا د ما دی

راگرخيدوني نومخاينيو Reflexivpronomen

ژبپوهنه ۱ _____ ۱۰

رفلکسيو- يا راگرخيدوني نومخاينيو مور د راگرخيدني يا بيرته راگرخيدني سره (خان تيرباسل يا خان تيروتل، خان ناسميدل (غلطيدل؟)) او رامات کړنو (خان پيژندل) سره کاروو

بېلگه: دا به همدلته په ياد راوړم، چې دا غونډله په الماني اکوزاتيو ده، خو په پښتو کې يې اړونده پوهېدنه کړنغونډله ده.

Ich habe mich verlaufen.

ما خان تيرباسه يا زه تيروتم (خبره په ما اوزه کې ده)

Wir kennen uns

مور (يو له بل) سره پيژنو

يادونه: په پښتو کې اکوزاتيو نه شته، نو دا غونډله د کړوني په حالت کې راځي.

که پام وکړو، نودلته هم هرورويښتو او الماني، همداسې فارسي بل ډول دي.

Relativpronomen نسبتي - پښتو انډول يې و ... ته نومخاينيو

له نسبتي نومخاينيو (هغه، دا، کوم، ...) سره مور نسبتي غونډالې په گوته کوو.

بیلگه:

:Die Polizei sucht den mann; der die Bank überfallen hat

پولیس سړی لټوی، هغه(کوم) چې بانک وهلی یا لوتلی دی.

Interrogativpronomen

پوښتنو بیښیز - یا پوښتنیز نومخاینیوي

پوښتنیز نومخاینیوي (څوک، څه شی، و چا، د چا) په پوښتنغونډاله کې د نوم په ځای راځي، د هغه پسي یا د کوم چې مور پوښتنه کوو.

بیلگه:

_____ ژبپوهنه ۱ _____ ۱۱

له دې سره به لږستونځي ولرم،خوزه پوهیږم، چې تاسوله مابنه پوهیږی.

?Wer wird das sagen

دا به څوک ووايي؟

?Wer sagt das

دا څوک وایي؟

?Wer hat das gesagt

دا چا وویل؟

Wer hat das gesagt gehabt?

دا چا ویلي وو؟

یادونه: دلته گوره له،، څوک،، څخه و ،،چا،، ته لاره. دې سره یې پوره توپیر شته.

Demonstrativpronomen.

پام را – يا ور گرځوني نومخاينيو دي: دا، هغه ويونه دي، كوم مو چي پام و څه ته راگرځوي. مور پام راگرځوني نومخاينيو هله كاروو، چي يو څه (د نورو له پلي) راوباسو يا غوره كوو يا د پامور گرځوو.

بيلگي:

Möchten Sie dieses hemd oder jenes?

تاسو دا كميس غواړي يا هغه؟

Indefinit Pronomen

ناټاكلې نومخاينيو.

دې ناټاكلو نومخاينيو پورې اړه لري: يوڅه، نه، سړي، يوڅوك، هر. مور دا كاروو، كله چي مور يوشې ټوليز كوو

بيلگه:

(ايا) ته د ما لپاره يوڅه كړي شي؟

غوره يادونه:

په الماني كې د نومخاينيو بڼه بدليري، خو په پښتو كې د نوميز نومخاينيو، چي مور همدا لرو، بڼه نه بدليري، پرته د اوس حالت څخه، په پښتو بايد يوه بله لار وي، چي په هغې زه هم په دي اخرو كې وپوهي دم او په پښتو كې هم دا لومړي ځل دي، چي دا كار كيږي او كه اجازه وي، دا به د ما ميندنه هم وبولم. داميندنه ځكه ليكم، دا لار په ژبه كې شته، خو ما وميندله.

خوي ويې (دېر گڼ يې: - ويونهAdjektivDas يا ورزيات شوي)

په ژبپوهنه كې هغه د ويونو ډله ده، كوم يا هغه چي د يوه څرگند شي يا يوه ذهني شي، يوي كيدني يا كړني يا حالت (ځنگه والي) او داسي نور جورښت روښانه يا تشریح كوي.

ادجکتیو،،خویوی،، یا ،،ملوي،، هم بلل کیري، په ښوونځي کې ،،ځنگه،، وی (یو شی ځنگه دی؟) هم بلل کیري، چې زموږ پښتو ادبیاتو کې یې **ستاینوم** بولي او د ستاینوي او ستایي نوم په منځ کې ستر تو پیر دی، ستایي نوی کېدی شي ستایي نوم شي، خو ستایي نوم ستایي نوی نه دی. د ستاینوم سره موږ لږ د ناسمونو سره مخامخ کیږو او هغه دا چې دا به یا ښکلی او یا نابښکلی وي او **خوي نوم** ډېر څه خوندي لري یا ډېر خویونه یا ټول خویونه.

دا په دې پوهېدنه، چې خویونونه جگېدنه نه لري. سپینگل کاکا کېدی شي سپین هم وي، خو هغه یې بیا خوي هم دی. ته بیا دلته ډېر سپینگل کا کا نه شي لیکلی او نه باید وي.

د سپین (خوي) او سپین (نوم) کاکا د دې دواړو سپین په منځ توپیر کړی شو؟

هو! که جگېدنه ورسره راتلله، خو خویوي دی او که نه نوم یا نوموی دی. د نوم سره ډېر-خورا ډېر- سپین کاکا نه شي راتللی.

خوی و یونه کیدی شي وکارولشي:

_____ ژبپوهنه ۱ _____ ۱۳ _____

attributiv اتریبوتیو (یوه شي اړوند یا یوه شي ته یې نسبت ورکړی، د بیلگې په توگه. ښکلی ورځ)

prädikativ پرېدیکاتیو (د یوه پرېدیکات برخه د کوپولا سره: د بیلگې په توگه: ورځ ښکلی ده) یا

ادوربال adverbial (هغه ښکلی سندرې وایی)

د ژبلار د خبروڅه پوره غزېدلې وي، خو د اوس لپاره زه په دې لږڅه بسیا کوم. که ژوند وو، نو بیا به یې سم وغزوم، خو دا کار د ژبې مینه وال ښه کولی شي.

د خویویونو جگېدنه په الماني او پښتو کې:

د الماني ژبې زیات خویویونه کیدی شي جگ شي. دا تلنه کومپاراڅیون Komparation یا درجه بندي یا ښه یې جگوالی بلل کیري.

په پښتو کښې د خوږویونو بڼه نه بدلیري یا د نورو ژبو لکه انگریزی یا جرمني په څېر بڼه نه بدلوي یا نه گردانیږي، خو اړونده جگونه لري.

موربه يي دا اوس همدا د ډېر، خورا-او زښت- سره درجه جگه کړو.

Positiv: schön بنسکلی

Komparativ: schöner ډېر بنسکلی

Superlativschönstenam خورا بنسکلی

داسې خوږویونه هم شته، چې د هغوي د جگوني سره ستوی بدلیري:

او موربې بیا په ډېر او خورا-او همداسې د زښت - سره جگوو:

ښه،ډېر ښه ،خورا ښه یا خورا ډېر ښه gut, besser, am besten;

ډېر، خورا ډېر، یا زښتډېر ، viel, mehr, am meisten.

دې ته ټول مینه وال رابولم،چې اندونه سره گډ کړي. او دا

،، تر ټولو ډېر،، چې څه وايي او پوره ناسم دی، وليکو

اوکه د نوروژبوڅخه يي هم گټه واخستله، نولا نوربه هم ښه شي.

ځنې خوږویونه شته،چې په هغې کښې دا جگیدنه نه شي راتللی:

ټيک همغه یا مطلق خوږویونه لکه بلاربه (ډېره بڅښنه ډېوي، چې دا بي ادبي ونه گنی، که حامله وليکم هم همدا ده، خوعربي ده)،مړ اونور.

د رنگونو جگیدنه بیا شته لکه شین، تک شین، شین چک.

یادونه: دا جگیدنه نه ده، ځکه، چې ټولیزه نه ده. دا د اړونده رنگ جگیدنه نه، دا يي يو

بلډولوالی دی، ځکه چې دا د برک لپاره نه راځي. تکبرک، یا برگچک نه شته.

سپین، تکسپین، سپینچک او همداسې نور او همداسې په ډېر او زښت او خورا باندې هم جگېدی شي یا جگيری.

خويويونه او ډولونه يې:

-- خويويي يو څنگه والی يا حالت يا يو خوي په نخښه کوي،

په غونډاله کې دا سړی د لاندې پوښتنې په ځواب کې پيدا کوي يا ميندي:

يو شی څنگه دی؟

لکه پورته مو، چې وويل، په پښتو کې خويويونه هم بڼه بدلون نه لري.

د بېلگې په توگه: رنگه، بنکلی، ارام، مراوی، خپلواک...

ځني ادجکتيو يا خويويونه د پسې تړلي يا سيلبي له لارې پيژندلکيري (پسې تړلی Suffix):
(ناپای،-ور، -ور، - والی، -توب او نور

-- ادجکتيو له دوه ادجکتيو يا له يوه نوم/شينوم او يوه ادجکتيو څخه جوړ دي:

دبېلگې په توگه: تياره شين، غښتر، رنگارنگ...

-- د ادجکتيو يا خويويونو کارونه:

موټر گړندی ځغلي. (يېدل (د شته والي) په څير پوره کونه، کېدل،
پاتېدل (prädikativ).

گړندی موټر. (نوم /شينوم ته ورزياتېدل (attributiv).

گړندی گټي. (د خپلواک نوم / شينوم په څېر (substantiviert)
په پښتو کې خويويونه يا ادجکتيو بڼه بدلون نه لري يا نه بڼه بدليري:

۱ - نوميز بڼه يې ځانيز: کوښښي زدکونکی پر ستا يې لو باندي خوښيري.

۲ - پرېکړونی: کوښښي زدکونکی ستايلکيري

۳ - خاوندوالی: دا د کوښښي زدکونکي ولاس ته راوړنه ده. ډلته، د، د خاوندوالي
مورفيم دی.

۴ - داتیو: ستایینه وکوبنبنی زدکونکی ته ده. یا له کوبنبنی زدکونکی څخه ستاینه کیري. له کوبنبنی هلک سره ستایینه مل ده. له کوبنبنی هلک کره خو او همداسی نور.

دلته دي د حالتونو برخه په پام کښي ونيول شي، وروسته څپرل شوي ده.

دا پورته لږ روښانه کوو:

و ۱ - ته: کوبنبنی. دلته زده کوونکی کوبنبنی دي، دا په دي پوهېدنه، چي کړونی دی.

و ۲ - ته: دلته کوبنبنی هلک پرېکړونی دی.

و ۳ - ته: دلته د، د، د واکوالي مورفيم ورزیاتیري.

و ۴ - ته: د مورفيمونو، و، له لاري څخه بدلون دی او همداسی له، له، سره.

-- د خویویونو جگېدنه

په پښتو کې د خویویونو جگېدنه، لیکه د الماني او فارسي پر څپر باندي نه شته، خو انډول يې پر لاندي ډول باندي شته دی.

بنسټپوری (زیاتېدنه یا مثبت): گړندی، جگ، ښکلی

۱ - لومړی جگېدنپوری (کومپاراتیو Komparativ) ډېر گړندی، ډېر جگ، ډېر ښکلی.

دویم جگېدنپوری (سوپرلاتیو Superlativ) خورا گړندی، خورا جگ، خورا ښکلی.

یادونه: د، ډېر، او، خورا، په ځای ماته بل څه ښه مناسب نه برېښي او د ما په اند نه شته، خو تاسو هم په کي فکر وکړی، خو هغه، تر ټولو، ډېر ناسم دی.

-- خویوی له پرتلیزویونو سره: لکه، یا، له،

ښه کیدونکی یا ډېرېدونکی: دومره همدومره ... لکه: زه (هم) دومره لوي يم لکه ته Komparativ کومپاراتیو..... لکه، ... ته له ما څخه ډېر لوي يې یا ته و ما ته.....

یادونه: د مور ادیبان لیکي: ،ترما ډېر لوي يې،. او دا ناسم دی. په حالتونو یا اړیکویونو کښي روښنه کیري

يو اړيکوی تل د هغه له نسبتوي سره څنگ په څنگ وي.

(نوم/شینوم، نومځاینیوی، خوی وی یا ادورب)

اړيکوی تل هممهال یا سملاسي د مخه یا پسي پروت وي

یادونه: پرتله کونه له ،،و یو څه ته،، سره کيږي. لکه سپین و اتل ته جگ دی. که ووايو، چې: سپین نسبت و اتل ته جگ دی. دا به هغه ورسره بلده لیکنه وي، خو دلته ،، د نسبت،، لیکلو ته اړتیا نه شته یا زیات دی.

-- سړی څنگه یو پسي ځای نیوی یا اړيکوی له ادورب څخه توپیرولی شي؟
یو پسيځاینیوی د یوگن ويی په څیر د غونډالي غزی یا غونډالغری نه دی.
-- یو ادورب د یوگن ويی په څیر غونډالغری هم کېدی شي.

بېلگه: ټکی د گردی-دباندي (دلته د یوه گډوله ويی په څیر راځي) پروت دي (دلته پسيځاینیوی یا اړيکوی د نوم/شینوم سره د پسيځاینیوي څنگه والي یا په حالت کې دی).

یادونه: ما په پیل کې داپورته غونډاله داسي لیکلي وه: ټکی له گردی څخه د باندي پروت دی.

ژبپوهنه ۱ _____ ۱۷

دا دپورته غونډالي ناسمه لیکنه ده، ځکه چې په دې غونډاله کې به ټکی له گردی څخه دباندي وي، خو هغه ځای به د گردی له خاوندوالي څخه بل ځای کې دباندي وي. ټکی د باندي پروت دی (ادورب – لوکال- یا ځایز ادوربال) پرتله له دې څخه کېدی شي یوگن یا ځانله ویونه د اړيکوي (مخ-یا) په پښتو کې مخځاینیوي نه شته) پسيځاینیوي) او د ترنوي په څیر هم وکارول شي.

بیا: د گردی-دباندي، په دې پوهېدنه، چې دا دباندي د گردی دی یا - - پورې اړه لري او که ووايو،، له گردی څخه د باندي،، ، نو کېدی شي، دا دباندي د گردی نه وي، دابه یو بل چېرته کېدی شي وي.
بېلگه:

هغه د گادیتگ په ترڅ کې له کرکی څخه کتل. (اړيکوی له نوم/شینوم سره د داتیو په حالت کې)

هغه له کرکی څخه کتل، په داسي ترڅ کې چې دباندي زورور جگر وو. (ترنه)

د ژبنيز و توکو پيژند:

دا چې د پښتو ژبپوهانو له انده د ځنو ژبنيزو توکو روښانه پيژند نه شته، نو له دې امله مي د ځنو له پاره دا پيژندونه بيا بيا راوري، هيله ده، چې شتري مو نه کړي. که د ليکنې په ترتيب کې مو ناسمون سترگو ته کېده بخښنه به وي، خو دې پيژندونو و ما ته پوره خوند راکړ او د ژبې پيل کې بايد راوړل شوي وي.

ويي:

يو ويی يو خپلواک ژبنيز يوون (يووالی يا ناسم يي واحد) دی. د يوه غږ يا سيلبې سره په مخامخوالي دا په پيداېښتي ژبه کې پرته له غږ يا سيلبې يوه خپلواکه پوهېدنه هم لري. يو ټوليز باوري پيژند د دې له پاره نه شته او ستونځمن هم دی. دا موضوع ډېره اوږده څيړل شوې، ما يې يواځې هغه لنډ پيژند له تاسو سره بيا گډ کړ.

پورته مو وويل چې وی ټوټه کېدی شي، مگر مورفيم نه ټوټه کېدونکی، چې له دې امله يې غږيووالی هم بولي، او کېدی شي، چې دا يو مورفيم يو وی وي. بيا د غږونو ډولونه او نورې ځانگړتياوي هم شته، چې هغه په دباندنيو د پرمختلو ژبو په ادبياتو کې هرو مرو شته او په ښه توگه. لکه په موسيقي کې يې لرو.

بيا

ويي څه شی دی؟:

يووی يو خپلواک ژبنيز يووالی (ناسم يي واحد) دی. په پيداېښتي ژبه کې دا – د غږ يا سيلبې مخامخ- يو خپلواکه يا ښه يي نارونده پوهېدنه لري. يو ټوليز منل شوی پيژند نه شته او ستونځمن هم دی، ځکه چې داد،، ويي،، کلیمه د ژبپوهانو په منځ کې يا پوره اوبی نه ده او يايي په بل څه يادوي. گومان می دی يو فرانسوی ژبپوه د،، ويي،، پرځای باندې ساده،، نخښه،، کاروي. دلته هم د ليکلو او روښانه ونې، ښه يي **څيړنې اړتيا شته او په نورو ژبو کې خبرې پرې شوي نورو ژبو کې يې وگورئ..**

غونډاله يا غونډله :

يوه غونډاله له يوه يا ډېرو ويونو جوړ رابندژبنی يووالی (واحدناسم دی) دی. دغونډالکليمې پيژند له بېلابېلو ليدلورو وړکړ شوی دی، چې يو بل سره نه پټوي يا ښه يې نه پوښوي په ټوله کې يوه غونډاله له ژبپوهنيزې لارې، د يوه ستر يووالي په څېر، پيژندل کېدی شي، چې د سينټاکس (پيژندې وړکړل شوی) له لارې وړکول کېدی

شي. ځني څرگندونو غونډاله د خبرو اترو کمونیکېشن) دخورا کوچني د پوهنيووالي پيژندلکيري. خبرکړندول (خبراکت) په څېر ومنځ ته راتلی شي، له بله انده دلته د څرگندوني کلمه کارول کيري

دغونډالي کلمې ټاکلو له پاره ډېر ډوله ليکني يا اندونه شته دي، چې د ټولو يوځايکونه نږدې ۲۰۰ ته د غونډالي پيژندونه رسيري. هر ژبني ښوونځي خپله و ځان ته د غونډالي پيژند و منځته راوړي. بېلابېل سم انديز، فلسفې، د خبرو اترو پوهنيز او ساپوهنيز اړخونه لږ يو له بل سره يو غږيز کوي، ليدل کيري. ورته نيولکيري، چې د نڅښنو پسي غونډاله يوه يواځني کلمه ده، بلکه يوه ټوله کورني، چې يو بل سره غوڅووني يا گډغوڅوونکي په دې مانا چې گډ څه سره لري) ځانپسي لري.

پارتيکل Partikel وړې ژبني ټوتي

د نه بڼه بدلېدونکو يا اوبستونو، په بېلابېلو وييدولونو پورې راتولو شويو د نڅښو ژبني يووالي دي.

NICHT(NOT) :PART

نه (پڅه ه) (نهه) هغه چې گوډی الف بي برسر باندي راځي، نه شم موندلی))

د يوې وينا د نهه والي لپاره کارول کيري.

،،دا سمه نهه ده،، ،، هغه لوي نهه دي، هغه و خپل ورور ته يا له خپل ورور څخه کوچنی دي،،.

-- زه له تاسو سره (څخه، کره، پسي) نهه ځم.

-- د يوې ټولي يا پوره غونډلي په ځای نه والی.

،، څوک راسره راځي؟ - زه نه.

-- له هغو ويونو سره کارول کيري، چې منفي يا کميزه پوهېدنه لري او دا و کميزه يا منفي پوهېدنه يې کمزوري کړي.

،، دا بد نه دی، مگر یو څه کم دي،،.

نه (Nein/no)

نه (د روښانه ه) سره: د یوه ځواب لپاره کارولکيږي، چې یو امر، یوه غوښتنه، یوه هیله ونه مني.

کړی شي له ما سره مرسته وکړي؟

نه، زه وخت نهه لرم.

کړی شي له ما سره یوچای و څښي؟

نه، مننه!

ته باید هغه څه وکړي، چې زه یې درته وایم!

نه!.

.

- چې یوه هکپکونکي چېغه یا غږ تری رامنځ ته شي. اوه!، نه!، دا سي هم!

— د دي لپاره، چې یوه وینا سمه یا پوره کړي.

،، هوا خرابه وه، نه، په دي ورځ سوچه بوچه خرابه وه،،.

Partizipation برخه — یا ونډه لرنه

به

-- باران به وشي

-- هغه به بله اونۍ و کور ته لاره شي

-- هغه به په دي ښکلي هوا کښي په باغ کښي وي.

-- هغه به پوه وي، چې څه کوي.

-- په دې ترڅ کېنې به هغه دا لیک د لاسه کړی
هغه وایي، چې هغه به سبا و ډاکتر ته لار شي.

۱. ۱ Definitionsbe fund پيژندپيداگونه

Schulduden دښوونځي دودن

Duden-Grammatik گرامردودن -

Satz als Subjekt- und Prädikateinheit

غونډاله د سبجکت- او پرېديکات په څېر

1.1.4 Satz als Rede- oder Textelement

غونډاله د خبرو- يا ليکنوکي په څېر

1.1.5 Satz als kommunikative Einheit

زېږونه ۱ ۲۱

غونډاله د خبرو اترو يووالي په څېر

داموضوع نوره نه غزوو، که څه هم ډېره خوندوره او په زړه پورې ده.

دپيژند پيداگونه:

دلته کېدی شي د غونډالي يوڅو خواړه شوي پيژندونه بېرته ورکړی شي:

دښوونځي دودن (دودند الماني ژبي شننيزه کتابتون دی، چې په هره څانگه يانږدې په هره څانگه کې يې لري): دغونډالي د ښوونځي دودن پيژند دی: ،، غونډله يو رابند ژبنی يا تړلی يووالی دی، چې له کوچنيو يوونونو يا يووالو (وييونه او ويونډلي يا – گروپونو) يوځای ايښوولشوي وي،،

داچې غونډالي د يوه ويي سره شتون لري (بېلگه يې : څه)، نوکېدی شي د يوې داسې غونډلي پيژند د ويي څخه توپير ونه لري. ياتوپير نه شو کړی.

داهم روښانه نه ده، چې د ژبني يووالي لاندې څه پوهېږو. يوه ويډله(سېنتاگما)هم پخپل دننه کې هم رابند يا پوښلی ژبنيووالي دی. نوله دې امله په پورته پيژند کې دويونو پسي راتلنه يا تعقيب په خپل دننه کې يو ژبني رابند يا پوښلی يووالي(واحد) دی

نوله دې سره پورته پيژند د ويونو پرلپسې راتلنه، په خپل دننه کې يو رابند ژبني يووالي دی.،يو په خپل دننه کې رابند ژبني يووالي، بېله دې چې د پيژند له مخې روښانه وي، چې دڅه له امله يا کومې لارې يوه داسې ويډله دې ځان له يوې غونډالې سره بېل کړي

غونډاله ستر يووالي يا يوون(واحدناسم دی)دی،چې د **سینتاکس** له لارې جوړېدی شي،،

دبلومفيلد پيژند له مخې،،: غونډاله دخورالويي خپلواک سينتاکتيکي بني په څير ، چې د خپلې لوري د هيڅ گراماتيکي جوړښت په يوه خورا لويه سينتاکتيکي بڼه کې خوندي نه ده. ددودن گرامر: ددودن گرامر زيات غونډالپيژندونه راته وړاندې کوي:

،،يوه غونډاله يو پوښلی يا رابند يووالي دی، کوم چې د سنتاکس له لارې جوړ شوی دی

مورنا پوره غونډالې هم لرو، چې په لاندې ډول يې لږ روښانه کوو:

ناپوره غونډالې :

د،،غونډالې،، کلیمې لاندې نا پوره غونډالې هم راځي، نو داسې غونډالې چې د هغوي د اړتيا له مخې څخه يا اړيندوله د غونډالې يو يا ډېر غړي نه وي.

بېلابېل تيوپونه يا ډولونه سره توپير يري:

Anakoluth[on] (= Satzbruch) غونډالماتيډنه يا – پرېکېډنه: يوه پيچلې غونډاله دغونډاللرې او غونډالزياتونوسره سرې يو غونډالراگرځيډونکې هم بولي.

غونډالترنه

غونډالې کړی شي د يوه يوه تروني(سينډپتيک)يا ډېرو ترونو(پولسينډپتيکي)يا بې تروني (اسينډپتيکي) يو ډبل سره وتړل شي.

Beispiel:سينډپتيکي:

سیندېټیکي: ،زه راغلم، ما وکتل او زه بريالی شوم،،.

پولیوسیندېټیکي: ،زه راغلم او ما ولیدل او زه بريالی شوم،،.

اسیندېټیکي: ،زه راغلم، ما ولیدل، زه بريالی شوم

نومیزه غونډاله، چې ډېر وخت ترې غونډالي بي له مرستندوي کړني دي، پوهیرو.

بي لکه: ،،بنځه لاره، پیسي لاري، کور لار

پیدایښتي ژبه:

په ژبپوهنه کې پیدایښتي ژبه هغه ده، چې له انسانانو ویل کېږي یا له انسانانو خبرې پری کيږي یا یوه زېږېدلی ژبه، چې له یوې نا لارښودشوي ودې څخه ومنځ ته راغلي وي. دلته به و دي ته هم گوته ونیسیم، چې ژبه لکه چې څنگه یې زموږ ژبپوهان وايي- معامله یا کوچگونه نه ده، پیدایښت دی او پیدایښت کوچگونه نه مني.

د ژبي نور ډولونه، لکه جوړې شوي یا مصنوعي ژبي، هنري ژبي، د نخبو ژبي اونوري شته، چې مور يې نور د څيړنو نيت نه لرو..

∴

بیا: چې له پیدایښتي ژبي غږیرو، نو له دي سره جوړه یا غبرگ پوهیرو، چې ژبه قرار داد نه دی، پرته د مور له هلو ځلوڅخه، خو د اړتیاوو په بنسټ و منځته راغلي هغه ویونه، چې په پیدایښت کې په ژبه کې نه وو، خو مور له دي سره مخامخ نه یو، له دي سره پرمختللي هیوادونه مخامخ دي، چې هغوي نوي څه و منځ ته راوړي.

ټولیزې ژندیا غونډالجورښت بڼونه: Syntax

د سینتاکس لاندې سری د غونډالو جوړونو بڼونه پوهیږي. ډاکره کوي ، چې څنگه له یوگن یا ځانله برخو- ویونو څخه موخه-وري غونډالي جوړیږي-

د سینتاکس لاندې سری یو ځای-ایینول شوی پیدایښتي یا جوړښتی نخبه سیستم په ټولیزه توگه و نخبوته گډوله لار سیستم پوهیږي

دغونډالو جوړښت

غونډالې د ژبې د توکو له موخو یوځای ایښوولوڅخه جوړیږي.

ګډوله غونډالې- پیلونه

یوه ګډوله غونډاله له دوه یا ډېرو پوره غونډالو جوړه ده، چې هغوي یو د بل سره تړلي ،
سماندیز خپلواکي غونډالې دي، چې ګډه موضوع لري او تړنويونو، او، او همداسې
،،یا، سره تړل کيږي. دا ډول غونډالونه تنظیم شوي (بنسټغونډاله یا اصلي غونډاله) تړنه
بلل کيږي. تړنويونه (د بېلګې په توګه یا، او) سریمنظمکونکي تړنويونه بولي.
Numerale ګڼیز: دوه (دوی) لاری، شپږم ټولګی.

غواړو چې ګڼونه په ګڼونځینو ولیکو: ۲ لاری، ۶ – م ټولګی (۶ ټولګی ناسم دی).
-- ځنې نومونه/شینومونه د هغه د پسي سیلې یا بڼه یې تړلي (د پښتو ادبیاتو کې لکه
وروستاری بلل کيږي، خو ما ته یې دا پسي تړلي موخه ور بر بڼې) د پسي مورفیم په
مرسته پيژندل کيږي. دا کی دی شي په سفی کس کې وکتل شي، هلته روښانه دي.

وال، کلیواله، نرولي، بنخولي.....

Konjunktion تړنويونه

دا تکرار دی، خو داسې نوي څه هم لري.

ژبپوهنه ۱ ۲۴

کونیونکټیون (لاتین: پښتو اندول یې: تړوني یا تړنويي) ویدول

کونیونکټیون، تړنوی، یونکټیون په ګرامر کې یو وییدول دی، چې د ویونو، غونډلي
برخو، یا غونډلو په منځ کې سینتکتیکي (syntaktische په نځینو) تړني منځ ته راولي او
هممهال سم اندیزي یا ګرامري اړیکې د تړلو توکو په منځ کې روښانه یا افاده کوي. د
پوسټپوزېټیونونو یا اړیکویونو سره یوځای، چې ژبنيزي ورنږدې موخې پوره کوي،
کیدي شي کونیونکټیونونه د اړیکویونه Relatoren په څیر اړیکوځای شي.
زه یې په دې پیل کې درې بیلګې راوړم، چې دوه یې د شمیرپوهني بنسټ تړوني دي.
دا باید په نځینه کړم، چې دا په شمیرپوهنه کېښي ویناوي سره تړي، دا د ما د شمیرپوهني
سم اند کتاب کې بیا بڼه روښانه شوي او اړونده لیکني یې هم شته.
لومړی:

،،یا،،

وکابل ته ځم یا وکندهار ته ځم. یا

و کابل- یا و کندهار ته ځم

دویم:

،، او،،

زه و جلال اباد ته ځم، او و کابل ته ځم.

و جلالاباد - او و کابل ته ځم

یادونه: دا دوه ترنویونه ،، او،، او،، یا ،، د شمیرپوهنې سم اند بنسټیز ترنویونه دي .

دریم:

،، پورې،،

یادونه: ما د دې له مخه ،، تر،، لیکلی وو، خو هغه ناسم دی. ،، تر،، یو ناخپلواک پوهنې دنوړ او اړونده پسي ځاینیوی یې ،، پورې دی،، له بې لگو څخه هم روښانه دی. ټول کسان ناست وو، ترڅو پورې یا تر هغې پورې، چې ټول میلمانه وکتونو (خوبځایونو) ته لاړل یا

ټول کسان ناست وو، ترڅو پورې، چې ټول میلمانه و کورونو ته لاړ شي.

زه به له ۴ بجو څخه تر شپږ بجو پورې درشم.

په دې لمنځتون کې له ۲۰۰ څخه تر ۲۵۰ کسانو پورې ځایېږي.

۲۵

ژبپوهنه ۱

پورته غوندې ته یوه یادونه، چې اړینه ده: ځنې کسان به ووايي، چې: له ۲۰۰ تر...

دلته له څخه نه شته، ځکه دلته د ۲۰۰ موخه پیل نه دی، دا له ... نه دی.

گورو، چې ،، پورې،، ترنوی یا اړیکوی دی او پرته له دې څخه ،، تر،، یو مورفیم دي که ،، تر،، یوه بله گراماتيکي دنده هم و سرته رسولی، نو ما به دلته راوړې وی، خوباید وهڅیږو، چې ،، تر،، د اړیکویونودنده په غاړه نه لري. دا دې په حالتونو کې وکتل شي ځنې لیکوال او پښتو پوهان دا ،، تر،، د پرتلي له پاره کاروي، خودا ناسم دی او ځنې په دې اند دي، چې دا مخځاینیوی دی. بله لیکنه کې به دا راوړل شي. بیا

ترنویونو

سپین له ننګرهار څخه راځي. خوږه له خوست څخه راځي..

سپین له ننګرهار څخه راځي او خوږه له خوست څخه راځي

ډېر وخت د دوه غونډالو په منځ کې يوه سم انديزه تر نه شته وي يا شتون لري.

سپين وکابل ته ځي. سپين وکونړ ته ځي.

سپين وکابل ته ځي يا وکونړ ته ځي.

په لاندې بېلگه کې دويمه غونډاله د لومړۍ غونډالې له پاره يو لامل دی او لومړۍ غونډاله د دويمې غونډالې يو سم انديز پسې تلنه يا پرلپسې ده.

بېلگه: پرلپسې (تعقيب) - لامل

هغه نه راځي. هغه ناروغ دی. ددوه غونډالو سم انديز گډاړيکوالی د دوه ترنويونو له لارې جوړيږي. سړی کړی شي د يوه سم انديز دليل-پرلپسې-اړيکې د بېلگې په توگه ترنويونه ولي، چې له دې امله، ځکه چې، و کاروي.

بېلگه:

دا(ولې) چې: هغه نه راځي، دا(ولې) چې هغه ناروغه دی

له دې امله: هغه ناروغه دی، له دې امله هغه نه راځي.

ژبپوهنه ۱ _____ ۲۶ _____

ځکه چې: هغه نه راځي، ځکه چې هغه ناروغه دی.

ترلشوي غونډالی د يوې کوما(بېلې دننځبنه) له لارې سره بېليږي. ترنويونه لومړی او يا دويمې غونډالې پورې اړه لري. هغه دا غونډاله ،، په نځبنه،، کوي. سړی کړی شي د ځنو ترنويونو له لارې (د بېلگې په توگه ځکه چې) د غونډالو لړۍ پرلپسې سره بدلې کړي، د ځنو سره نه (د بېلگې په توگه داچې، له دې امله).

بېلگه:

ځکه چې: هغه نه راځي، ځکه چې هغه ناروغ دی.

ځکه چې هغه ناروغ دی، هغه نه راځي.

بنسټغونډال – او ځنگيز غونډالترنه

ترنويونه د کړني يا کر نځای ټاکي. دکر نځای ټاکني پسې سړی کړی شي د سم انديز غونډالترني دوه اريز- يا اصلي ډولونه سره بېل کړي:

لومړی داچې ترنه، چې په هغې کې کړنه په يوه غونډاله کې په اخر ځای کې ولاړه وي (که غواړئ: ځاي په ځای وي). دترني دا ډول ځنگيز غونډالترنه بلل کيږي يا سړی دا ډول ترنه ځنگيز غونډالترنه – يا نيممنظمه ترنه بولي. ترنويونه سړی نيممنظمه تروني بولي.

بېلگه: ځکه چې(ځنگيز غونډالترنه= کړنه په پای کې)

هغه نه راځي، ځکه چې هغه ناروغ دی.

داسې لنډه زياتونه:

مورن په پښتو کې لرو: کړونی، پرېکړونی، نه کړونی. دلته درې دي

په عربي او فارسي کې: فاعل او مفعول: دوه. مورن هم دا کاروو، چې د پښتو لپاره نېمگري دي، ځکه پښتو درې لري.

په الماني کې: اکتیو او پاسیو لرو.

له ما سره، ښه يې د ما له ليکنو سره د گرانو لوستونکو ستونځې دا دي، چې زه د کېدلو تر ټولې پورې ټولې پوهنيزې ليکنې په پښتو ليکم او له دې سره د مورن ژبپوهان او ليکوالان بلد نه دي.

دا په پښتو ليکل د مورن د ليکوالانو او ژبپوهانو لپاره ډېر نابلد دي. دا نابلدتيا يوه ستره ستونځه ده، په رښتيا يوه ستره ستونځه ده او پښتو په رښتيا د هرې پوهنيزې ريښې په پښتو د ليکلو توان لري.

فونيم څه شی دی؟ phonem

فونيم:

پیلیدونه: په نورو ژبو یا لږ تر لږه الماني کې ډېر ويونه شته، چې د غږ په مانا دي، خو مور په پښتو کې همداغږ، گر او ويل لرو. نه پوهيږم، چې اواز مو پښتو دی او که نه؟ زه به په دې غږ او گر پاتې شم او بيا له الماني به د هغه بل ډول غږ لپاره دا د غږ سره مل په يوه بل ډول روښانه کړم

پيژند: فونيم زور يوناني نوم دی، چې په لاندې پوهېدنه دی:

(Ein Phonem) له (*altgriechisch φωνή phōnē*, پښتو: غږ يا گر)

د ټولو غږونو يو ذهني ټولگی دی، چې په يوه گريزه ژبه کې همغه يا برابره توپير ډولونکي دنده لري.

بېلگه: که فونيم/ښ/ راواخلو، نو دا په بېلو بېلو ځايونو کې په بېلا بېلو ډول ويل کيږي، خو موخه ترې همغه اخستل دي يا همغه اخستل، دا په دې مانا، چې په پښتو کې يې د ويونو په منځ کې کوم توپير نه لري دايواځي د ويي نښو ډولونه دي، لکه په ،، ښه،، کښي، چې په ځنو ځايونو کې پرته له ښ په خ اوش هم وېل کيږي، خو موخه ترې همغه پوهېدل کيږي، نو له دې امله گريزه ژبه يا په ويلو کې، خوکه کوم فونيم بدل شي، نو مانايي ورسره نه بدليږي.

دلته په فونيم کې همداگر يا غږ يووالی دی ياکه غواړئ همدا يو غږ يووالی دی لکه د/ ر/ يا ت/ اونورو غږ، چې خپله مانا نه لري، خو په ويی کې وی ته هغه انډول مانا ورکوي دا دې په گوته وي، چې دا غږ د سيلبي له لارې روښانه دی..

ژبپوهنه ۱ _____ ۲۸ _____

ددې بېلگې په دې نورو ژبو کې لږ روښانه دی، خو زه ورسره په پښتو کې ستونځې لرم، چې هغه بايد په گډه سره اوبی کړو.

دایوونونه يا يووالي، نو په ژبه کې څنگه اوکوم دي؟

په پورته کې گورو، چې/ر/ او/ت/ موورکړي، چې همدا هر يو يې يووالی دی. همدایې د پيژند يووالی دی، چې غږ راوځي، نو دا به يو سيلبي وي. که زه ناسم وم، بخښنه راته وکړی، خو گومان مې دی، زموږ ژبپوهان يې څپه بولي، که داسې وي، نو بيا گر – يا غږ څپي ته به څه ووايو. راځی، چې په دې سيلبي پاتې شو او که غواړئ سيلاب.

د سيلبي او څپي توپير غږ په څپو خوريزي سيلبي همغه يو اواز راوېستنه ده.

لاندي بيلگي گورو:

بيلگي: ،، مور،،/،، پور،، مار،،/،، تار،،

په پورته کې گورو، چې نور ټول توري همغه دي او يواځې لومړي توري يې سره بدل دي او له دې امله پوهېدنېدونکي دي.

ددې ويونو د پوهېدنو توپير د وېلو يا ليکلو، ويونو جوړې يا خورا کوچنۍ (مينيمال) جوړې بلل کيږي لکه دا پورته. مينيمال ځکه، چې هغه خورا کوچنۍ جوړې دي. وروسته روښانه پېژند شته

بيا: دابه هم دلته په گوته کړو، چې فونيمونه نه ځانله د يو غږ بلکه د سيلبي په څير رامنځ ته کيږي يا ومنځ ته راځي..

Allophone ديوه غږ بدلوالی

ددې يوه غږ بنس الوفونونه/بنس/ روښانه دي، چې په بېلابېلو ځايونو کې بېلابېلوي کيږي.

الوفون يوناني وی دی، چې الو دبل او فون د غږ ياگر په مانا دي يعنې بل ډول غږ يا اواز ياگر، نو له دې امله الوفونونه د فونيم بدلوالی دی، چې د فونيم بدلون يا سېفونيم بدلون په نامه يادېږي

دسره خپلوانو ويونو يا کلمو پېژند يا يې نوره هم بنه سره توپيري پېژندونه يې:

ژبپوهنه ۱ _____ ۲۹ _____

دېستينگيم : Distingem

فونيم او گرافيم د دېستينگيم کلمې يا د ويې لاندي سره راټوليري يا رايوځای کيږي.

داپه دې مانا، چې دېستينگيم دوه برخې دي: گرافيم او فونيم.

گرافيم Graphem:

. فونيم له گرافيم څخه توپيريږي. گرافيم د ليکلشوي ژبي خورا کوچنۍ مانا توپيردونکی يووالی دی

فونيم Phonem

فونيم د ويونکي – يا گر ژبي خورا کوچنی ماناتوپيرېدونکي يووالي دی

مورفيم Morphem

يادونه: مورفيم دلته لنډ راغلی. بلخای کي بياپوره څيرلشوی دي.

فونيم له مورفيم څخه توپير لري. فونيم د خورا کوچنی د ژبي پوهېدنتوپيرېدونکي يوون يا يووالي په څير پيژند لري، په داسي حال کي چي مورفيم د ژبي خورا کوچني پوهېدن-ورونکي يووالي يا يوون په څير پيژند لري، چي دواړه سيمانتیکي ژبنيزه منځپانگه لري.

يادونه: دايو اوږد د خبرو څه لري، چي زه يي د ما د پاتي وخت سره لږ نوري شنني ته بېواکه يم، خو دامې داسي لږ څه پيژندونه له الماني څخه له تاسوسره گډ کړل، په دې هيله، چي ستاسو مينه مې ورسره راپارولي وي، بيا وايم، چي دا پوهنه پرته له يوې وتلي ژبي د زده کړي څخه نه کيږي

ددې کلمو د يووالو پيژندونه

پورته مې وليکل، چي د فونيم يووالي لکه لاندي بېلگه کي/م/ دی

دمورفيم يووالي سيلبي يا سيلاب دی، هر مورفيم يو سيلبي دی.

بېلگي: ،،مور،،/،،پور،،، شل،،/،،شل،،(دش پخ پخ الف سره ويل

ژبپوهنه ۱ ۳۰

دماناو توپير د گريزوويونو جوړي يا خورا کوچنی(مينيمال) جوړي بلل کيږي

دابه هم دلته په گوته کړو، چي فونيمونه نه ځانله د يو غږ بلکه د سيلبي په څير رامنځ ته کيږي يا و منځ ته راځي

بيايي يووالی: ددې پورته ژبنيو توکو يووالی نو د سيلبي څخه څرگنديږي، دا يو سيلبي دي او دا يي يووالی هم دی. يووی کړی شي يو سيلبي يا ډېر سيلبي وي، مگر دا تول يوسيلبي دی

فونيم د ويلشوي وي پوهېدنتوپيرېدونکی يووالی دی. داپه دې مانا، چي د يوه فونيم بدلول د يو بلفونيم سره د دوي پوهېدنه بدليري يا تغير خوري

له دې لاندې څخه موخه پوهېدل کيږي او وروسته هم راځي.

دالاندې بېلگې په گوته کوي، چې فونيم مانا وړونکيو والی نه انځوروي، بلکه مانا توپيرونه په گوته کوي

سړی ویلی شي: فونيم د يوه وي هغه خورا کوچنی غږيزه جوړښتبرخه ده، د ويي توپيرېدونکې دندې سره. د فونيم د بدلون له لارې د ويي مانا بدليږي، دا فونيم پخپله نه مانا وړونکی دی.

نورې بېلگې:

فونيم بدلېدنه په پیلغږ کې

کور – گور

مړه – پړه

تار – مار

فونيم بدلېدنه په پایغږ يا پایغر کې

کار - کال

ورور - خور

ژبپوهنه ۱ _____ ۳۱ _____

فونيم بدلېدنه په منځغږ کې

کور – کار

ډېر - ډار

ټول - ټال

يادونه: د ماپه اند که دلته د غږ په ځای گږ وکاروو ښه به وي.

Phonetik فونيم تیک

(زړه یوناني φωνητικός φωνητικός phōnētikós پښتو پوهې دغه یې غږ- یا گږ اړوند,) .

φωνή phōnē, پښتو پوهې دغه یې غږ یا گږ

یو پوهنیز دېسڅپیلین یا دېسپیلین دی، چې ژبې په لاندې دلایلو څېړي: په ستوني گنده، مری-، خوله او د پوزې په ورشو کې غږ جوړونه او د غږ او گږ حس کول د اکوستیکي خوي او د غږ یا گږ کارونه د غږونو او انساني مغذ له لارې

دادوه دندې لري: غږ جوړونه او غږ اورېدنه، نو:

فونېټیک یوه خپلواکه دېبرو پوهنو په منځ کې ځغاستي څانگه ده لکه لینگوېستیک، اناتومي، فیزیولوژي، نوېرولوژي، فزیک او شمېرپوهنه. فونېټیک څېړنور شو یا څېړن اله گږ بدلې یا ویل شوې ژبه یا لنډ گږ ژبه ده د هغې په ټولورېښتینوالي- یار یالیزه کولو کې.

فونېټیک هم لکه فونولوجی ویل شوی یا غږ بدلې ژبه یا لنډ گږ ژبه څیړي. فونېټیک د فونولوجي څخه ځان په یو بل اسپک یا کړنلارې لوي. فونولوژي د ژبپوهنې برخور شو یا برخچاپي ریال په څېر غږونه په یوگونو ژبو کې د خپلو پوهې دنتو پیرېدونکو دندو غږونه ټولگیزوي. په مخامخ یې فونېټیک د فزیکي، نیورولوژي، فیزیولوژي د یو یو بلې ژبپوهنې لارې، چې غږ جگوالي جوړېښت، د هغې وړنه او د هغې احساسونه په کې غوره دي او د پیداېښتي پوهنو څخه گټه اخلي.

د فونولوژي پيژند:

Die Phonologie (زور یوناني وی دی. φωνή phōnē, پښتو غږ, λóγος lógos پښتو پوهنه) فونولوژي

په پښتو کې غږ پوهنه، د ژبپوهنې یوه برخور شو ده. داد ژبپوهنې په دننه کې په ټوله کېښي د فونېټیک څخه باید اړونده شي، پر دې پوهې دغه باندې، چې په منځ کېښي یې باید پولي وي:

په داسې حال کې چې فونیمیک د ژبغږونو روښانه خویونه څېړي، چې څنگه جوړیږي او فونولوژي د یوگونو ژبو د غږونو گږ سیستم د دندې سره سر او کار لري. له دې سره دا د ژبلار یوه برخه جوړوي.

فونېټیک:

پېژند Definition

فونیتیک د ګرځپو یا ژبڅپو پوهنه ده، د سیلبو، خپل جوړښت دویونکي او د هغه په کاراچونه د غور له لارې، چې د انسان د خبرو اترو فزیکي، روحي یا ارواپوهني او فیزیولوژیکي ګرموادوټولوالي په پام کې نیولو سره

دیوي پوهني په څیر د فونیمیک د ژبغرونو رواجي څیړنو له مخې یې ټاکل، د موږنو یا اوسنیو څیړنو په څیر تنګ دی له دې امله لاندې فونیتیکي څانګې سره توپیروو:

۱- ویېندوله یا ویېندولیز فونیتیک

,artikulatorische Phonetik

۲ – غریز فونیتیک د فونیتیک هغه ورشو ده، چې د ویل شوو جګو یا غرونو سره بوخته ده. دلته د بېلګې په توګه څیړل کېږي امپلیتودي یا جګوالی او فرکونڅ

,akustische Phonetik

غریز فونیتیک د فونیتیک

دالاندې یې نه ژباړم، دا ګران لیکونکي په دا څلور وپرمختللو ژبو کې لوستل - او روښانه کولی شي.

:

ژبپوهنه ۱ ۳۳

,perzeptive Phonetik

,physiologische Phonetik

.funktionale Phonetik

داپورته ژبپېژندونکي مې همداسې پرېښوول، زما د فزیکي توانه راته داسې څه لري برېښي، خو ګران لوستونکي په هره پرمختللي ژبه کې دا پیدا کولی شي

phonemic فونیمیک.

پېژند: د پېداېښتي ژبې د غریزې- اولیکنزې روښانه روښانه ونه یا که غواړی شنه ده.

پيژند: مورفيم څه شی دی؟

مورفيم د ژبپوهنې د خورا کوچنيو ژبني يو والی (مور واحد وايو، خو دا ناسم دی) لپاره يوه مسلکي وپېنه ده، چې دا يوه پيژندنېزه پوهنه يا يوه گراماتيکي يا ژبپوهنيزه دنده لري. داسې کوچني يووالي يا يوونو ته ډېر وخت د ويونو د برخو په څېر کتلی شو، له دې امله دا کلمه مورفيم د ژبنيزي مورفولوژي منځني يا دزري کلمه ده. دا بيا هم د کلمې وويي ته نه سيده مخامخ ځایري، بلکه کېدی شي هغې سره غوڅه هم کړي: يو ويي کړی شي توتېه کړی شي او له دې امله له ډېرو مورفيمونو څخه جوړ وي، خو يو نا توتېه کېدونکی وی سملاسي يو يواځني مورفيم وي.

کلمه ټاکنه: مورفيم په ټوله کېني د يوه کوچني پوهنورونکي (ژبنيز) يووالي په څېر پيژند لري، ټيک لکه چې لرو: ،، مورفيم د يوه کوچني غږ (سېلبي) يا گرافيمي يووالي دی د يوې پوهېدنيزي يا گراماتيکي (ژبلاريزي) دندې په څير.،،

د بېلگې په توگه لکه خور خورکي، ليکل (خور)-(کي)، دلته (خور) بنسټوی دی، دمور-پلار لور او (کي) يې پاڼونه ده د پسيټري دندې په بڼه.

که د بېلگې په توگه ولرو: ميزونه، ليکلی مېزونه (مېز-ونه) او لکه څنگه يې چې وايو هم، له دوه مورفيمونو جوړ دی: (مېز)-(ونه)، خو دلته ميز بنسټ وی او -ونه يې ډېرگن دی، خو دلته د مورفيم او سېلبي په منځ کېني توپير روښانه کيږي: [مې-ز-ونه) او له دې امله ويلي شو، چې مورفيم ټيک همغه څه نه دي. دا هم يوه غزېدلې ليکنه ده، چې گران ژبمینه-وال به يې د يوې پرمخ تللي ژبي څخه راوښيي.

- د زياتو روښانونو لپاره: لرو: پلارتوب دا له دوه مورفيمونو څخه جوړ دی، پلار او توب، پلار پوهېدنه لري او توب پسيټري دی، کومه پوهېدنه نه لري، خو دا-توب د پلار پوهېدنه و پلارتوب ته غزوي.

او همدا ډول : له، پر، تر دا مورفيمونه خپلواکه پوهېدنه نه لري، خو پوهېدنورونکي دي، دا په دې پوهېدنه، چې نورو ته پوهېدنه وړي. دا به په حالتونو کېنې ولولو، چې څنگه؟

دا دلته يې يواځې داسې لږ راوړم: له ما، تر ما، پر ما. دلته دا مورفيمونه د ، ، ما ، ، چې په ژبه کېنې د تېروخت، د کړونې لپاره راځي او په دې غونډلو کېنې به يې د نه کړونې و دندې ته پوهېدنه ورورلکيري. له ما، تر ما لکه له ما څخه، تر ما پورې، پر ما باندې او نورگورې، چې دا له، تر، پر، مخاينيو يا پرپېوزېشنونه نه دي. دا په حالتونو کېنې ښه روښانه شوي.

مورفيمونه د اوازونو يا تورو کوچني ټولگي دي، چې دويي يو خپله مانا يا غوره والي ولري.

بيلگه: ، ، لوي ، ، وى يو مورفيم دى. دا د بيلگې په توگه په ، ، لويوالي ، ، ، ، لويان، ، کي کارولکيري.

، ، - والي، هم يومورفيم دى. دا په دې پوهېدنه، چې يو شى داسې دى، لکه دا وى، په کوم پورې چې دى ترلکيري. دا د بيلگې په توگه په ، ، لويوالي، ، ، ، ښکليوالي، ، ، ، لټوالي، کي کارولکيري.

همداسې ، ، -ان، يو مورفيم دى. دا د نورو په څنگ کي کارول کيري، چې وښايي، چې يو څه زيات په بر کي نيسي، د بيلگې په توگه ، ، لويان، ، ، ، چرگان، ، . زيات ويونه له ډېرو مورفيمونو جوړ دي، که سړى مورفيمونه وپېژني، نو سړى کړى شي د وى په مانا ساده وپوهيري.

مورفيمونه اوژبسيلى زيات وخت همغه يا يو شى دي، مگر تل نه . ، ، ژوند، له ، ، ژوندکولو، ، ، او ، ، مگر، هم مورفيمونه دي. مگر سړى وايي، ، ژوند-کول، ، او

، ، -م- گر، ، .

يا

مورفيم

مورفيم خورا کوچنى اواز- يا غريوون يا غريووالى دى، کوم چې په بيلابيلو ژبنيز اړوندوالي سره همغه مانا لري.

سړى د خپلواک او ترلي يا بلواک مورفيمونوپه منځ کي توپيروي، چې دا يواځې (فقط) د ويونوپه دننه کي رامنځ ته کيري.

که الماني ژبې ته پام وکړو، نو په هغې کي درېزره ليکسيکي مورفيمونه، ۱۶ بيلابيل گرامري مورفيمونه او ۱۰۰ وييجورونکي مورفيمونه شته.

ناروند يا خپلواک مورفيمونه :

لکه: ميز، پر، سر

ترلي يا بلواک مورفيمونه : لکه

کب- گي ، بنسټ + کوچنيونه يا کوچنيکونه

لويان، بنسټ + زياتواليپاي

که تاسوپه نورو ژبو کې دا گوري، ډېرې ليکنې پرې شوي او هر چا د خپلې خوبني سره پيژندونه ورکړي، **خوموخه - چې خورا واره ژبپوالي دي - همغه ده.**

،، مورفيم، له فرانسوي راځي "morphème" ، له يوناني "morphe" - له پښتو ،،

جورښت، بڼه،،

ما په پورته کې يا د پرېپوزېشن خبروکې ،، له ... څخه،، ، ډ سره،، د پ په توگه راورې، خو هلته ،، له،، او ،، د،، مورفيمونه دي،، څخه،، او ،، سره،، پوستپوزېشنونه دي. يا دا لاندي

پېژند: مورفيم د ژبې يو خورا کوچنی يوهنورونکی يووالي (واحد سم نه دی) دی د بېلابېلو مورفيمونو د يوځايکولو سره وييونه جوړېږي. مورفيم په ژبپوهنه کې يوه غوره کلمه ده او د مورفولوژي (دويونو جوړونې او بڼې پوهنې) يوه برخه ده.

يادونه: پام دې وي، چې دا دلته مورفيمونه د پسې ترلي يا سافیکسونه دي. (هلته کتل کېدی شي).

نيونه، بنوونه، غوښتنه

.
.

_____ ژبپوهنه ۱ _____ ۳۶ _____

دا ويونه، چې زه يې دلته اوس د گرانو لوستونکو سره شريکوم، زيات په شمير پوهنه کې کارولکيږي، خو په ورځني ژوند او نورو پوهنو کې هم ورسره مخامخ کيږو.

وړاندنيونه (preconditionio لنډ: نيونه ، فرضيه)

وړاندنيونه يو حالت او يا يو خوي دی، چې بايد پوره وي، له دې د مخه چې يو بل حالت، يوه کړنه يا يو بل خوي او يا يوه بله پروسه د بتوني شي يا وبتول شي.

د بیلګې په توګه په یوه څه کې د ننوتني منلو یا داځایېدو اجازې د حق کېدو له پاره
ازمویینه زیات وخت یوه وړاندنیونه یا که غواړی فرضیه ده

یوه وړاندنیونه کېدی شي یواځي د یوه حالت یا یوه خوی یوه وړاندنیونه وي.

په سم اند کې وړاندنیونه په لاتین کې د پریمیس Premise په نامه هم بلل کیږي.

په شمېرپوهنه کې وړاندنیونه د یوې بنوونلاري یوه غوره برخه جوړولی شي

په دې توګه ایندکشن وړاندنیونه

inductionprecondition *Induktionsvoraussetzung*

پایونه د ایندکشن بنوونه (Induktionsbeweis) the prove of induction) د ځانګړو
څخه په ټولیزو پایونه) پیل په نڅېنه کوي.

بېلګه : په ډېرو هېوادونو کې د تابعیت منلو لپاره په پوره سویه د ژبې زده کړه له هر
څه څخه د مخه وړاندنیونه ده.

په افغانستان کې د پوهنتون ننوتني لپاره د کانکور ازمویینه وړاندنیونه ده.

قضیه یا جمله :

جمله په شمېرپوهنه او سم اند کې یوه نوې پوهه یا پیژندنه ده ، چې له اکسیومونو ،
ټاکنډویو (پیژندونو یا تعریفونو) او څرګنده جملو څخه فرمولبندي کیږي. ددې لپاره، چې د
یوې جملې وینا و منل شي یا وپېژندل شي، باید و بنوول شي . که پر کره توګه باندې
ونیسو نو دا یوې منلې *legitimierte* (قانوني) پرلپسې ټولګیز (صنفي) پریدیکاتي سم اند
د پایوني پرلپسې ده یا که غواړی پایله ده.

بنوونه:

په شمېرپوهنه کې بنوونه د یوې وینا د رښتیاوالي یا نارښتیاوالي باوري راوېستنې (بنوونه) ده. دا د اکسیومونو، چې له سره رښتیا نیول شوي وي او نورو وینا و څخه، چې
رښتیاینه یې تیاره بنوول شوي وي راوېستل کیږي.. دلته له اکسیوماتیکي
axiomatischen بنوونې خبرې کوو.

شميرپوهنيزې بنوونېز زيات وخت په ورو، وروپلو د نورو غونډالو يا جملوپه بنسټ سرته رسيري.

جوړبښتيزې - او نا جوړبښتيزې بنوونې.

شتونبنوونه:

شتونبنوونه چې وښايي ده، يا يوه تلنلار ورکړ شوي، چې اوبی ته موبيايي، دا په دې مانا يا پوهېدنه چې، يواوبی جوړيري يا منځ ته راځي.

د يوه نه جوړبښتيزې بنوونې سره د خويونو لرلوسره د يوه اوبی شتون پای کيري. کله ختی ناسيده نيونې کيري، چې اوبی يې شتون نه لري. له دې بنوونو لاس ته نه راځي، چې سړی څنگه اوبی لاسته راوړي.

غوښتنه (ثبوت) Behauptung

غوښتنه (ثبوت) Behauptung يا ،، څرگند يا روښانه حکم ،،تضمين شوی قضاوت،، هم بلل کيري، يوه جمله ده د ځانگړي مانا يا پوهېدنو سره او له ويونکي څخه داسي ويل کيري، چې توليزه او د تل لپاره وي. که د بېلگې په توگه څوک پوښتنې ته ، چې ايلندن له پاریس څخه لوي دی،؟

ځواب وايي: لندن په ۲۰۰۰ ز ک کې د پاریس څخه زيات اوسيدونکي لرل،، نو له دې سره دی غوښتنه رامنځ ته کوي.

يوه غوښتنه نه يواخي لکه (څرکندونه) ويينه يوه جمله ده د ټاکلي منځپانگې سره، بلکي يو توليزه کړنه کاروايي ده: د ويل شوي وينا لپاره يوه توليزه په اختيار کې نيونى (چې گوندي د ټيکوالي دعوا پرې شوي وي) باوري کيدنه ده . John R. Searl ددې لپاره د خبروکار “speachact” کلمه و کاروله.

ژبپوهنه ۱ _____ ۳۸ _____

غوښتنې کېدی شي ټيک (همداسي) رښتيا وي يا نارښتيا. دا له دې امله موخه وري دي، چې غوښتنو باندي د منلو او ردونو له امله خبرې اتري يا که غواړی مباحثه وشي، شک پرې راشي، ومنل شي يعنې تصديق شي، چې زور پرې واچول شي، وښوول شي، رد کړاي شي(ياني مخامخوالی يا تضاد يې وښوولی شي).

د نورو ژبنيو څرگندونو څخه يې رابېلونه

غوښتنې (ثبوتونه) نه دي لکه دا لاندې:

۱ - په نیونو ودانې یا فقط نیولشوي یا نا جدي جملې. د بېلگې په توگه په ادبیاتو، ژبمړینونه یا توکي تکالی لکه (،، په یوه وخت کې یو پاچا وو.....،،)

۲ - پوښتنې، شک، گومان(،، نه پوهیږم، چې ایا دا به راشي،،)

۳ - تیوریتیکي نیونې(،، نیسو، چې هر خاوند د جگې گټې هلې ځلې کوي،،)

۴- امر (،، لاسونه جگ،،)

۵ - کلیمه ټاکنه یا نومینال پېژند (،، د زیاتو اتومونو ټینګه ترنه دي،، مالیکیول،، و بلل شي.

۶ - د ځانیز خوند یا مزي څرګندونه(،، دا موزیک مې ښه راځي،،)

کومه گټه نه لري، چې دلته د رښتیاپوښتنه رامنځ ته کړو. دا ډول جملې له بله اړخه په ارزښت کېږي، د بېلگې په توگه موخه ورتیا، هنري خونديونه، مجلس ارزښت.

د غوښتنو ډولونه.

غوښتنې د خپلو منځپانگو له لارې په برخو وېشل کېږي، د بېلگې په توگه:

-- غوښتنه، چې نړۍ څنګه جوړه شوي، داسې په نامه empirische یا په تجربو ودان، په رښتیا faktische یا مثبت ښوونه(،، دا ونه له لسوکالو څخه ډېره زړه ده،،،،،، سرپ له وسپنې څخه درانه دي،،) دا ډول غوښتنې تجربه- پوهنه ده، په ځانګړې توگه empirische ایمپیریکي کارونه په پیداېښتي پوهنو کې.

-- سم اندیز-شمیرپوهنيزې غوښتنې(،، د ۱۴۴ څلورۍ ریښه ۱۲ ده او پوره سم یې ۱۲+،،). دا د شمیرپوهنې اوسم اندله لارې؟

-- ارزښتیدونکي غوښتنې (،، سپین و برگ ته ښه باجه یا رباب وهي،،).

-- يوه لار ، يوه کچه ، اخلاقي غوښتنې (،، سړی باید له دوي سره مرسته وکړي، چې بې له کومي تيروتنې څخه و ناوره کړني يا گوناوه ته اړ شي،،). دا ډول غوښتنې د نورماتيوي-يا مثبت اخلاق Ethik الي دي.

-- hermeneutische روښانه، موخه بنوونيزې غوښتنې (،، د سپين بيرغ ښکاره کونه دا پوهېدنه لري، چې: ،، مور تسليم يو،،). دا ډول غوښتنې د ژب - او کلتور پوهنې الي دي.

د دني سايکولوژيکي يا دننه (خان) کتنې غوښتنې innerpsychischeoder
introspektive Behauptungen

(،، زه د غاښ درد لرم،،، ،، گيښی خورخوند لري،،، ،، زه گورم، چې ترمومتر ۱۰ درجې خيلزيوس ښايي،،).

غوښتنې په نورو برخو هم وېشل کيږي:

-- غوښتنې په پخواني وخت کې په يوگرو يا ځانگړو پيښو، اوسمهال يا راتلونکو پيښو.

(،، گوپتي په ۱۸۳۲ کې ومړ،، که د گوپتي په ځای مي کوم افغان ليکلی، نود زېږېدني يا مرگ ورځ مي يې بايد اسانه پيدا کولی شوی، دا چې دا مي نه شوکولی، اړ شوم همدا الماني پرېږدم. په خواشینی). دا ډول غوښتنې د تاريخپوهنې الي دي.

--- د ټاکلو ډولونو شيانو شتون غوښتنه (،، په دې ځنگله کې ډينگری شته،،).

--- په تجربوي قانونمندی يا لار اړوندوالي غوښتنې (،، که څوک يوه کريستال گلنې په مرمړمکه و غورځوي، زري زري کيږي،،)

--- د علتونو غوښتنه (،، سپی مړ شوی، ځکه چې هغه سرطان لروده،،).

مور د ثبوت په ځای د دې نوي وی ،، غوښتنه،، سره بلد نه يو، خوگورو چې دا سم همغه ثبوت دی.

غوښتنه: سپی په سرطان مړ شوی.

ښوونه: دا بيا بايد وښوول شي، چې همداسي ده اوکه نه.

Imperativ په امریه بڼه، غوښتنې، امر

Implikation په کې رادننه کونه

جمله (شمیر پوهنه)

یادونه: دا په ژبپوهنه کې هم باید همداسې وي او همداسې ده.

جمله په شمیر پوهنه اوسم اند کې یوه نوي پیژندنه ده، چې دا له اکسیومونو، پیژندونو او تازه پیژندل شوو جملو څخه وتلي فرمولبندي کيږي یا جوړيږي. د دې لپاره چې د یوې جملې وینا وپیژندل شي، باید دا وښوول شي.

په نورمال ډول جملې د خپل غوره والي په ترتیب په یوه اهرامډوله ترتیب په برخو ووېشل شي، چې ترتیب یې داسې برېښي:

۱- Lemma مرستندوی جمله (د یوه غوره ښوونه کې مرستندوی جمله)

۲- Korollar د کره کونو یا ترې لاس ته راوړنو یوځایکول، چې دا له یوې جملې یا یوه پیژند بې له لویو بوختوالو څخه راکول کيږي. زیاتوخت پای لاسته راوړني

۳- Proposition (سم اندیزې ویناوې).

۴- جمله یا تیورېم Theorem (پوهنیزه – او بنسټجمله یا ستجمله. Theorem تر اوسه پورې په زیاتو ژبو کې کارولکيږي.

تل ژبنیز – یا ورځني ژبنیز لیدني غوښتنه

--- تل ژبنیز لیدني غوښتنه په ټولیزه توګه فکر دی.. که سړي ته یو فکر یا پېښه پیدا شي، نو سړی کړی شي دا یوه غوښتنه وبولي.

بیلګه- غونډاله: د ما غوښتنه ده، چې زه مو تر بیایم.

پوهېدنه یا مانا: زه اوس په دې فکر راغلم، چې په مو تر کې ځم.

ژبپوهنه ۱ _____ ۴۱ _____

غوښتنه د فلسفې له لیده یا له مخې:

وینادولونه یا وینابنې:

درې Modi مودوله يا وينادولونه شته: اينديکاتيو، او ايمپيراتيو

اينديکاتيو Indikativ نومينال وينابنه ده: ته کونيوونکتيو ځي، هغه ځي او داسې نور.

د غوښتنو و پيژندنې ته څرگندونه

غوښتنې ډېر وخت د پيژندنې سره فرمولبندي کيږي، سره له دې چې پيژندنې يو مودوس دی، چې له هغې سره په رښتياينې خبرې کيږي. که ته يو څه وغواړې، نو ته دې وکړی شي، نو ستا مخامخ بايد رښتيني و پيژني همداسې د تا په غوښتنو باور ولري، نيسو چې ته او د تاملگري او ملگري په يوه هنرمند غږيږي او ته د بېلگې په توگه لاندې ويناوې به کار اچوي يا په لاندې ويناو کار کوي:

هنرمند ډېرې پيسې گټي.

له دې پرته هغه ډېر قرار دادونه دلاسه کړي دي.

دا غونډلي تر هغې پورې غوښتنې دي، تر څو پورې يې چې رښتياوالی نه وي بنوول - يا جوته شوي وي.

که د بېلگې په توگه دا نه وي تضمين شوي، چې دا هنر مند ډېرې پيسې اخلي، تر هغې پورې دا جمله يوه غوښتنه ده.

پيژندنه Indikativ

د پوهنيز پيژندپوهنې کره کولو پيژند

پوهنيزې پيژندپوهنې erkentnisse يو رښتيني پيژندلشوی رښتياوالی انځوروي.

کونيوونکتيو يا ناسيده وينابنه: غوښتن- يا هيله بڼه: زه به لار شم، ته به لار شي.

ژبپوهنه ۱ _____ ۴۲ _____

ايمپيراتيو Imperativ امر بڼه: لار شی.

Konjunktiv ناسيده وينا:

کونیونکتیو په هغه حالتونو کې کارول کیږي، چې ریښتونی نه، بلکه یواځې شونی یا ممکن وي. یا دا:

ډېر وخت وینا په ناسیده وینا کې د امکان یا شونتیا په چاپیریال کې راځي، دا د امکانبڼه یا شونتیا بڼه او یا کې دنتیابڼه هم بلل کیږي. کونیونکتیو دا نه بنایي، چې یو څه شونی دي.

زه به لار شم، ته به لار شي اوداسې نور.

دا موضوع پوره اوږده او په زړه پورې د خبروڅه لري.

دا څه لیکنې مې چې وکړې، نود ژبې سره مې مینه نوره هم زیاته شوه اوداسې وایم، چې په دې زاړه بدن یا تیروخت د ژبې زده کړی شم.

Adeverb ادورب یا رابندونه او ډولونه یې (گومان مې دی دې مور قید وایو):

-- دا وی ادورب په غونداله کې یو غوندالغری دی او یا یو اتریوت لوکال ادورب (ځای ادورب)

-- چېرته؟ کومځای؟ (دلته، هلته، پاس، لاندې، دا، هغه، دباندې)

-- له کومه؟ (له پاس څخه، له دباندې څخه،)

وچیرته؟ و کومځای ته؟ (و ښي لورته، و هلته، د مخ په لور یا و مخ ته...)

(Temporaladverb (Adverb der Zeit

تمپورال ادورب (د وخت ادورب)

- کله؟ (لمرلوېد، سهار، اوس، وروسته، هغه وخت، نن ...)

-- څومره اوږد وخت؟ (په ساعتونو، تراوسه پورې، تل، له هغې څخه)

-- څومره ډېر؟ (ډېر، کله کله، --- ...)

(Kausaladverb (Adverb des Grundes

کوزال ادورب (د لامل ادورب)

ولې؟ له څه امله؟، په څه ترڅ کې؟، له څه سره؟، له څه څخه؟، د څه لپاره؟

(Modaladverb (Adverb der Art und Weise

مودال ادورب (د رقم او ډول ادورب)

څه ډول؟ څنگه؟

(د زړه له کومې، ځانگړې، بلډول، نېکمرغه، څرگند، بې ادبه، ډېرواره، نږدې، ډېر، لږ، نږدې)

ادوربونه کېدی شي وکارول شي

- له یوه کړنوي سره په تړاو د څنگه ورکړې په څېر (زه دلته پاتېږم).

- له یوه خوږوي یا له یوه بل ادورب سره په تړاو د اتریبوت په څېر (تل ارام پاتې شي، کله دباندې، کله دننه؟)

یو ادورب کړی شي د تړنوي دنده واخلي، که دا څنگیزه غونډاله ولري. تړنیز ادوربونه کېدی شي لکه خوږیونه د خونډیوني او نیت یا قصد په څېر وپېشل شي.

اړیکوینیز ادوربونه جوړیږي د بېلگې په توگه ... څخه

- دې + پسي = دې پسي

- دې(ځای) + پسي = دې پسي

- څه + پسي = څه پسي

- څه + هکله (باره) = (په) څه هکله. سم یې: پر څه هکله باندي

له تړنوي سره کېدی شي ویونه، ویونډلې (-گروپونه) او غونډالې یو له بل سره وتړل شي.

دا د غونډالو خپلواک غړي نه دي او اتریبوت هم نه دي.

له ویونترنو سره به ویونه، ویونډلې یا غونډلې یو له بل سره تړل کیږي؟

داخپلواک غونډالغړي نه دي او اتریبوت هم نه دي.

بېلگه: سپين، غرنی او تورگل و گرځېدا (چکر) ته ځي.

سپينگل او ملالی سررول(بنسټرول يا اصل رول) لوبوي. (لکه په فيلم کې)

له ويډيلو(- گروپونو) سره ترنه

بېلگې: د ډلې کار ولاس ته راوړني به په يوه ستره پلاکات يا يوه ليدونکي تخته- ليک وبنول شي.

په غونډالټرنو(Parataxe) کښي له دوه سر غونډالو سره.

بېلگې: سپين فيلمجوړونکی دی او سپينگل د کامري و شا ته ولاړ دی.

ملالی غواړي وموزيم ته لاړه شي، خو (مگر) سپينه په مينه و سينما ته ځي.

له سر- يا بنسټغونډالي او ځنگغونډالي سره غونډالزياتونه يا ورزياتونه

بېلگې: لمر بېرته ځليزي، له هغې څخه وروسته چې ورپنکي ودرېده.

پوستوالا يا پوستورونکي پوست راوړ، سره له دې چې د شپې توانمنده ورينگي وه. يادونه: و ما ته گرامري، سره له دې سم نه برېښي. دا، له دې سره، بايد وي، که د پسي ځاينيوو يا داتيو حالت دی.

يادونه: د گرامر له مخې څخه به يې،، سره له دې سره،، ليکنه سمه وي او دابه راته روښانه کړي، چې دا دواړه سره به توپير ولري. توليز فکر اړين دی. له ترنوونو سره سری کړی شي خپل نيت ووايي يا څرگند کړي.

يو له بل سره لړۍ کې(kopulativ):

بېلگې: همداسي، او، لکه څنگه - لکه هم، هم، پرته له دې (له دې څخه پرته) يا ښه يې: له دې څخه پرته، له دې (سره) برابر، لومړی، پای، بالاخره(؟).

بېلگه: زه په سپورتتولنه کې غړی يم، همداسې په موزيکبنونځي کې هم.

څه پرديکول (پردي)(disjunktiv):

يا- او يا، يا....

بېلگه: مور يا په گاډي کې ځو يا په موټر کې.

(restriktiv): څه بندول يا رابندول يا کمول

مگر، ځانله، ټيک (فقط؟)، بياهم، چېرته مخامخ، ترهغي پورې، دومره لري....

بېلگه: مور اوس له درس سره پيل کوو، ترهغي پورې چې ټول چمتو وي.

(kausal): لاملول (لامل راوړل)

ځکه، که، سره له دې (له دې سره سره)، داسې چې.....

بېلگه: هغه و تياتر ته په وخت نه راغی (را نه غی)، ځکه گاډی ناوخته راوړسېد.

(temporal): وخت ورکول

په ترڅ کې، وروسته له دې، له هغې، تر....

بېلگه: هغه يو سخت ټکر کړی وو. له هغې (وخت) څخه تل بيا درديري يا خوگيري (که

غواړی درد لري).

(negierend): څه نه کول (نه والی) (او که څه نه ول، لکه تور، نه تور)

بې له ، په ځای . نه-بلکه...

بېلگه: هغه په ورېځو کې تيروت، چې په ځای يې بېرته وکوټه-گی ته لار.

(konditional): يو شرط ايښول:

که، کله، بلډول، پرته له (له دې څخه پرته).....

بېلگه: ملالی هر و مرو غواړي تياتر ته لاره شي، که لا کارتي شته وي.

(komparativ): پرتله کول

څنگه، پس نو، کله چې، تیک داسې....

بېلگه: سپین داسې اغیز وښود، چې گوندي هغه به ډېر زړه بدی وي.

(instrumental): لار ښول (الات ښول)

له دې سره، په دې ترڅ کې، په دې کې....

بېلگه: هغه په څرگند ډول خپل توان ښه کړ، داسې چې --- یا ځکه چې ---- یا له دې سره چې هغه زیات تمرین وکړ.

(konzessiv): قانع کېدل یا قانع کول، ښه یې: ورباندې منل :

په رښتیا... مگر، له دې سره، کله چې .. مگر، هممهال،

بېلگه: له دې سره چې له جکر څخه خبروو، خو مور بیا هم لارو.

(adversativ): څه مخامخ کول:

مگر، بلکه، له دې زیات، مخامخ، هم، بیا هم، د څه مخامخ، خو

بېلگه: هغه د کور کار نه کوي، خو په مینه و سپورت ته ځي.

(proportional): نسبت څرگندونه (متناسب) یا پرتله ییز یا ورته:

همغومره، څومره، څومره... همغومره

بېلگه: هر څومره چې هغه ډېر کار کوي، همغومره ډېرې پیسې اخلي. یا: سپین و روښان ته جگ دی.

(modal): یو رقم او ډول څرگندونه یا ښونه

په دې چې، ځکه چې

بېلگه: هغه مور نیکمرغه کوي، په دې چې یا حُکه چې ناولتوب غورځوي.

Hauptsätze: سر غونډالې یا بنسټغونډالې:

هغه غونډاله، چې پوره موخه څرگندوي او هو همداسې د څنگغونډالې پیل کې راځي (تل داسې نه وي، خو دې ته دې تل پام راوگرځول شي).

د غونډالې خونديونې له مخې سړی توپيروي:

Hauptsatz als Aussagesatz:

سر غونډاله د ویناغونډالې په توگه

بېلگه: ورینگی وریږي. توپ رږي. زدکونکی یوه غونډاله لیکي.

یادونه او پيژندنه: وینا د ویونو داسې څنگ پر څنگ باندې ایښوونه ده، چې یو رښتیا ارزښت رښتیا یا نارښتیا ولري.

ویناغونډاله هغه غونډاله ده، چې رښتیا ارزښت رښتیا یا نارښتیا یې ښوول کېدی شي یا باید و ښوول شي.

- د ما د،،سم اند،، کتاب کتلی شی.

Hauptsatz als Fragesatz:

سر- یا بنسټغونډاله د پوښتنغونډالې په توگه

بېلگه: (ایا) ورپنګي سبا وریږي؟ ولي غونډوسکه ورغږېده؟ (ایا) ته یوه غونډاله لیکي؟

یادونه: که پام مو وي، نو د ویناغونډالې او پوښتنغونډالې په منځ کې توپیر نه لیدل کېږي، نو دا پوښتنغونډاله به یواځې له پوښتننځینې سره موخه وره کوو او که،،ایا،، به ورسره لیکو؟

په ویینه کې یې بیا روښانه توپیر شته.

Hauptsatz als Aufforderungssatz:

بنسټغونډاله د امریه غونډالې په څېر

بېلگه: سملاسي يوه غونډاله وليکه! ناسمون مه کوه! ليکه!

سر غونډاله د درنښت امريې په څير

بېلگه: هيله ده چې په غونډال ليکنې پيل وکړي.

يا: که و هغه ته څه ووايي.

بنسټغونډاله د غوښتنغونډالې په څير:

بېلگه: کاش چې تا ناسمون نه وي کړی! تا کړی شو چې پوهنتون پيل کړي!

سر غونډله د غږ غونډلې په څير:

بېلگه: گوره، ډېر ناسمونونه دي درلودل! دا داسې ناوړه!

Infinitivsätze ايفينيتيو د کرنوي بنسټبڼه يا بللبنه او و هغه ته خپله پوهېدنه ورکوي. هغه له وی بنسټ او پایونې څخه جوړه ده. ايفينيتيو غونډالې له ټاکلو ويونو او اوړونو يا بڼه يې بڼه بدلونونو وروسته کاروو.

بېلگه: ومخ ته لرل (د يو څه کرنې). زه و مخ ته لرم، چې د تي نيس لوبه پيل کړم.

زيات وخت ايفينيتيو غونډاله له سر غونډالې وروسته ځای ياځای په ځای وي، ډاکړی شي چې د غونډالې پيل کې راشي..

spätlateinisch (modus) infinitivus = نه نږدې ټاکونکی (نه له نږدې څخه ټاکونکی)

ايفينيتيو غونډالې د کرنويونو سره په بنسټبڼه غونډالې دي.

”Infinitivsätze ohne “auf

ايفينيتيو غونډالې بې له،، باندې،، څخه

بېلگې: پر څوکې ناست پاتې شه. سم يې: پر څوکې باندې ناست پاتې شه.

زه موټر ولاړ پرېږدم.

”Infinitivsätze mit “mit د الماني او پښتو غونډلجورونه پوره توپير لري.

ايفينيتيو غونډلې له ،، سره،، سره

بېلگې زه وعده درکوم، چې و سبا ته به له تا سره وگورم.

”Infinitivsätze mit ”Modalverben

(اینفینیتیو غوندالی ،، مودال کړنویونه)

بېلگې: زه غواړم تا په روغتون کې وگورم.

ته کړی شي (اجازه لري) له ټولگي سره و رسختي يا و ارامي ته لار شي

”Infinitivsätze mit ”werden

(اینفینیتیو غوندالی له ،، به،، سره

بېلگې: مور به نیا اونیکه وگورو.

ته به ناوخته راشي.

: Partizipialsätze

پارټیخیپغونداله یوه ځنګیزه غونداله ده له پارټیخیپ ۱ سره (پارټیخیپ پرېزس) یا له یوه پارټیخیپ ۲ (پارټیخیپ پرفکت) سره. دا برخغونداله د سرغوندالی و شي ته موخه لري او دپارټیخیپ په ډېرو حالتونو کې غزیري.

بېلگه: په بریا هیله من، هغوي و خپل تیم ته دعا وکړه.

یو پارټیخیپ یوه ګراماتیکی یا ژبلاریزه بڼه ده، چې له یوه کړنوي را بېلیري او له دې سره سره کله، کله د یوه خوویوي خوي غوره کوي، په ځنو برخو کې د یوه کړنوي خوي هم غوره کوي.

Partizipialsätze

پارټیخیپ غوندالی د پارټیخیپ ۱ (پارټیخیپ اوس وخت) او پارټیخیپ ۲ (پارټیخیپ تیر وخت) سره جوړیري.

پارټیخیپ ۱ له یوي پارټیخیپغوندالی له دوه هممهالځغاستنده کړنو سره کارول کیري.

بېلگې: په الوتکه کې ناست، وجگي دو ته صبر کوي.

پر ځمکه باندې پروت، هغه ستوري گوري.
په پارتيڅيپيالغونډاله کې له پارتيڅيپ ۲ سره کرنه په بنسټ – يا سر غونډاله کې کړني
څخه د مخه کړل کيږي.

بېلگه: پاس نا وخته ورکړل شو، تور لوبغاړي(تور ساتونکي يا گولساتونکي) وکولی شو
هغه ونيسي.

همدا اوس چې دی وپېن شو، هغه وو چې تلفون زنگ وواهه.

Die Satzreihe غونډال لړۍ

Der zusammengesetzte Satz يوځايشوي غونډالي

يوه غونډال لړۍ (Parataxe) – غونډالترنه هم بلل کيږي. له دوه يا ډېرو برابرازبنته
غونډالو څخه جوړيږي:

بېلگه: مور وکار ته ځي. پلار و خرڅلاو ته.

مور وکار ته ځي(،) او پلار و خرڅلاو ته.

(Ein Satzgefüge (Hypotaxe

غونډالزياتونه (Hypotaxe) له سر- يا بنسټغونډالي (زيات وخت له يوه ترنوي سره تړلي)
څخه جوړه ده.

په ژبلار کې د هيبوتاکس لاندې د يوې څنگيز غونډالي د بلې څنگيز غونډالي سره ترتيبول
پوهيږو. يوه گډوله غونډاله، چې له يو ځله يا له ډېر ځلو هيبوتاکسو څخه لاس ته راغلي
وي، په ژبلار کې غونډالزياتونه پوهيږو. (کېدی شي مور د مخه بل څه نومولي وي،
خو زه ترې خبر نه يم. زه ملامته يم).

له غونډالزياتوني څخه په ژبلار کې يوه گډوله غونډاله پوهيږو، چې لږ تر لږه له يوې
بنسټ – يا سر غونډالي او له يوې څنگغونډالي څخه جوړه وي(او يا هم زياتي
څنگيز غونډالي ولري). غونډالزياتونه د هيبوتاکس په ميکانيزم جوړه يا ودانه ده.
بېلگه: زدکونکی پوهيږي. هغه بايد زده کړي.

زدکونکی پوهيږي، چې هغه بايد زده کړي.

غونڊالزياتونه يا له څو غونڊالو يوه جوړونه....

په غونڊالزياتونه- يا له څو غونڊالو څخه يوه جوړونه كي بنسټ-يا سر غونډاله او ځنگيز غونډاله.

ځنگيز- يا ځنگغونډاله د بنسټغونډالي و مخ ته، و ځنگ ته او يا د بنسټغونډالي په منځ كي وي. هلته يوه غونډالزياتونه و منځ ته راځي.

-- ځنگيز غونډاله له بنسټغونډالي څخه د مخه:

بېلگي: دا چي يا ځكه چي باران وريږي، لوبه په كوټه كي كوو.

سره له دي چي زه وخت نه لرم، سينما ته ځم.

-- ځنگيز غونډاله د بنسټغونډالي پسي:

مور لوبه په كوټه كي كوو، ځكه چي باران وريږي.

زه سينماته ځم، سره له دي چي وخت نه لرم.

-- ځنگيز غونډاله د بنسټغونډالي منځ كي:

بېلگي: مور لوبه ، دا چي باران وريږي، په كوټه كي كوو.

زه، سره له دي، چي وخت نه لرم، سينما ته ځم.

-- ځنگيز غونډالي

ځنگيز غونډالي كيډي شي د هغوي د دندي له مخي څخه توپير شي، بيا كيډي شي غريغونډالي وبلل شي.

-- شيغونډالي (غريغونډاله په كروني حالت كي)

څوك چي وري وي، بايد وځوري. (څوك بايد وځوري؟)

ډېر خوبښېرم، چي ته مي نن كتو ته راځي . - څه (شي) مي خوبښوي.

-- شیغونډاله (غریغونډاله د خاوندوالي -، داتیو-، خاوندوالي- یا اریکویښ شی پر څېر یا بڼه باندې):

بېلگه: زه پر یاد باندې لرم یا بڼه یې: زه یاد لرم یا راوړم، چې هغې یوه جایزه گټلې. (څه شی) زه څه په یاد لرم؟

سپین سوچ وواهه، چې هغه څه کړی شي. (سپین څه سوچ وواهه)

هغه هکپک وو، چې هغه یوه جایزه گټلې. (هغه په څه هکپک وو؟)

Adverbialsätze: ادوربال غونډالي:

بېلگې:

هغه و لمبا ته لار، (کله یا هغه وخت) چې هغه د کورکار و پای ته ورساوه. (هغه کله و لمبا ته لار؟)

سپین ناوخته راغی، ځکه چې گادی ناوخته شوی وو. (ولي سپین ناوخته راغی؟)

Attributsätze: اتریبوتغونډالي:

اتریبوتغونډالي په ژبلار کې یوه ځنګیزه غونډاله ده، چې د یوه اتریبوت دنده لري، داسې چې له یوه نوم (سوبستانتیو) یا د یوه سوبستانتیو گروپ په واک کې وي.

بېلگې: سپي، چې غاږي، نه داړي. (کوم سپي نه داړي؟)
پیل (فیل) اموخت (عادت) لري یا اموخته دی، چې (هغه) سر خوروي (پیل څه اموخت لري)

Konjunktioalsätze: ترنغونډالي:

ځنګغونډالي د ترنویونو له لارې لارښودیري

کرنوی زیات د ځنګیزې غونډالي په پای کې ځای په ځای وي.
د خپلې غوښتنې یا نیت سره سرې دا توپیرولی شي:

(Kausalsatz (Begründungssatz کوزالغونډالي (لاملغونډالي)

(ترني: چي، ځکه، ځکه چي، دا چي، داسي په نامه(؟))

بېلگه: زه تا واده کوم، ځکه چي راته گرانه يي.
و سبا ته بنونځي نه شته، ځکه چي د رسختي پيل دی

(Konditionalsatz (شرطي غونډاله)
(شرطونه: څنگه والی (؟) (حالت) د خبرو دي، کله (چي)، که، پرته له، بل ډول...)

بېلگه: نمرې به دي بڼي شي، که تا درسونه زده کړل.

زه چای جوړوم يا کړم، که ته راځي.

(Modalsatz (Satz der Art und Weise (د رقم او ډول غونډاله،
(کنجکشن يا ترنويونه: داسي چي يا که چيري، که چيري، که)

بېلگه؛ تاسو لوبه گتلي شي، که (چيري) تاسو پوره وهڅيږي.

(Temporalsatz (Zeitsatz
(وختغونډاله)

(ترنويونه: (چي، له هغې، دي ...)) وروسته، په ترڅ کي، له هغې پسي، پوري (دلته مي
،، تر،، ليکلی وو، خو د وروستيو څيړنو له مخي،، تر،، ناسم دی او څه پرپيوهيډنه نه
لري. دا موضوع لږ پيچلي شوي، چي بل ځای کي به پري وغږيږو)،)

يادونه: پوري د ترنوي په څير هم راځي، خو د له او نورو ځاينوي نه شي کيډي

۱۰ بجو تر ۱۱ بجو پوري. يا ۱۰ - ۱۱ بجو

بيا يادونه: دا،، تر،، گوره ترنويي نه دي، دا د حالت اړوند مورفيم دی او دا،، پوري،،
پسي ترلی او ترنويي دی. دا په گرامري حالتو کښي روښانه شوي.

بېلگه: تولگی (هغه) مهال (د کاډو) و تمځای ته راغلل، چي گاډی راورسيډ.
گومان مي دی لږ تکرار شته.

غونڊالڄورونه

يوه سادو غونڊاله څنگه جوړه ده؟

نجلۍ ليکي (شينوم (نوم)+پرډيکات)

(ايا) نجلۍ ليکي؟ (پوښتنوۍ + شينوم يا نوم + پرډيکات)

ژوندپاتو د مرو (ومرو ته) دعا وکړه. (نومځاينيوۍ + خاوندوالي شۍ (د،ته،، حالت)+ پرډيکات)

پلورونکي له مشتريانو څخه خوښنه وکړه. (شينوم + داتيو شۍ + پرډيکات)

ځوان ملگرۍ گوري. (شينوم + خاوندوالي شۍ)

بنونکي ليکناسمون پام کي لري. (شينوم + اړيکويز شۍ + پرډيکات)

زه په شينو او کي اوسېزم. (شينوم + ځايوربيال + پرډيکات)

گادۍ ناوخته ځي. (شينوم + وختيز ادوربيال + پرډيکات)

سترنج د وختي رولو له امله کرم

د ما د ملگري سپۍ په اوبو کي لامبي. (د خاوندوالي اترپيوټ + شۍ + ځاي ادوربال + پرډيکات)

وکوم ځاييدلونو ته شونتيا شته؟ يا کوم ځاييدلونو نه کي دي شي؟ (خوښه مو)

ځوان خپل ملگرۍ گوري. (شينوم + د خاوندوالي شۍ + پرډيکات)

پوښتنه يي هم همداسي ده، خو،، ايا، يي و مخه ته راتلي.

(ايا) دا ځوان خپل ملگرۍ گوري دا ځوان. (نوم + خاوندوالي شۍ + پرډيکات)

شينوم (غونډال اله) او پرډيکات (غونډالوينا)

(يادونه: پرډيکات هغه څه دي، چي يوه کرڼه کرڼ کيږي يا يوه کرڼه کيږي)

د غونډالغرو سره

شینوم (غونډال اله) او له پرېډیکات (غونډالوینا) سره سری کړی شي ساده غونډالی جوړې کړي.

بېلگې: کوچنی لوبیږي. موټر روانیږي. سری پخوي. بنځه گنډي.

د پوښتنې په بڼه: (ایا) هلک لوبیږي؟ (ایا) موټر روانیږي؟ (ایا) سری پخوي؟

یادونه: زه پرېکړه نه کوم، چې دا به څنگه راغلي وي. مور په پښتو کې لکه غونډاله یو ډول لیکو او بیا پوښتننځبڼه پسې زیاتوو او یا یې د مخه ایا لیکو. فکر به ورته وکړو. شی یا بڼه یې نوموړی کړی شي

یو نوم/شینوم – یو نوموی -

یو نوموی له مل سره-

یونوم/شینوم له اتریوت سره -

یا هم یو نومځاینیوی وي.

یادونه: په بڅبڼه. تاسو پوهیږي، چې دا پورته - د،، وي،، په ځای لیکل شوی، دا په دې پوهیډنه، چې په هرځای کې د،،،، په ځای وي راتللی شي. شینوم (غونډال اله)

زدکونکي زده کوي.

څوک یا څه شی؟ (نومیز)

څوک یا څه شی زدکوي؟ زدکونکی زده کوي.

شینوم: زدکونکی

(Das Prädikat (Satzaussage

پرېډیکات (غونډالوینا) (څه کیري)

زده کونکی زدکوي.

څه کوي.... ؟ څه پېښیږي...؟

پرېډيکات وايي، څه دي، څه پېښېږي يا څه کرل کېږي يا څه کېږي.

زدکونکی څه کوي؟ زده کونکی زده کوي.

برېډيکات زده کول.

پرېډيکات تل يو کړنوی دی.

شی – غونډالپوره کونه

Mit den Satzgliedern

له غونډالغړو سره

شینوم يا نومويي (غونډال اله) او پرېډيکات (غونډالوينا)

کېدی شي سړی ساده غونډالي جوړې کړي؟

بېلگه: کوچنی لوبې کوي. موټر ځغلي، سړی پخوي، بنځه کار کوي

د پوښتنغونډالي په څېر: ايا کوچنی لوبې کوي؟ اياموټر ځغلي؟

ايا سړی پخوي؟ ايا بنځه کار کوي؟

يادونه: په پښتو کې دا پوښتنوی له ويلو څرگندېږي او زیات وخت د ،، يا ،، ورسره نه لیکي يا وايي.

اتريبوت- ورزياتونه

اتريبوت خپلواک غونډلغړي نه دي.

ادجکټيوي يا خويوييز اتريبوت(هم: اتريبوتي خويويونه):

خويوی يا هم گنوی له يوه نوم/سوبستانتيو سره زياتېږي:

بېلگې: ښکلې کور. دما نوې غونډوسکه، دريم ځای

:postpositionales Attribut

یادونه: د لته هم ماپه لومړي سر کې دا د پرېپوزیشن لپاره څپرل وو، خو پښتو پرېپوزیشن نه لري، نو د تیر غونډې به کله د پښتو یو او کله بل حالت وي.

اتریبوت: د نږدې ټاکنو لپاره د یوه شي ورزیاتونه

اریکوییز اتریبوت:

اتریبوت کېدی شي له ډېرو ویونو او له نورو ویونو – د یوه اریکوي سره په ترڼه- جوړ وي.

بېلگه: زه شمېرونی (کمپیوتر) له اعلاناتو څخه اخلم.

Genitivattribut

خاوندوالي اتریبوت:

شي یا نوم ته په خاوندوالي ورزیاتونه

بېلگه: دما د ملگري سپی بڼه روزلشوی دی.

د هنرمند انځورونه هکپکونکي وبریښي ده.

یادونه: مور د څنگه والي یا حالت په هکله څه ستونځې لرو، په دې هکله مې په لنډ تیر وخت کې لیکنه هم خوره کړې، که هغه مو وکتله او د سمون په هکله مو یې فکر وکړ، خوښ به شم.

Partizip پار تیڅیپ:

د کړنوي لپاره یوه د نڅښوني بڼه ده، چې د کړنوي (بېلابېل وختپوری) او هم د خویوي (جگوالي توان) خویوییونه لري او له دې سره د کړنوي او خویوي په منځ کې ځای نیسي (په دواړو پار تیڅیپ شوی)

،، ،، تلونی،، د کړنوي،، تل،، اوسمهال پار تیڅیپ دی.،،

Partizip als Attribut ►

پار تیڅیپ د اتریبوت په توگه

بېلگه: خوښو ليدونكو پر خپلو ځايونو باندې چغې كړي
هغه په ځغاستندې - يا ځغاستپتې (ور) زدكړه (تمرين) وركوله.

غونډالجور ونې
وختونه
اوس وخت: تلل
ځم، ځو، ځي، ځي، ځي

Präteritum oder Imperfekt = 1. Vergangenheit

لومړی تېر وخت: زه پرون ټوله ورځ په کور کې وم، ځکه چې (زه) ناروغ وم.
ما غوښتل و سینما ته لاړ شم، خو باید په بستره کې پاتې شم.
ما تبه لروده او د غاړې درد.

تېر وخت ۲ Perfekt = 2. Vergangenheit

تېر وخت ۳ Plusquamperfekt = 3. Vergangenheit ▶

۱ Futur I = 1. Zukunft ▶ راتلونکی

۲ Futur II = 2. Zukunft ▶ راتلونکی

تېر وخت او ۳ . تېر وخت د مرستندوي کړنويونو ، لرل ، يا ، ، يل ، سره .

راتلونکي له مرستندوي کړنويي ، به + کړنوی ، سره . دلته هم مرستې ته اړتيا ده ،

په پښتو غونډله کې کړونې چې د اينکلتيکي نومځايڼيو و په بڼه دي ، د کړنوي پای کې

راځي او دا په ډېر و مهالونو کې او له دي سره غونډله- پوره غونډله- له يوه وي څخه

جوړه ده ، چې دا غونډله هممهال کړنوی او کړونې دواړه لري .

بېلگې: تلل: ځم، ځي، ځو او....لارم....

خورل: خورم، خوری...

يادونه: دا پورته، چې مور اينکلتيکي نومځايڼيو بللي، دا په خټه کېنې د کړنويونو ، له

وخت سره سم يا وخت اړنونده بڼه بدلون يا گردان دی . مور په پښتو کېنې داسې بلد شوي

يو، چې گوندي د بېلگې په توگه،، له ځم سره،، که،، زه،، ونه لیکو، نو دا به بسيا کوي.
مور پری باندی پوهېږو، خو دلته مو هغه گرامري پوهېدنه ناسمه کوي او دا په پای کېنې دا
د وخت اړونده مور فېمونه مو ونا سمونونو ته رابولي، چې گوندي په،، ر ا ځم،، کېنې به دا
،، م،، د نومځاینيوي لپاره وي، خو داسې نه ده او دا د کرنويي د بېبېدلون يا گردان دی.

فکر او مرسته: له دې سره ډېرو گرانو ژبمینه-وال او ژبپوهانو، تاسو هم د لومړي ځل لپاره
مخامخ کېږي.

مرسته: په پای کې د کرنې سره د کرنويي ځاینيوي ځاینيوو تورو ته څه وايي؟

ايا دا لوريز يا لنډ نومځاینيوي دي، که څنگه؟

وروسته څپرل شوي. لنډ: دا اینکلینتيکي نومځاینيوي بلل کيږي.

د کرنويونو بدلون يا بدلېدل (له لرل او به سره)

بېلگې ناتوانه کرنويونه بېلگې توانمند کرنويونه

اوسمهال: زه وایم..... زه ځم

ته وایي ته ځي

هغه (ن، بن) وایي هغه (ن، بن) ځي

مور وایو..... مور ځو

تاسو وایي..... تاسو ځي

هغوي (ن بن) وایي..... هغوي (ن، بن) ځي

اوس تېر مهال يا پرفکت: ما ويل زه تللم(*)

تا ويل..... ته تللي

هغه(هغې) ويل هغه تللو، هغه تلله

تاسو ويل (ويلو)..... تاسو تللی

هغوي ويل(ويلو).... هغوي تلل(تللي)

مور وويل.....مور لارو (لارلو)

تاسو وويل تاسو لاری (لارلی)

هغوي وويل(وويلو)..... هغوي لارل (بن لارلي)

پرفکت :..... ما وويل.....زه لارم (لارلم)

تا وويل (وويلو)..... ته لارلي

هغه، هغي وويلو ... هغه لاره(لارلو)

بن. لاره (لارله)(توپير په ه کي دی.

مور وويلو مور لارو(لارلو)

تاسو وويلو..... تاسو لارلی

هغوي وويلهغوي(ن،بن) لارل (بن. لارلي)...

پلوسکوم پرفکت: ما وويل... زه لارم فکر : ماويلي وو

تا وويل..... ته لارلي تا ويلي وو

هغه، هغي وويل..... هغه(ن،بن) لاره (لارله)

مور وويلو مور لارلو

تاسو وويلو تاسو لارلی

هغوي وويلو..... هغوي (ن،بن) لارلو (لارلي)

راتلونکی ۱ : زه به وایم..... زه به خم

ته به وایي ته به خي

هغه به وايي..... هغه به ځي

مور به وايي..... مور به ځو

تاسو به وايي..... تاسو به ځي

هغوي به وايي..... هغوي به ځي

راتلونکی ۲ : ما به ويلې وي زه به تللی وم (*)

تا به ويلې وي..... ته به تللی وي

هغه به ويلې وي..... هغه به تللی وي

هغه به ويلې وي..... هغه به تللی وي

مور به ويلې وي..... مور به تللی وو

تاسو به ويلې وي..... تاسو به تللی وئ

هغوي(ن،بن) به ويلې وي..... هغوي (ن،بن) به تللی وي

لاندي ته يادونه: په لاندي کې د لرل او يل کړنويو سره بې له ځانيز نومځايينيوو هم دا غوندالي د يوه ويي په څېر سمې دي. لرم، يم او نور

Aktiv und Passiv کړونى او پرې - يا نه کړونى

غوره يادونه: مور په الماني يا لاتين کې اکتيو او پاسيو په دې پوهېدنه چې کړونې او نه کړونې او په عربي کې فاعل او مفعول، دا په دې پوهېدنه چې کړونې او پرېکړونې لرو، خو که په پښتو کې ورته فکر وکړو، نو مور په پښتو کې دا دريواره لرو: کړونى، پرېکړونى او نه کړونى، چې دا په حالتونو يا پرې کې بڼه روښانه شوي دي. يا

يادونه: او هغه عربي يې فاعل او مفعول (کړونى، پرېکړونى)، خو په پښتو کې يې بايد پرېکړونى او بل يې نه کړونى وپولو، خو که نه کړونى يې وپولو بسيا کوي، ځکه چې پرېکړونى هم نه کړونى دى.

په کرنغونډالې کې شى (غونډالپوره کونکى) په نه کرونگونډاله کې سبجکت (غونډال اله) کيږي.

کرنغونډاله (کرنښه): ملالی(سبجکت) و هوگی (اېجکت) ته ډاډ ورکوي (پرېډيکات).
ناکرونى (زورېډښه): هوگی(سبجکت) ډاډمنه کيږي (د ملالی له خوا)

Aktiv اکتیو:

په یوه اکتیو- یا کرنغونډله کې سبجکت کرونى دى، نو کرونى بیا په همغه حالت کې وي.

بېلگې: ملالی هوگی ډاډه کوي. (ملالی کرونى ده، هغه و هوگی ته ډاډ ورکوي. هوگی نه کرونى یا موخه اله ده)

هوگی رېږيږي. (هوگی په همغه حالت پاتې ده.)

خلمى ډره وازوي. (خلمى پخپله ډره وازوي.)

زه ښوروا لرم. (زه پخپله ښوروا لرم)

Passiv: نه کرونى یا نه کېدونى: دا نه کرونى د کرونى مخامخ دى، نو دا ناکرونى دى.

بېلگې: هوگی ډاډه کيږي. (هوگی پخپله څه نه کوي)

ډره وازيږي. (د ډرې وازول پېښيږي. یو شى دا وازوي)

ښوروا لرلکيږي. (ښورا له دې سره څه نه کوي، یو کس یې لري.)

پرېکرونى: سپين هوگی وھي. دلته سپين کرونى او هوگی پرېکرونى ده.

هوگی وھل کيږي: دلته هوگی نه کرونى ده. (دلته دې په گډه فکر وشي).

سيده -، ناسيده شى

سيده شى: پيژند: غونډالغرى، چې د کرونوي، په خاوندوالي کې ، د غونډالې په واک کې دي او د يوه شې سينتاکتيکي دنده ډکوي.

مخامخ وى يې ناسيده شى.

۱ - کارونښې لگه: په غونډله کې. ،، زه د کور کيلې لټوم. ،، د ما د کور کيلې،، يو نوميز غونډال غړی دی، چې د خاوندوالي په په بڼه کېښي دی او د يوه سيده شي دنده وکړنوي ،،، لټوم،، ته پوره کوي.

يوه غوره يادونه: مور بايد وهڅي ږو، چې په خپلو ټولو ليکنو کې يو څه چې په پيداېښي توگه راتلی شي، بې پروا پرې نه ږدو. لکه په پورته غونډاله کې، چې د کړنوي د مخه ،، و ،، بايد وليکو. له دې سره د غونډالې څرنگوالی هم په پام کې نيول کړي، چې بايد ونيول شي.

۱ - سيده شی نخبونه له سيمانتيکي دندې سره سرو کار لري، چې په ډېر دا ډول جوړښتونو کې خوندي ده، دا د کړنوي له کړنو څخه سيده اغيزمن شی يا ابجکت، چې هغه په دا ډول اړونده کې دنجوړښتونو شی يا ابجکت کيږي. ،، د کور کيلې د ما له خوا څخه لټول کيږي. ،،

۱ - ،، داسيده شی پسې نښتی له کړنويکړنو (يا د کړنوي له کړنو) څخه اغيزمن دی...،،

وی - يا لغاتپوهی دنه

(معنی) Wortbedeutung/Definition:

ناسيده شی

ويپوهی دنه/ پيژند

۱ - ژبه: غونډالبرخه، چې د کړنوي په واک کې دی، په داتيو ډول وي او د يوه شي سينتاکتيکي دنده پوره کوي. دا کلیمه د برخي په څېر د جينيټيو لپاره دنده هم پوره کوي -

او داتيو شی همداسي اړيکوي شي لپاره کارول کيږي. دلته نور هم ډېر څه شته، چې بايد ليکل شوي وي، خو نور ورته ستړی شوم. کارونښې لگه:

-- په غونډاله کې: ،، زه له تا سره مرسته کوم،، ،، له تا،، نومينال غونډالغړی دی، چې د الماني په داتيو او پښتو کې ،، له تا،، حالت يا پېر کې دي او وکړنوي ،، مرسته کوم،، ته د يوه سيده شي دنده پوره کوي.

-- د ناسیده شي نخبونه د داتیو لپاره کله د همغه پوهنیزه کلمه د پاس کلیمي (د پاس په دې پوهېدنه دی، چې هغه بل څه خوندي لري. برخه ورته نه شو ویلی، هغه بیابل څه دي) لپاره کارول کیږي پرته له اکوزاتیو (سیده شی) څخه.

-- دا ناسیده شی په الماني کې (وېننتو ته دې پام وشي) له سیده شي څخه په څیر نه د یوه ناکروني غوندالي سبجک (نومويي) په څیر کارول کیږي: ،، زه له تا سره مرسته کوم،، داسې کیږي، چې،، له تا سره به مرسته وشي،،، دا ناسیده شی ،، له تا،، په داتیو حالت پاتیري.

Der Konjunktiv ترنویي یا - لغات

کونیونکتیو یا کنجکشن

Der Konjunktiv I

کونیونکتیو ۱ ترنویي ۱

۱ - کونیونکتیو زیات یوه هیله، یوه غوښتنه یا (یوڅه) رابلني ته وايي (افاده کوي).

دا چې ویل کیږي، لا تراوسه رښتیا شوي یا کرل شوي نه دي، بلکه د ویونکي له خوا څخه داسې غوښتلکیږي.

بېلگه: - هوبش ولره

- سړی دې دوه هگی واخلي

- هغه دې صبر وکړي.

۲ - له کنجکشن ۱ سره ناسیده/ نه وپیږي (نه ور غږیزه) ویناوي جوړیږي.

بېلگې: ځوان وايي، هغه هره ورځ خپله د خوښي مری خوري.

پلار وايي، هغه دې پیسې سپما کړي.

(Konjunktiv II (Möglichkeitsform II

کونیونکتیو ۲ (شونتیا بڼه) ترنویي ۲ :

۱ – کونډونکتیو ۲ یو څه وایي چې په خیال کې وي، خو عملي شوي نه وي.

بېلگه: که شونتیا یې وی یا که کېدی شي یا که کېدونکې وي، هغه به هره ورځ خپله د مینې مری خوري.

ما به داسې نه وی کړي.

زه به داسې څه هیڅ (وخت) ونه کړم.

کونډونکتیو ۲ زیات وخت د درنښت له امله هم کارول کیږي.

بېلگه: ما به هیله لروډی، چې تا دی یو ه غزل ویلي وی.

ما به و تاته مشوره درکړې وی، چې دا کتاب دې ولولي.

۳ – کونډونکتیون ۲ کارول کیږي، هغې پسې چې یو څه ته لاسرسی شوی وي.

بېلگې: نو دا به وو.

د ازموښې لومړی پړاو به تا اوس و سرته رسولی وي.

۴ – کونډونکتیون ۲ کارول کیږي، چې یو څه تېر او سرته رسېدلي وي.

بېلگه: که بس په خپل وخت راغلی وی، زه به په سم وخت ښونځي کې وی.

۵ – کونډونکتیون ۲ کارول کیږي، که یو څه همدا اوس پېښېدلی.

بېلگه: که ما په همدې وخت کې پیسې لروډی، زه به له تاسره سینما ته لاړ شم.

۶ - کونډونکتیون ۲ کارول کیږي، که یو څه لا نه وي پېښ شوي.

بېلگه: که مور د ښونځي کار دا اوس نه لیکلی، زه به نېکمرغه وی.

Konjugation im Konjunktiv I

بدلون په ترنویونو ۱ کې

اوسمهال

زه ځم زه وایم زه خبرې کوم

ته ځي ته وايي ته خبرې كوي
 هغه، هغوي ځي هغه، هغوي وايي هغه، هغوي خبرې كوي.
 مورن ځو مورن وايو مورن خبرې كوو
 تاسو ځي تاسو وايي تاسو خبرې كوي
 هغوي ځي هغوي وايي هغوي خبرې كوي
 Perfekt د تېر وخت كرنېښه او هم پايښوې راتلونكي

زه دې تللي وم ما ويلي دي ما خبرې كړي
 ته دې تللي وي تا ويلي دي تا خبرې كړي دي
 هغه، هغوي دې تللي وي هغه هغوي ويلي دي هغوي خبرې كړي دي
 مورن دې تللي يو مورن ويلي دي مورن خبرې كړي دي
 تاسو دې تللي وي تاسو دې ويلي وي تاسو خبرې كړي دي
 هغوي دې تللي وي هغوي ويلي دي هغوي خبرې كړي دي

Futur I راتلونكي ۱

زه به لار شم زه به ووايم زه به خبرې وكړم
 ته به لار شي ته به ووايي ته به خبرې وكړي
 هغه، هغوي به لار شي هغه، هغوي به ووايي هغه، هغوي به خبرې وكړي
 مورن به لار شو مورن به ووايو ، مورن به خبرې وكړو
 تاسو به لار شي تاسو به ووايي تاسو به خبرې وكړئ
 تاسو به لار شي تاسو به ووايي تاسو به خبرې وكړئ

هغوي به لار شي هغوي به ووايي هغوي به خبرې وکړي

Futur II راتلونکی ۲

زه به تللی وم مابه ویلي وي ما به خبرې کړې وي

ته به تللی وي ټابه ویلي وي تا به خبرې کړې وي

هغه، هغوي به تللي وي هغه، هغوي به ویلي وي هغه هغوي به خبرې کړې وي

مور به تللي وو مور به ویلي وي مور به خبرې کړې وي

تاسو به تللي وی تاسو به ویلي وي تاسو به خبرې کړې وي

هغوي به تللي وي هغوي به ویلي وي هغوي به خبرې کړې وي.

Die direkte Rede

سیده ویناوي یا – خبرې یا گړېدل(؟)

یادونه: ما پورته د هغه اړوند وي دوه ډوله پوهېدنې لیکلي. دا توپیر لری. د سم اند له مخې وینا یو څه او خبرې بل څه دی. وینا یو رښتیا ارزښت رښتیا یا نارښتیا لري او هغه باید وښوول شي، چې داوینا رښتیا او که نارښتیا ده او خبرې دا نه وایي. دا به داسې ووايو، چې ټول هغه ویل، چې دا د وینا پېژند نه لري، خبرې دي.

سیده خبرې د یوې غوندالي برخه ده، چې ویونه بېرته ورکوي، کوم چې ویل شوي وي.

دا ویل شوي چې په نخښه کړو، د نخښوننخښو منح کي خای په خای کيږي.

شوننیاوي:

پلار وویل: ،، نن مور یو چکر وهو،،

،،نن مور یو چکر وهو،، ، پلار وویل.

،،نن،، ، پلار وویل، ، مور یو چکر وهو،،.

،، ایا نن یو چکر وهو؟،، ، سپین وپوښتل.

:

:

،، مورنن یو چکر وهو!،، ، سپین غږ کړ.

Dir indirekten Rede ناسیده خبرې

په ناسیده خبرو کې (نه ویزی خبرې) دا ویلشوی وییونه بېرته نه ورکوي، بلکه په یوه ویزی خبرې خبر ورکول کيږي.

سړی دېلگي په توگه په کار اچوي، که سړی د یوه بل یوه ویزی خبره یو دریم ته ورکوي.

ناسیده خبرې دې په کونیونکڅیون ۱ کې خای په خای وي.

سپین و ماته وویل، هغه نن د فوټبال (پینو غونډوسکې) و لوبغالي ته ځي.

سپین و ما ته وویل، چې هغه نن د فوټبال (پینو غونډوسکې) و لوبغالي ته ځي.

لوبغاری په اند وو، هغه په بنه حالت کې دی.

ناسیده خبره په کونیونکڅیو ۲ کې ده، که کونیونکڅیون ۱ څخه یواځنی روښانه وي:

سپین وویل، که د هغه مورپلار نن یو نوی موټر اخستلی وی، ما به هیله لرلی وی، چې هغوي نن دلته راغلي وی.

ناسیده خبرې زیات په ایندیکاتیو وي، که روښانه وي، چې یوه ناسیده خبره مخ ته پرته وي، په ټوله کې له یوه غونډاله کې له یوه پیلوی سره .

سپین وايي، چې هغه د کورکار کوي.

موټروان په اند دی، چې دی مختگ لري یا ----،-- لومړیتوب لري.

Interrogativsätze انتروگاتیو غونډالي

روښانه ده، چې ته به په دې وییو کې ځانله پوښتننڅښه په پام کې لري. دا کېدی شي ډېره

پارونکې یا په زړه پورې وي، چې ستا د ژبې وییونه و پېژني. پښتو ژبه په ټولیزه

توگه يا په ټوله کې پوره پېچلې ده، -خو ډېره دا بيا هم بېخي سم انديزه او يواځې کېدې شي-
چې پېچلې روښانه شوې وي. گرامر (پښتو ژباړل) ټکي په ټکي ژباړل شوی

(*) ،، د ليکلو هنر،، نن مور د دې لاندې د ويونو - او غوندالو پوهنه (۱) پوهېرو، دا په
دې پوهېدنه چې د يوې ژبې لارسيستم. د نورو ژبو په څېر مور هم کړی شو د مور د پښتو
گرامر يا ژباړل په بېلابېلو موضوع چاپېريالونو وويشو:

انعطاف(اورېدنه). زموږ ستونځې دا دي، چې مور په پوهنه کې د ويونو د څرنگه والي
سره نه يو مخامخ شوي.

سړی په يوه څه هلته پوهيږي، چې ورسره مخامخ شي او په هغې کې يې پام ته راشي،
چې څه! څه دي؟

اورېدنه، بڼه بدلېدنه: د دې دوه ويوواو نورو کارول بايد موخوږ وي.

اورېدنه کې لور يا موخه له يوې لور يا يوې موخې بلې ته اوږي.

بدلېدونې هغه دي، چې موخه همغه ده، خو د وي بڼه بدلېږي.

يادونه: مور په ځمکچپوهنه کې وايو: نقطه انعطاف: دا هغه ټکی دی، چې په هغه کې
کېره خپله لوره اړوي، دا په دې پوهېدنه، چې لور بدلوي، نو له دې امله اوږونټکی ورته
وايو.

خوزند */transformieren*

بڼه بدلول، اورېدل، بدلېدل کول.

د اورېدل لاندې څه پوهيږو؟

۱۱ - ترانسفورمي يا خوزند تلونی: لور، ځای لور بدلول.

۱ ب - اورېدل (ترانسفورمي، لکه په ۱۱ - کې د موټر لور بدلون ځان چمتو کول...: ب)
رېفلکسيو يا بېرته راگرځېدونی راگرځېدل: ځان راتاوول، بل لور ښوول؟

پیداښت (بې له ډېرو):

یادونه: کېدی شي دلته لږ بیا راتلنه وي، خو لوستل یې ښه دي،

تولې هغه ژوندی او مړې څرگندېدنې یا پېښېدنې یا پېښې، چې بې د انسان له څه
کړنې څخه شته یا ومنځ ته راځي پیداښت دی. یا پیداښتې دي

،، نازوندی پیداښت،،

- د بوتو، ژوو، اوبو او تیگو، د ځمکې د سر برخو په څېر تولوالی یا د ټاکلو ځایونو (چې
انسانان نه وي ورغلي او یا له هغوڅخه نه وي جوړ شوي).

،، غورېدلی پیداښت،،

ویډولونه

په پښتو کې ویډولونه شته: نوم، ادجکتیو یا خوی وی، نومځاینوی، گڼیزویونه،
کړلویونه، ادوربونه، اړیکویونه یا نسبتی ویونه، ترنویونه او انترجکشنونه. دا ویونه
کېدی شي په بدلېدونکو او نه بدلېدونکو ویډولونو ووېشل شي. دا د یوه لنډه یادونه وي
او نور و مخ ته نه شم تللی.

غونډالغري

د غونډالې جوړښت او موخه د غونډالې جوړښت په واک کې دی. دلته یا له دې سره باید
ته غونډالغري او ویډولونه سره ردېدل نه کړي. ویډول ټولگی یا کاتیگوري بلل کيږي، په
کوم کې چې ته هر ځانکړی ويې ترتیب کولی شي. غونډالغري په څنډ د یوې غونډالې
ټوکې دي، دوي یوه دنده سرته رسوی او کله کله کړی شي له یواځې یوه وي څخه جوړ
وي، کله کله له ډېرو یونو څخه هم یا وییگروپونو څخه هم جوړ وي. د پښتو غونډالغرو
پورې شینوم، برېډیکات، شی لکه خاوندوالی شی او داتېوشی او اړیکویشی او همداسې
ادوربالې ټاکنې، چې کله، چېرته، څنگه او یا ولې یو څه پېښيږی.

دا چې له کومو غونډالغرو غونډاله جوړه شوي ده، کړی شي د غونډالې له یوه ژورې
څېړنې څخه راوباسي.

وختښه: مور په پښتو کې درې وختښې لرو. اوسمهال، تېرمهال، او رتلونکی مهال.

د دې لپاره چې دا مهالينې **Adpositionen** اړيکيوونه يا نسبتې ويونه د کسانو، شيانو يا پېښو په منځ کې اړيکي ټاکي. له دې امله اړيکيوونه هم بللکيري. دوی کړی شي کوزال **kausale** (بنسټ – پرته ، بي، په ځای)، لوکال **lokale** (ځای بېلگه: (کره، باندي)،

تمپورال **temporale** (وخت-بېلگه: (له) څخه، شاوخوا، ترڅه ته) يا مودال **modale** رقم اوډول – بېلگه: پسي پيښه، مننه) نسبتونه يا اړيکي روښانه کوي.

کوزال(بي له ما څخه، پرته له ما څخه يا له ما څخه پرته، د ما پر ځای باندي)،

ځاييز: (پر يوه بجه باندي، د ۱۱ بجو په شاوخوا کې، پر ۱۱ بجو باندي)، وختيز - له ۱۱ څخه

گڼيز

گڼيز گڼونويونه دي او گڼون يا تعداد، درجه يا د ټاکلو شيانو ډېرې(سټ) دي. داسې په نامه توانکونه هم شته(يو، دوه) يا هم څوماليز (لومړی، دويم).

Interjektionen انترجکشنونه(ويين ويونه يا د ويونو ويونه) دا ويينويونه يا افاده ويونه دی يا ټيک(فقط) ويل کيري. دوي په رېښتيني د غونډالي سره يو غريزوالي کې نه راځي، خو دا يوچا ته غږ کول يا جگ غږونه دي، چې د هغو سره ته ټاکلي احساسوني ويلي شي(کله آ، هی هی، بوی).

ويي جوړونه او ويپوهيډنه

ويي جوړونې په ويي سپماکي همداسې چټک مخ ته ځي لکه ويي له منځه تلني. که د لرلو ژبنيزو الو په بنسټ ويونه منځ ته راځي، نو دې ته ويي جوړونه وايي. د ويي جوړونې غوره يي يوځای اېښول شوي ويونه(گډوله ويونه) او رابېلېدنې دي.

غونډالشننه:

د دې لپاره چې سمه غونډالشننه وکړو، ته بايد لومړی په يوگونو غونډالغرو باندي يو ليد واچوي يا وپيژني

د غونډالغرو ټاکنه

غونډالي له غونډالغرو څخه جوړي دي. ته دلته زده کوي، چې ته څنگه غونډالغري ټاکلی شي او څومره غونډالغري شتون لري يا شته دی.

غونډلغري څه شی دی؟

:

لكه څنگه چې ته په ډاډ پوهېږي، غونډالي په خوبنه نه دي جوړې شوي. دوي له غونډالغرو، په دې پوهېدنه چې له ويونو يا اړوند ويونډلي څخه جوړ دي. غونډالغري د يوې غونډالي په دننه كې يواځې يا فقط د پوره برخې په څېر غونډالي ته ور واچول، لري يا د بل ځای نيوي كېدی شي. سړی غونډالغري په ورڅخه نه تېرېدونكو او پوره كېدونكو غونډالغرو سره توپېروي.

د غونډالغرو او ويډولونو په منځ كې څه توپير دی؟

دا غوره ده، چې ته غونډالوييونه د ويډولونو سره ردېدل نه كړي، كه څه هم دوي كله ورته اورېدلي كړي، **د بېلگې په توگه ادورب (ويډول) او ادوربال (غونډالغري).**

ويډولونه د غونډالي توکي دي، له دې سره هر يو وي تنظيم يا ترتيب کيږي. کړنو ييونه، نومونه يا خويوييونه د ويډولونو بېلگې دي.

غونډالغري يې په څټ يا مخامخ د غونډالي غري دي. غونډالغري بيا له بېلابېلو ويونو، ويډولونو يا ويډلو جوړ دي.

سپين چټک له بنوونځي څخه وروسته خپل د کورکار وستره رسوی، چې د خپل گران ځمري لپاره ډېر وخت ولري.

- سپين: سبجکت يا نوم

- ستره رسوي: پرېډيکات (Prädikat) غونډلويڼا، چې يو شی يا څوک څه کوي او يا له هغه سره څه پېښيږي.

- له بنوونځي څخه وروسته: تمپورال ادورب

- چټک: مودال ادوربال Modaladverbial

خپل د کور کار: خاوندوالي حالت

- چې دخپل گران ځمري لپاره ډېر وخت ولري: Kausalobjekt

- گران : Attribut

کوم غونډالغري شته دی یا شتون لري؟

ترې نه تېرېدونکو غونډالغرو پورې نوم او پرېډيکات اړه (که غواړی تعلق) لري.

پوه پوره غونډاله لږ تر لږه دا دوه غونډالغري لري. ټول نور غونډالغري لکه **adverbiale** ادوربال ټاکنې يا شیان پوره کېدونکي غونډالغري دي او نه هر ورو اړين.

ټاکل يا شیان پوره کونکي غونډالغري دي او نه په زور اړين.

Das Subjekt سبجکت يا نومويونه يا شیان

سبجکت تل د نوميز يا ښه بي د کړوني لپاره راځي او پوښتنې ،، څوک و، چا، ياڅه؟،، ته ځواب ورکوي؟ سبجکت يا نومويي په پوه غونډاله کې ښايي، څوک يا څه يو څه کوي. په هره پوره غونډاله کې بايد يو سبجکت خوندي وي. سبجکت د بېلگې په توگه کولی شي، يو نوم، يو ځانيز نوم، يو نومځاينيوى يا يو نوميز کونکى وي.

نوم: ځوان بېديري.

ځانيز نوم: سپين بېديري.

نومځاينيوى: هغه بېده دى.

نوميز کونه: خرار زوروي.

له پوښتنې ،، څوک، چا،څه؟ سره کړى شي په پوه غونډاله کې سبجکت وټاکي. دلته يو څو بېلگې:

پرون په تلوېزيون کې ښه فيلم و ښوولشو. پوښتنه: پرون په تلوېزيون کې څوک يا څه وښوولشو؟ سبجکت: ښه فيلم.

هوگى په جگ غږ خاندي. پوښتنه: څوک يا څه (شى) په جگ غږ خاندي؟ سبجکت: هوگى.

دا چې ته پرون دلته وي، زه خوښ شوم يا وماته يې خوښي راوبخښله.

پوښتنه: چا يا څه زه خوښ کړم؟

سبجکت (نومویونه): دا چې ته پرون دلته وي.

یادونه: که وگورو، نو په پښتو کې دا نوموی یا سبجکت (دا ابجکت دی) د پرېکړونې لپاره هم راځي، خو د وخت سره اړوند یې د کړونې حالت سره نومخاینیوي بدلېږي.

بېلگه: څوک وو هل شو او چا ووا هه. تېر وخت. او نور.

Transitivität (له لاتین *trānsitiō*) ترانزیتیو او اینترانزیتیو

ترانزیتیویتي (له لاتین څخه: اخوا تلل یا پورېوتل، اوبستل)

پیل یادونه: زه دالیکني له الماني ادبیاتو رانیسم. کېدی شي ډېر د سمونونو څه یا په کې وي په کې دي. دا ډېر کار دی، کېدی شي دا ښه شوی وي، خو دا هم تاسو ښه کولی شي، نو مرسته مو مه سپموی.

ترانزیتیویتي (له لاتین څخه: اخوا تلل یا پورېوتل، اوبستل. زه گوره اورېدل نه لیکم، چې هغه لور بدلون ته وایي، دا په دې پوهېدنه چې له یوې لور بلې ته اوري. لور بدلوي) یو ژبلاړیز خوي دی، چې و یوه کړنوي یا په ټولیزه توگه یوه جوړښت یا یوه غونډلې ته لیکل کېدی شي. ترانزیتیو مخ ته لرو، که په غونډله کې هم سبجکت او هم یو (سیده) ابجکت یا موخه اله و مخ ته ولرو یا همداسې له یوه کړنوي و غوښتل شي.

intransitiv اینترانزیتیو هغه جوړښتونه همداسې کړنویونه بلل کېږي، چې سیده شي نه لري. که دوه شیان مخ ته ولرو، نو دا جوړښت همداسې کړنوی *ditransitiv* دیترانزیتیو (دي دوه ته وایي) بلل کېږي.

بیا: ترانزیتیو او اینترانزیتیو یا کړنیز – او کېدنیز کړنویونه او یا لازمي او متعدي: که رېښتیا ووايم، نو په لازمي او متعدي باندې نه پوهېږم او په دې هم نه پوهېږم، چې کوم یې لازمي او کوم متعدي دی او دا څه پوهېدنه لري، خو دالماني یې گورم، نو دا یو یې کړل کېږي او دابل یې کېدلکېږي (دایه دې پوهېدنه چې نه کړلکېږي)، نو ایا دابه کړلکېدونکي (کړلکېدونی) او کېدونکي (کېدونی) نه وي؟

او که غواړی خوزند او ناخوزند.

بیا یې پیژند: هغه کرنوویونه ترانزیتو دي، چې د کرنوي په څنگ کې پرېکړونې هم لري (دوه ارگومنتونه). اینترانزیتو یې په مخامخ یو کرنوي بسیا کوي، داپه دی پوهېدنه، چې دایوه کرنوي ته اړنه دی (یو ارگومنت) چې یوه غونډاله ترانزیتو یا اینترانزیتو دی،

کېدی شي له پوهېدنې څخه یې وپيژنو. او د کرنوي له جوړښت څخه هم پرې پوهېدی شو، چې کوم یو وي ترانزیتو یا اینترانزیتو دي.

د دي لپاره بېلگې:

سپورمی ډوډی پخوي(ت)، ډوډی پخيري(اېنت)

سپين کتاب لولي(ت) . کتاب لوستل کيري(اېنت).

د ترانزیتو پښتو پوهېدنه: اخوا تلل یا پورپوتل (لکه له یوې پولې).

د مور ژبپوهان ورته لیرنده کړنه لیکلی.

پوهنیزه پرېکړه: د دي لپاره موخو بلل:

کرنیز کرنوي او کېدنیز کرنوي یا کرنوي کرنوي او کېدونې کرنوي. د دي لپاره اړتیا نه شته، چې مور دي د ترانزیتو او اینترانزیتو لاتین وي پوهېدنه وليکو. دا د ما د وړاندیز نومونه هغه څه سیده په گوته کوي یا بسایي.

په ټولنه کې: پلار او ځوی یا ځوي او پلار ترانزیتو دي او ورور او بل ورور دا اینترانزیتو دي. له یو و بل ته سیده تلل او له یو و بل ته ناسیده تلل دي.

په ژبلار کې د ترانزیتويي د روښانوني په هکله نه هم اندیزوالی له بېلابېلو درسي اندونو له لارې هم منځ ته راځي. دلته د ښوونځي ژبلار اود ټوليزې ژبنيز ژبلار ي سره مخامخ لیدلور.

ترانزیتويي د ښوونځي په ژبلار کې

په ورځني ښوونځي ژبلار کې به ترانزیتويي د یوه ويې پر خوي باندي، چې د څنگه والی یا حالت خاوندوالي واکوالی ولري، پيژندل شوي یا یې پیژند وړکړ شوی. د دي له

مخې څخه یو کرنوی ترانزیتو دی (چې ،،موخه ور،، کرنوی هم بلل کیږي)، که د هغه یو مللوبغاری څنگه والی یا حالت خاوندوالی ولري.

د بنوونځي په ژبلار کې توپروننځبنه په پاسیووالي (نه کرنوالي) کې ده. یو کرنوی د دې له مخې ترانزیتو دی، که د پاسیو و مخ ته تگ په لور کارول کېدی شي، چې له هغې سره (خاوندوالي -) ابجکت یا شی سبجکت کیږي.

بېلگه: هغه پیسې لیري – دا پیسې د هغه لخوا ولېږل شوي

په ژبپوهنه کې ترانزیتویتي

په ټولیزه ژبپوهنه کې د دې (د بنوونځي ژبپوهني له مخې) په څټ لږ روښانه شوی. په دې ترڅ کې چې د بنوونځي ژبلاري له مخې خاوندوالي د ترانزیتو ټاکنو پيژندنځبنو په څېر په چوپړ کې دی، نو په ژبنیز لیدلور کې د خاوندوالي و منځ ته راتگ د یوه جوړښت ترانزیتو خوي په څېر راورل کیږي. په ژبپوهنه کې څنگه والی ، حالت یا کاسوس په سر کې یې پيژند د ترانزیتویتي له مخې ورکول کیږي. له دې سره د هغو ژبو لپاره هم لار وازه ده، چې **خاوندوالي (؟) ښه یې یا اکوزاتیو** (لکه [Ergativsprachen](#)) نه لري او کېدی شي د ترانزیتویتي پيژند ورکړل شي. لکه پښتو.

دا موضوع ډېره څېړنه دما لپاره هم ستونځمنه ده. ډېر څه لري، خو هغه له وتونژبې څخه یې را استل وموخه ژبې ته لږ څه ډېریري او پيچلي کیږي هم. بڅښنه دې وي. وځواناوتوته

لنډ بنوونځي کې خاوندوالی او په ټولیزه ژبپوهنه کې بې له خاوندوالي هم پيژند لري.

خو د دې لپاره به بېلگه راوړم:

سپي پولیس وډاره.

پام، سپی داري.

دا دویمه غونډاله یوه ټولیزه پوهېدنه لري، دویمه یو ځانگړی حالت روښانه کوي.

نورې بېلگې: کوچني غاب مات کړ(ت). غاب ماتیري یا غاب مات شو(اینټ)

مور مری پخوي(ت)، مری پخیري(اینټ)

لمرورانگي د واورو سړي ويلې کوي(ت). د واورو سړي ويلې کيږي(اينت).

کرلکيږي او کيډلکيږي يا کرنيز او کيډنيز.

سيمانتیک SEMANTIK

-

سيمانتیک د ژبي برخه ده، له ،، نخبنو،، پوهني سره سر او کار لري، چي دلته دا نخبه د ويي ، کليمي او د ژبي د ټولو برخو لپاره ځايناستي ده.

په ژبپوهنه کي داسي په نامه سيمانتیک د پيداېښتي ژبي – دا هغه ژبه چي مور يي پيژنو او هغه د ژبي په څيړ راورو چي څه به په سيماتيک کي و څيړل شي

په سيمانتیک کي د يوه ويي، د يوې نخبونې او يوې غونډلې پر پوهيدلو باندي لومړيتوب لري. که د بيلگي په توکله يو بي موخي يا ناسمپوهي دنې غونډله جوړه شي، کيډي شي د سيمانتیکي څيړنو پر بنسټ باندي د ،، بي موخي،، په بڼه په نخبه شي.

که څوک د يوه شي ژبنيزه پوهي دنه غواړي وڅيړي، هغه تل د سيمانتیک سره بوخت وي.

سيمانتیک په نوې ميډيا کي:

په دا اوس وخت کي سيمانتیک د برېښنا لټونماشينو نو بڼه والي کي هم يو غوره رول لوبوي. دا لټونماشينو نه د يوه وي يا وييبرخو په مرسته يا لاس په پای کي کره ميندي، چي پلټونکی يا لټوونکی يي لټوي او د دې په مرسته له ډېرو خپلوانو کليمو سره تړل کيږي.

کرندولونه او بدلونونه يي

يادونه: دلته هم شايد څه تکرار وي، خو کله سړی و تکرار ته هم اړ کيږي.

دا په دې پوهي دنه، چي کرنيونه ټولگيز دي او بايد ټولگيز شي.

دالاندې ټول هغه څه دي، چې که څېړل شوي وي، خو ډېر بڼه او که نه، نو دايې بنسټيزه ليکنه او پيل دی، چې نوره بايد روښانه شي او روښانونه يې په گرانو مينه والو لوستونکو او د ريښي خاوندانو باندې وي.

دا پوښتنې هم بايد وڅېړل شي. داسې پيل کوو:

و لاندې ته يادونه: له دې فکر سره مخ شوم او ومي غوښتل له تاسو سره يې گډ کړم، چې يو له بل سره مو مرسته کړې وي. کيډی شي دا کار تاسو لا د مخه کړی وي. که مهالونه او نومونه يې را څخه سم ونه ليکل شو بخښنه دې وي او تاسو يې سم کړی، چې همدا له اوس څخه مو د مرستې مننه (سم يې: له مرستې څخه مننه).

زه به دا ويونه داسې وپولم: کړنوييونه

۱ – ناځواکمن کړنوييونه: هغه ويونه، چې خپل بنسټ ساتي او د وختونو سره **بڼه بدلوي**، ناځواکمن کړنوييونه بلل کيږي.

۲ – ځواکمن کړنوييونه: هغه ويونه چې پوره بڼه نه ساتي او په يوه لار بڼه بدلوي، خو ټوله بڼه د ناځواکمن ويونو په څېر نه ساتي، ځواکمن کړنوييونه بلل کيږي.

۳ – بې لارې کړنوييونه: هغه ويونه، چې سوچ بوچ لار نه لري، بې لارې کړنوييونه بلل کيږي.

دا ټول کړنوييونه دې گران لوستونکي په ټولگيو د وپشلو وروسته سره ټولگيز وليکي.

بېلگې:

بېلگه و ۱ – ته: درېدل:

اوسمهال: درېږم، درېږي، درېږي او نور

روان اوس مهال: درېدلی يم، درېدلی وي، درېدلی وو او نور

تېر مهال: درېدلی وم او نور

راتلونکی: و به درېږم، و به درېږي، و به درېږي او نور

درېدم، درېدې، درېده او نور

بېلگه و ۲ ته: خورل

اوسمهال: خورم، خوري، خوري.

روان مهال: خورل مي. خورل دي، خورل يي، خورل مو

اوس تېر مهال: ومي (ودي، ومو، ويې) خور، خواره يا خورل

تېر مهال: خورلي مي (دي، مو، يي) وو.

راتلونکي: وبه يي خورم (خورو، خوري، خوري، خوري).

۷۹

ژبپوهنه ۱

پوښتنې ته په ځواب کې؟: خورلي مي (مو، دي، يي) دي (وو).

بېلگه و ۳ ته: تلل:

اوس مهال: ځم، ځي، ځو، او نور

اوس مهال: لارم، لارو، لاري، لاري، لاره، لارل، لاره، لاري (لارلي)

روان مهال يا څنگه مهال؟؟?: اوس تېر مهال: تللم، تللو او همداسي نور.

تېر مهال: تللي وم (وو، وي ... او نور)

راتلونکي مهال: لار به شم. او نور

-؟ تللي به وي.

دا پورته گوره درې ډوله کړنويونه راغلي. دابايد بڼه روښانه شي، چې داويونه څه بلل کيږي او دا ژبلاړيز بدلونونه يي هم بايد پوره وڅيړل شي. هغه بنسټ يي دا پورته دی.

په پورته نومځايڼيوو کې مور ځانيز نومځايڼيوو نه دي کارولي يا نه کاريږي او که څنگه؟ د دې ډول نومځايڼيوو لپاره دڅيړني او بللو بل ځای شته. هغه ورته وگوري.

يادونه: دما د پښتو ژبلاړ د ښوونځي لپاره ليکنه کې کېدی شي دا نور ډولونه راغلي وي، او که نه، نو ورزيات به يي کړم او تاسو يي هم پوره کولی شئ.

يوه بله ستونځه:

په پښتو ژباړل کې له یوې بلي ستونځې سره هم مخامخ شوم او هغه دا چې. ځنې خویویونه داسې انگېرل کيږي، چې گوندې کړنویویونه دي، چې له تاسو سره یې گډوم:

مور خویویونه لرو او پوښتو، چې د دې خویویونو سره یو څه څنگه ابادوو:

خویویونه: سپین، رنگه، ښکلی، جگ، خراب، جور، تیت.

یوه څه ته خوي ورکړه څنگه کيږي؟

که یو څه غواړي ښکلی کړي، نو دا ښکلي کول دي. خویوی + کول

۸۰

ژبپوهنه ۱

که یو څه غواړي خراب کړي، نو دا خرابول دي. خویوی + ول

خراب، خرابول او که خراب کول؟ نابلد خو په ژباړل برابر، سپین، سپینول، که سپینکول، رنگ کول او که رنگول. ښاپسته او ښاپستول او که ښاپسته کوم، خو ښکلي ښکلي کول، چې ښکلی کول ورسره سم نه راځي او کهښه نه برېښي؟ نور دې گران مینوال سره جور کړي.

یو نوم او یا شي ته یو خوي ورکول:

په ځنو خویویونو پسې ول زیاتيري. داپه دې پوهېدنه چې خوي وی + ول

او په ځنو پسې بېا کول ورزیاتي، دا په دې پوهېدنه چې: خوي وی + کول

دا ځانگړنې دي او که باید یوې لار ته سره راوړل شي او ایا دې کې هم یوه لار شته او که توکلي همداسې دي.

رنگ کول

رنگول او رنگ کول.

ښکته کول، پورته کول

تیتول جگول

دا هم فکر ته راځي، چې گوندې دا به همغه لار وي، چې په ځنو ځایونو کې دا د کول ، ، ک ، ، نه لیکل کيږي، خو زه پرېکړه پرې نه شم کولی او مشوره مو غواړم.

له بلي خوا په پورته كې يو توپير په دې كې شته، چې دا لومړى خويوى په ،،ه،، پايكيري او دا بل بيا په بيغريزه توري پاى مومي. دا دې نو گران ژبمینه وال سره و څيړي.

خويويونه په پښتو كې خپله بڼه نه بدلوي، جگېدنلار يې د نورو ژبو په څېر لكه الماني يا درې نه ده، خو بياهم د جگېدنې توان په ډېر، خورا ډېر، زښتډېر سره كېږي.

.
. .
. . .

دويمه برخه

حالتونه يا څنگه والى

پسې تړلى Suffix

Suffix پسې تړلى

دا چې سفېكس يو افېكس(تړلى) دى، نو د افېكس له پيژند څخه به پيل وكړو.

Affix تړلى: افېكسونه يا د ويونو سره تړلي (لنډ: تړي. زه د تړي پر ځاى باندې د تړلي پلوى يم، ځكه تاري يا تړي راته سم ژبنيز جوړښتونه نه برېښي) د ويونو ژبنيز مورفولوژيكي ناخپلواكه برخي په گوته كوي (يو (په يو بنسټ پورې) تړلى مورفيم)، چې هغه پخپله د نورو ژبنيزو توكو د ورزياتولو سره ځان نه شي پوره كولى، بلكه په څټ د نورو شته ويونو يا ويونبرخو غزولوسره مرسته كوي. دا د بنسټويي په څېر نه دى. هغه ويونه چې افېكسونه ور سره تړلكيري، بنسټويونه بلل كيږي.

سفیکسونه یا د وییونو پسي ترلي، د وییونو ژبنیز مورفولوژیکي ناخپلواکه برخي په گوته کوي (يو ترلی مورفيم)، چي هغه پخپله د نورو توکو د ورزیاتولو سره ځان نه شي پوره کولی، بلکه په څت د نورو شته وییونو یا وییونبرخو غزولوسره مرسته کوي. دا د مور په ادبیاتو کښي روستاري(؟؟) بولي، خو له پیژند څخه داسي برېښي، چي پسي ترلي يي موخه سمه په گوته کوي. تاری د مور ژبپوهان د ترلي د لنډیز لپاره کاروي، چي ژبلاریزه نه ده) دا د بنسټويي په څېر نه دی. هغه وییونه چي سفیکسونه ور پسي ترلکيري، بنسټویونه بلل کيري.

Suffix پسي ترلی يوه سيلبي (په پښتو کښي يو يا څو سيلبي) يا مورفي مونه چي په يوه ويي پسي ترل کيري، له دي امله پسي ترلي بلل کيري. لکه: -تيا، -والی، -توب لکه لويوالی، زړورتيا، کوچنيتوب.

:

په الماني ژبه کې سفیکس ته سيلبي هم وايي، خو دا په پښتو کښي داسي نه ده، ځکه چي په پښتو کې مور، -، -والی، -لرو او دا دوه سيلبي دي او يا لکه پښتونولي. په الماني بيا سيلبي نه شي پوره کولی.

کېدی شي يو سفیکس يا پسي ترلی د بنسټويي په پای کې نه وي، ځکه، چي يو بنسټ ويي پسي څو سفیکسونه يو په بل پسي راتللی شي. لکه ښکلتياوې. دلته گوره، -تيا، او، -، وي، سفیکسونه يا پسي ترلي دي.

د مورفيم پیژند: مورفيم د يوي ژبي خورا کوچنی پوهېدنورونکی يووالی دی. د بېلابېلو مورفيمونو گډوله کولو له لاري څخه وییونه جوړيږي.

Suffix او سيلبي په بيلابيلو گرامري هوارو يا سطحو کې پراته دي. سفیکسونه مورفولوژیکي يووالي دي او سيلبي غريز جوړښتيوالي دي. مورفولوژیکي او غريز وییونو توپيرکونه دي يو په بل هرو مرو بايد سر ونه خوري يا دي هرو مرو يو په بل نه وي پراته. د رابېلډنپسي ترلو لپاره داسي لار ده، چي د بنسټ وي او پسي ترلي په منځ کې د سيلبو بېلونه نه مني او يا په پښتو کې يي ځني دوه سيلبي هم دي. لکه -والی. خپلوالی خپل - والی. پام به ورته کوو، چي له دي څخه لا ښه بېلگه پيدا شي.

يادونه: په اېنفورماتيک او شمېرپوهنه کې دا بل ډول کارول کيري يا بل ډول ور څخه پوهېدل کيري، چي هغه دلته نه څيړو.

Präfix پرېفېکس يا مخترلي (مختاري؟) لنډ: يوه مخسېلې ده، چې خپله پوهېدنه نه لري، خو د بنسټويونو- چې دا دمخه ورسره تړلي وي- پوهېدنه غزوي. مخترلي په پښتو کې نه شته يا ما نه دې موندلي. مرسته!

پسې تړلي لکه: -توب، -تيا، - والی. دا يو هم پوهېدنه نه لري، خو د پسې تړلو بنسټويونو پوهېدنې غزوي.

يادونه: په گډوله نومونو کې يې کوم يو مخترلي او پسې تړلي نه دي. لکه درملتون، بېلتون او نور.

د پسې تړلو دندې:

-- نوميز کوونکي پسې تړلي: خوښېدل، خوښي، زړور، زړورتيا، کوچنی، کوچنيتوب.

-- خويز کېدونکی پسې تړلی: لکه سړیتوب، کوچنیوالی

۸۳

ژبپوهنه ۱

-- نرېښخینه ټاکونکی پسې تړلي: لکه سړیتوب، غمخور، غمخوره يا ښوونکی، ښوونکي.

پسې تړلي کړی شي له يوه توري هم جوړ وي لکه پورته په ښوونکي او ښوونکي کېښي.

لوېوالی، هوښيار تياکړونکی يا کړېدونکی.

کوچني کونه: مورکي، خورکي، کورگري يا کورگوتی.

يادونه: که راورل وگورو، نو کېدی شي واندو يا مو اند ته راشي، چې گوندې دا،، را، به پرېفېکس وي، خو داسې نه ده.،، را،، اينکليتيکي نومخاينيو دی، چې له پېژند سره سم د کرنويي سره سرېښ دی..

يادونه: په يو څه پوهېدل او يو څه سم بلل يا ليکل، د دې توپير بايد وشي.

مورن ډېر يا لږ د ورسره بلدتيا له امله تل په،، له ما څخه،، کې دا څخه نه ليکو او ويل کيږي، چې دا،، څخه،، دلته حذف کيږي، خو دا ناسم دی. د،، له ما،، يواځې دنومخاينيو،، ما،، چې په کړوني حالت کې د،، له،، سره و نه کړوني حالت ته راځي.

مورن د ژبلار له بلدي لار څخه پوهېږو، چې له،، څخه،، سره،، له،، راځي او په څت که ولرو، چې،، له،، نو پوهېږو، چې،، څخه،، د پسېخاينيو په څېر راځي، نو که دا ونه ليکل شي هم سم به وي، خو دا سي نه ده. ورباندې پوهېږو، خو ناسم دی. پرته له

،، څخه،، سره، کره پسي هم ور سره د پسي ځاينيو په څېر راځي، نو د ،، څخه،، نه ليکل يا حذف(حذف) ځکه هم ناسم دی، چې ،، له ما لار،، نو داسي به و اندو، چې له ما څخه لار، خو دلته هر يو له پورته پسي ځاينيو ،، سره، کره، پسي او څخه،، څخه راتللی شي.

له پسي تړلو سره د مور د ليکوالانو ستونځي:

که پسي تړلي له پورته پيژند څخه را اخلو، نو د کومو ستونځو سره نه مخ کيږو. په بنوونځي کې گوره مختړلی نه شته، دا گډوله نوم دی. په وړتيا کې دا ،، - تيا،، پسي تړلی دی. دا مي گوره ،، تيا،، نه او ،، -تيا،، مي ليکلی، ځکه چې ،، تيا ،، يواځي نه راځي يا نه ليکل کيږي.

پسي ځاينيو؟) نسبتيو يونه يا(و) ته ويونه) يا

پسي ځاينيو، خو بڼه يي اړيکويونه

يادونه : دا دې دلته بيا هم په گوته شي، چې په پښتو کې پر پېوز پښتونه نه شته او هغه څه چې ما هم – لکه د مور ژبمینه والو - له دې څخه د مخه کله ، کله داسي يا مختړلي بللي دي، خو هغه ناسم دي.

هغه ويونه، چې نور ويونه يو له بل سره اړيکوکي راولي او يو ټاکلی(ځايز، وختيز او داسي نور، بي له بدلون څخه) نسبت يا اړوندوالی ورکوي، نسبتويي د بيلگي په توگه په، باندي، سره، لپاره،، څخه، ته بلل کيږي

پسي ځاينيو.

پيژند: د ځای، مهال، نومونو او شيانو په منځ کې د اړيکو څرنگوالي باندي خبرې کوي، نو له دې امله اړيکويونه هم ورته ويلی شو

پوسټپوزپشن د غوښتنې حالت سره سم يا د پوهېدنې سره سم ټولگيز او ډليز کيږي

پوښتنې ته په ځواب کې،، وچيرته؟،، (يو) شی وچيرته ايښودل شوی؟ يو شی وچيرته خوزبست کې دی؟) (

کرنوييونه چې ځای اړوندوالی په نڅېنه کوي:

(= to lie) liegen (پرتل)

(= to stand) stehen (درېدل)

(= to sit) sitzen (کښیناستل)

(= to hang) hängen (خوړندېدل یا خوړندول)

(= to stick) stecken (چوخول)

(= to lay) legen (sich) (ایښول)

(= to place) stellen (sich) (ځایه ځای کول)

(= to sit) setzen (sich) (کښیناستل)

(= to hang) hängen (زوړندول)

۸۵

ژبپوهنه ۱

(= to stick) stecken (نښاسل، چوخول)

بیا لنډ:

پسې ځایښوي کیدی شي د خپلې کارونې له مخې سره توپیر- یا بیل شي:

ځای اړوند پ/ پوښتنویونه: و چیر ته ، له کومې لور څخه، له کوم ځای څخه

ته و چیر ته اوسیري؟ په خوست کې.

بناغلی سپین و چیر ته ځي؟ و ډاکتر ته

وخت اړونده پ: کله، پر څو بجو باندي، تر کله پورې، له کله (له کوم وخت یا له څه

وخت) څخه،

دیوکال پایلوه کله ده؟ په راتلونکې یوه نۍ کښې او که پر... باندي.

فیلم پر څو بجو باندي پیلیري؟ پر اته بجو او پنځلس دقیقو باندي

له كوم وخت څخه الماني زده كوي؟ يا له كله څخه الماني زده كوي؟ له څلورومياشتو څخه را په دي خوا.

مودال پ / پوښتنې: څنگه، ولي، د څه لپاره.

ته پرون ولي له مورسره را نه غلې؟ د خرابي هوا له- امله (ستونځي شته. دا له امله يو ويى دى دا هم لكه لپاره. الماني د څه لپاره زده كوي؟ د مسلكوډي(كريري) لپاره

كله خراب بيدېږي؟ له پوره سپورمى سره

كړنويينه له پوستپوزېشنې پوره كېډني سره

له يوه څه سره ميل لرل: سپين له څه سره ميل لري؟ ټيك له موټرو سره.

پر څه باندي خنډل: پر څه باندي خاندي؟ - د هغه پر ټوكه باندي.

له څه څخه ژوند كول: زده كړى له څه څخه ژوند كوي؟ د خپل پلار له پيسو څخه.

د مخه يادونه: څنگه والي يا وحالتونو ته څه اړتيا لرو؟

د څنگه والي يا حالت په مرسته پوهېږو، چې نوم/شينو م په غونډله كې كوم رول غوره كوي يا نيسي او په كوم ،، نسبت،، (اروندوالي يا په اړيكو كې) د غونډالي د نورو ويونو سره ځاى نيسي يا كارول كيږي. بي له څنگه والي يا حالت څخه به ډېرې غونډالي نه پوهېدونې يا هكپكونكې برېښېډې يا برېښيږي.

دا د يوه پوهنتوني پوهنيزه ليكنه نه ده، د ښوونځي ساده ليكنه ده.

د دې ليكنې په ليكنو كې څه راسره مرسته وكړه؟

۱ - پښتو ژبلار دوه حالتونه يا پير لري.

۲ - د يو چا په ليكنه كې مې ولوستل، چې ،، د ،، د خاوندوالي مورفيم دى.

۳ - مورفيمونه څه دنده لري؟

۴ - پښتو د الماني ژبې مخامخ د نومخاينيوو بدلون نه لري.

۵ - پښتو يوه ارگاتيو ژبه ده. او

۶ - په يو ځای کې دپښتو په ژبلار کښې، په گومان مې، چې د الماني ژبې لپاره يا د الماني ژبو لپاره ليکل شوي وه، چې ،، و ما ته،، داتيو حالت دی. همدا يوه غونډله او بس.

داهغه مرسته کوونکې او هڅه کوونکې څه وو، خو هغه خورا ډېره يا بنسټيزه مرسته د الماني ژبې وه او ده. دا اوسنی ليکنې مې دا وروستنی ليکنې هم دي، چې دا وده د پرلپسې نويو څه کتل او له پورته يادو موضوعاتو څخه مرسته لاس ته راوړل وو.

دا چې د پښتو لپاره څوک د يوې بلې ژبې له کارولو څخه گټه اخلي، په دې پوهېدنه نه ده، چې گوندي د هغې بلې ژبې څه رانيسي. مور د نورو ژبو دپېژندونو څخه گټه اخلو او په پښتو کې اندول څه ميندو، چې دايې غوره گټه اخستل دي.

.

.

حالتونه، څنگه والی یا اړيکنيوونکي

د ما له ټولو ليکنو څخه موخه دا وه، چې ځان روغ وساتم او له بلې خوا مې دا هم غوښتل، چې وښايم، پوهني په پښتو هم ليکلکې دي شي، آن که پښتو هم وي.

يادونه ۱: دا د ما ټولې گرامري ليکنې، هغه د بنوونځي ساده ليکنې او د هغو روښانه ونې او نه له دې څخه لوړې يا د لوړو څېړنو.

په نورو ژبو يا الماني ژبه کې، دا په بنوونځي و کښې لوستل کيږي او زده کيږي، چې هلته يې د بنوونې لارې هم داسې ساده دي، خو په پښتو کې سره له دې هم لږ پېچلتيا لري.

يادونه: د پښتو حالتونو په اړه وما ته تر اوسه پورې د پښتو ژبې کتابونو کښې څه ومخ ته نه دي راغلي، نو اجازه به وي، چې دا داسې د ژبلارې په دې هکله ليکنې، د ما موندني وبولم، که مخامخوالی يې و ماته چا پوهنيز روښانه نه شو کړی.

پیل یادونه ۱: د حالتونو غوره والی: د مورن دېرې ستونځې او د ناسم لیکلو ستونځې د حالتونو په نه پېژندلو کې دي. تر هغې پورې، چې دا حالتونه ژبي او همداسې و بشوونځيو ته نه وي ننوتلي، دا ستونځې مو نه اوبی کيږي. دا تراوسه پورې نه وو میندل شوي یا سم نه وو روښانه شوي او اوس مې دېرې لیکني ورباندې کړي.

پیل یادونه ۲: په پښتو کښې د اوس وخت لپاره د یوگن دوه نومځاینيوي زه، ما، ته، تا او هغه، هغه او د دېرگن لپاره یو یو نومځاینيوي - مور، تاسو، هغوي- لرو.

یادونه: لیکلي مې وو یو گنو او دېرگنو، خو یوگن او دېرگن سم دي.

دا د پښتو بل ځانگړنوالی دی، چې د هر یوه لپاره بېلابېل کړندولونه شته دی.

دا دوه یا له هغو و لاس ته راغلي څلور څنگه والي یا حالتونه به تل له مور سره مل وي، نو ښه پام او څېړنه یې همدومره اړینه ده: دا نور نه څېړم، په دېرو لیکنو کې څېړل شوي.

حالت، څنگه-والی یا اړیکونیونکي څه شی دی؟

غوره پیل یادونه: دا د حالت نوم راته مناسب نه برېښي او په ځای یې څنگه والی او یا ور هم ښه اړیکونیونکي، چې دا یې دنده هم ده، ښه برېښي، خو که ژبلايز یا گرامري څنگه والی یې وبولو، نو نور به هم ښه وي..

څنگه والی د نوم او نومځاینوو گرامري واکوالی یا دنده ده، د نور وییونو سره. په پښتو کې دوه حالتونه لرو. دې ته به هم همدلته گوته ونیسیم، چې دا مورن په پښتو کې په دوه ډوله روښانه کولی شو.

پښتو ژبه دوه څنگه-والي یا حالتونه لري:

یادونه: دا دې په یاد ولرو، چې دا موضوع د کتاب په دنده کې غزولي روښانه شوي ده.

لومړی:

کرونی اړیکونیونکی، څنگه-والی یا حالت (لاتین یې *Rektus* رېکتوس): دا کړی شو نومیز (ښه یې: ځانیز) حالت یا څنگه-والی هم وبولو: په دې څنگه-والي کښې یو څوک څه کوي او همداسې یو چا څه وکړل او کړي؟

گورو چې دا هم په دوه ډوله دی. زه، ما، ته، تا او نور انډول یې. همداسې مور، تاسو، هغوي.

بېلگې: ۱ - زه ځم. زه لارم: د هغو کړنو لپاره چې څه کوي، خو پرېکړونې نه لري. او

۲ - زه خورم، ما خوړه یا خواړه: دلته په یو څه څه کيږي، یا دا کړنه پرېکړونې لري. خو په ډېرگن کښې: مور خورو، مور ځو. دلته یو مور، تاسو، هغوي لرو اوبس

یادونه: نوره روښانونه یې هم په بل ځای کښې شته

دویم: Obliquus

نه کړونې حالت یا اوبلیکوس: له نوم څخه یې بریښي، چې دلته څه نه کيږي. له دې به داسې وپوهیږو، چې کړونې نه دی.

اړیکونکي، څنگه والی یا حالت په درې ډوله دی یا درې برخې لري، چې یو یې پرېکړونې او دا نور دوه یې نه کړونې دي:

دویم ۱: پرېکړونې څنگه والی: په دې حالت کې په یوه څه څه کيږي. دلته بیا د یوگن لپاره همغه دوه نومخاینوي لکه په کړونې حالت کښې، خو د بدلي دندې سره راځي. په دې حالت کښې د زه پر ځای باندې د کړونې ما او په څټ د ما د دندې لپاره زه راځي.

دا یې یوه بله ځانگړنه ده.

بېلگه (په ډېر بڅښنه، خو د ښه پوهېدلو لپاره به یې بېلگه دا وهل، ډبول راوړم):

لکه: سپین یې وواهه. په دې حالت کې یو څوک یا څه له یو چا یا یو څه څخه وهل کي. دلته هم لکه پورته د ډېرگن لپاره: مور وهي، مور یې ووهلو او نور

بېلگې: ته ووهل شوي. ته سپین ووهلي. یا: تازه ووهلم. دلته، تا، کړونې دی او زه پرېکړونې یا نه کړونې دی.

دويم ۲ : د خاوندوالي حالت: په دې حالت کې يو څه يا څوک د يوڅه خاوند دی. ،، د ،، د خاوندوالي مورفي،م، خپلواکه پوهېدنه نه لري او له نوم يانومخاينيوو سره هغه د کرونو نومخاينيوو پوهېدنه په نه کرونو بدلوي.

بېلگې: دما کور. د تا خولۍ. د هغه ځوي او نور او د پسيخاينيوو سره لکه:

د ما لپاره، د ما لخوا، د ما مخامخ. نور يې ما ونه موندل.

دويم ۳ : دا د الماني و دا تيو حالت ته ورته دی او ما د پسيخاينيوو څنگه-والی بللی، خو نوم ته يې پام بايد په گډه وشي:

يادونه: په پښتو کې د مور ستونځې تولې يا هغه ډېرې يې په همدې حالت کې دي، چې پرې غږېدلې يو:

بېلگې:

۱ - له کور څخه. زه له کور څخه لارم.

۲ - له کتاب سره. زه له کتاب سره راغلم.

۳ - له سپين کره. زه له سپين کره يم.

۴ - له تا پسي. زه له تا پسي روان يم.

۵ - تر کابل پورې. له کندهار څخه تر کابل پورې نږدې پنځه سوه کيلو متره لار ده. يا

له ننګرهار څخه تر کابل پورې.

دلته دا يادونه اړينه بولم، چې تر يواځي ا و يواځي په همداسې ځای کې راتللی شي، چې د وخت يا ځای پوله ټاکي او په نورو ځايونو کې ناسم دی. بيا يې يادونه. پرته له داسې ځايونو، نورو ځايونو کېني سم ناسم ناسم دی

۶ - په کور کېني. زه نن په کور کېني يم.

۷ - پر مېز باندې. کتاب پر مېز باندې پروت دی.

۸ - پر ما پورې. پر ما پورې خټي نښتي.

يادونه: په ۵ - او ۸ - پورې راغلی، خويپوهې دغه يې سره بېله ده. په ۵ - دا يوه پوله ده او په ۸ - کې دا پر يو څه پورې څه نښتی.

۹ - و سپين ته. ما و سپين ته وويل.

د ما همدومره و فکر ته راغلل، نور يې تاسو پيدا کړی.

څنگه-والی يا حالتونه د تکیه اړ - يا کلتيکي نومخاينيو سره:

يادونه: دې نومخاينيو ته پسي - يا دمخه سلې بن نومخاينيو ي هم ويل کيږي.

بيا: که د (ډېرو) ناسمونونو مخه غواړو ونيسو، نو پر حالتونو باندې له پوهېدنو څخه پرته بله لار نه لرو.

د کلتيکي يا تکیه اړ نومخاينيو پر مرسته باندې يا له مخې څخه هم دوه حالتونه لرو:

پروکلتيکي يا پسي تکیه اړ نومخاينيو: مې، مو، دې، يې

اينکلتيکي - يا مختکيه اړ (و مخ ته تکیه اړ) نومخاينيو: را، در، ور

څنگه-والی يا حالت (Kasus) :

د تکیه اړ نومخاينيو سره هم بايد دا حالتونه لکه په رېکتوس او اوبليکوس کې بېرته ورکړل شي. دلته به وگورو، چې دلته څه ځانگړني شته. په پای کې.

لومړی: د پسي تکیه اړ نومخاينيو سره

۹۱

ژبپوهنه

لومړی پسي تکیه اړ نومخاينيو. ۱ - کړونی: سپين مې (مو، دې ، يې) وه واهه. سپين پرېکړونی او مې کړونی دی

لومړی ۱۲ - د پرېکړوني حالت: سپين مې (مو، دې، يې) وهي. سپين کړونی، خو مې پرېکړونی دی.

په دې دواړو کېني دا کړونی او پرېکړونی د کړنويونو له لارې څرگنديږي.

لومړی ۲۲ - خاوندوالی حالت:

سپين مي (مو، دې، يې) ورور دی.

په اوبليکوس حالت کې: سپين د ما ورور دی. او

پسې ځاينيو سره...

بېلگې: ۱ – لپاره، لخوا، نور دې گران لوستونکي ومومي. دا پسې ځاينيو له دې څخه نه شي روښانه کېدې يا نه شي راتللی. دا حالتونه دلته داسې لږ ستونځې لري،

دويم: د مخه تکیه اړ نومځاينيو او حالت.

دويم ۱ – کړونې: کتاب راوړم: دلته دا را وړم سره سلېښ دی.

دلته دا را ، در، وړ لوريز نومځاينيو هم بلل کيږي يا دي.

دويم ۲ – د پسې ځاينيو او حالت.

يادونه: دا چې په دې ټولو برخو څنگه-والو کېښي د تکیه اړ نومځاينيو پسې يواځې پسې ځاينيو دي، نو ما دا حالت د پسې ځاينيو څنگه-والي هم بللی او که غواړی، نو دا د نورو ژبو داتيو حالت ته ورنږدې دی، داتيو حالت يې هم بللی شی.

د مخه تکیه اړ نومځاينيو: را، در، وړ

دويم ۲ – حالت داسې لرو:

را(در، وړ) څخه(سره، کره، پسې، کې، باندې، پورې، ته...)

=

که غواړی، چې دا ښه روښانه شي، نو کړی شی د و مخ ته تیرې يا ښايې پسې ليکنې سره يې پرتله کړی. په دې ،، د څنگه-والو يا حالتونو کتاب،، کې دا ډېر ښه روښانه شوي دي.

هکېکونې: دلته هم شته. دا کړونې په دواړو نومځاينيو کې راځي، په همغه ډول لکه په ځانيز نومځاينيو کې د زه، ما

په انکلیټیکي نومخاینیوې کې کړونۍ حالت په کړنو کې راځي، چې پرېکړونۍ نه لري او په څټ د پروکلټیکي نومخاینیوې کې کړونۍ حالت د هغو کړونو سره دی، چې پرېکړونۍ ولري.

بله ځانګړنټیا په دې کې ده، چې په پروکلټیکي نومخاینیوې کې د اړونده حالت پسي ځاینیوې پسي نه راځي. پر دې پوهېدنه باندې چې پر ،،مي،، پسي لپاره او لخوا نه راځي.

څنگه-والي د پوښتنو په بنسټ

پیل یادونه: د لیکنې دا برخه د الماني حالتونو په بنسټ لیکل شوي وه، چې توپیر یې یواځې په نومیز حالت کې دی، چې هغه په پښتو کې کړونۍ حالت دی او اکوزاتیو دی، چې هغه حالت پښتو نه لري او د الماني د اکوزاتیو غوندو ژباړه په پښتو د خاوندوالي حالت په ګوته کوي او یا د پرېکړونې حالت. اړونده ځای کېنې دې غونډلو ته پام وشي. دې ته هر ورو پام وي، چې دالته به د پښتو سره ستونځې وي، ځکه چې دا حالت پښتو کېنې نه شته. ما غوښتل له کتاب څه دا برخه وغورځوم، خو زړه مې نه وراښدې کېده.

نومیناتیو Nominativ (دا حالت د کړونې حالت بلل کېږي) (له لاتین څخه، نومونۍ یا نومونیز) په ګرامر کې د یوه حالت نومونه ده، چې د هر څه له مخه (سمه لیکنه یې: له هر څه څخه دمخه او که یا د هر څه دمخه؟) په جمله کې د شي د نڅښونې په چوپړ کې دی، د دې لپاره دا هم ټیپیکي دی چې د یوه شي د خپلواک کارونې لپاره رامنځ ته کېږي (دا په دې مانا چې بې د بل له واکه).

لنډ: دا حالت دی، چې د ،،څوک،، چا - او څه حالت،، بلل کېږي، د یوه حالت سیستم په توګه رامنځ ته کېږي، چې دا نومیناتیو - اکوزاتیو سیستم بلل کېږي.

بیا: د نومیناتیو (د کړونې حالت) یا د ،، څوک،، چا - ،، او ،، څه شي،، حالت.

مورن د ګړنو یا کر له مخې څخه د دوه ډوله لیکنو سره مخامخ یو:

سپين يا هغه و کار ته لار

سپين يا هغه به و کار ته لار شي

سپين يا هغه و کار ته تللی وو

څوک و کار ته.....

سپين يا هغه

زه و کار ته ځم

زه و کار ته لارم

زه به و کار ته لار شم.

زه و کار ته تللی وم.

دويم ډول يې:

زه منډه خورم

زه به منډه وخورم

ما منډه وخوره

ما منډه خورلي وه.

دا همداسي د دويم کس له پاره ته او تاسي راځي او د ريم کس له پاره هم هغه او هغه راځي (په دې دريم کس کې ليکنه يو ډول ده، خو د ويلو څخه برېښي، چې لومړی ه څرگنده يا روښانه ه ده او په دويم کې بيا دا پخه ه ده او که بل ډول يې بولي.

يعني په دريوارو کسانو کې يې توپير يو ډول دی، چې د کړنې پرته يې په څو کړنو

کې نومخاينيو هم بدليري، نو له دې امله دا د څه - ، چا- او څه حالت دي.

مور و کار ته ځي.

څوک و کار ته ځي؟ ځواب: مور

کاليمينځي څراښيري.

څه شي څراښيري؟ ځواب: کاليمينځي

جينيتيو DerGenitiv

جينيتيو د الماني گرامردويم حالت دی.

دا به مور په پښتو کي هم داسي روښانه کړو، چي د خبرو بايد وي:

لومړی: دا حالت د ملکيت حالت يا د ، ، ، دچا، ، حالت په نامه هم ياديري.

يادونه: په نوميز حالت ، ، چا-، و او دلته ، ، د چا-، ، حالت دی.

بيلگي: ، د گاونډي کور، ،

دا د چا کور دي. دا د گاونډي

، د يوه لري زنگ غر، ،

د جينيتيو (دا حالت جينيتيو نه دی. دا داتيو حالت دی، د جينيتيو د **نومځاينوي** پوهي دندبلون پر ، ، د ، ، باندې کيري) ، پر څه (شي) باندې، ، حالت:

هغه پر غلا باندې تورن دی.

هغه پر څه (شي) باندې تورن دي؟ ځواب: پر غلا

داتيو DerDativ

داتيو د الماني ژبي دريم حالت دی يا په جمله کي دريم حالت په گوته کوي. داتيو د ، ، چاته حالت، ، هم بلل کيري.

_____ ژبپوهنه ۲ _____ ۹۵

د داتيو له پاره په الماني پوښتنه پوښتنه کيري، چي چا ته؟

بيلگي: زه و دي ميرمن ته د يادښت کتابچه ورکوم. زه و چا ته د يادښت کتابچه ورکوم؟
ځواب: و دي ميرمن ته.

هوگی سوغات و سپین ته ورکړ.

هوگی سوغات وچا ته ورکړ؟خواب: و سپین ته

زه زما (دما) و ملگري ته يوکتاب سوغات ورکوم.

و چا ته سوغات ورکوم؟خواب: زما و ملگري ته.

اکوزاتیو Akkusativ

غوره یادونه: اکوزاتیو حالت په پښتو کې نه شته، نو هغه غوندې، چې دلته مو د اکوزاتیو لپاره راوړي یا د مخه راوړي وي، هغو ته دي پام وشي، چې دا به د خاوندوالي او که د کړونې یا پرېکړونې حالتونه وي.

یادونه: د دې حالت اړونده حالت لیکنې په نورو حالتونو کې برېښي.

دلته د دې د روښانتیا لپاره چې د خاوندوالي یا پرېکړونې حالت دی. په ورځني پښتو ژباړه کې دا د دویم الف او دویم ب حالتونو سره ترتیبیږي. د دې د روښانتیا له پاره په پښتو کې پوښتنه کېږي، چې ،،خه (شی)،، یا څوک او که ،،د چا،، نو دا له دې امله د څوک حالت هم بلل کېږي.

بناغلی سپین خپل ورور گوري

بناغلی سپین د چا لیدنه کوي یا څوک گوري؟ خواب: خپل ورور

دا پورته غونداله د مور په پښتو ژبه کې داسې ورځنی نه ده، نو دا څنگه ده؟ سمه او که ناسمه.

زه و خپل ملگري ته يوکتاب ډالی یا سوغات ورکوم.

د حالتونو نوی څپر-پوهه

بیا ژباړیزه نوي څپر-اند یا څپرپوهه:

پښتو د ژبلاړې له مخې څخه هم يوه هکپکونکې ژبلاړيزه او نه (پوره) څپړل شوي ژبه ده.

نن د ۲۰۲۲ زک دسپټمبر ۲۶ د سهار ياشپي ۴ بجې. فکر مي ټول د پښتو په ژبلاړ کې دى او په ژبلاړ کې دى **څپړن اند** (د څپړنې په بنسټ اند) ته ورسېدم، چې:

پښتو يوه ډيره ښه روښانه ژبلاړ لري. دا چې ژبلاړ په ژبو کې د ژبې د جوړښت شته لارې څپړي، نو زه تل له يوه اند څخه وبل ته ځم او د نوي څپړنپوهې سره مخامخ کېږم، چې هغه له تاسو درنو لوستونکو سره گډوم.

پر پښتو باندې چې زه تر اوسه پورې له پښتو څخه ليکل شوي ژبلاړ سره داسې لږ بلدنيا لرم او د پښتو ژبلاړ د ترتيب لپاره مي زيات د ژبلاړ لپاره الماني ادبيات کارولي او بيا هغه، چې د دباندنيو له خوا ليکل شوي، نو هرو مرو د زيات فکر وړ دي، ځکه چې د ټولو ژبو ژبلاړې ډېر توپير سره لري، چې يو له بل څخه گټه اخستلکېدى شي، خو ورته والى به ونه لري يا ډېر کم.

زه چې د ما په څپړنو کې تر اوسه پورې وپوهېدم، هغه دا ده، چې مور په څنگه-والو يا حالتونو، ښه يې اړيکنيونو يا اړيکټينگونو کې ډېرې ستونځې لرو، چې په هکله يې له دې امله ما هم ډېرې ليکنې کړي او دا هم تل د تېرو ليکنو په بشپړېدو.

اوس خپلې دې راته پيدا موخې اند ته، چې کړى شو د پښتو ژبلاړ د دوه حالتونو کړونى او نه کړونې په ځاى په څلورو حالتونو ووېشو او يا په دوه حالتونو داسې چې دا نه کړونى حالت بيا درې برخې ولري. دا به نو گران لوستونکي او هيله ده ژبپوهان په گډه سره برابر کړى شو.

د پښتو څنگه-والي يا اړيکنيونې، بې له ډېرې شننې څخه:

لومړى - کړونى : نومويونه (نومونه او نومځايينوي): زه، ما، ته ، تا، هغه، هغه او نور، چې د نورو راورلو ته بيا اړتيا هم نه وي. (۱)

بېلگې:

لومړى ۱ - زه مړى خورم. ما مړى وخوره.

لومړى ۲ - ته مړى خوري. تا مړى وخوره.

لومړی ۳ – هغه مړی خوري. هغه مړی و خوره. او داسې نور هم....
لومړی ۱۱ – ۱۳-زه، ته، هغه ځم، ځي، ځي، لارم، لاری، لارل.

دویم: پرېکړونۍ: هغه نومونه یا نومځاینيوي دي، چې څه پرې کيږي،
لکه: ما، زه، تا، ته، هغه، هغه او نور. دلته هم همدا بسيا کوي.

يادونه: د کړونې او پرېکړونې په منځکې دا توپير دی، چې کله، چې کړونې په زه پيل
شي، نو پرېکړونې يې ما دی او په څنټ، چې کړونې ما وي، نو پرېکړونې زه دی.

بېلگې: دویم ۱ - ته (ما، هغه) وهي. تا (زه، هغه) ووهلم.

دویم الف - هغه (ما، تا) وهي. هغه (هغې) زه ووهلم (ته ووهلي).

گومان مې دی، دابه بسيا وکړي.

يادونه: په نورو حالتونو کې د زه، ته، هغه....

دریم يا دویم ۲: د خاوندوالي حالت: د خاوندوالي لپاره د نومويونو (نومونو، نومځاینيوو)
سره د خاوندوالي مورفيم، د، د، د مخه يا و مخ ته راځي.

بېلگه: دما (دتا، د هغه) کتاب.

څلورم يا دویم ۳: د پسېځاینيوو حالت ياريکنیونکی:

بېلگې:

څلورم دویم ۱ ۳ – له ما (څخه، سره، کره...)

څلورم دویم ۲ ۳ – پرما باندي

څلورم يادویم ۳ ۳ – په ما کې.

څلورم يا دویم ۳ ۴ - و ما ته.

څلورم يا دویم ۳ ۵ - تر ما پورې. او نور.....

په څلورم کي څخه، سره، .. کي، باندې، پورې، ته ... پسي ځاينوي دي او، له، تر، په، پر، و د پسي ځاينويو اړونده مورفي مونه دي، يواځي او يواځي همداسي راځي او بل ډولي نه راځي

گورو، چي دلته د نومويونو د مخه د بېلا بېلو پسي ځاينويو اړونده مورفي مونه راځي، نو له دې امله دا د پسي ځاينويو حالت يا اړيکنيوونکي بللي شو.

بيا: په څلورم کبسي: څخه، سره، .. کي، باندې، پورې، ته ... پسي ځاينوي دي او، له، تر، په، پر، و ... د پسي ځاينويو اړونده مورفي مونه دي.

څنگه کړي شو دا ويناو؟

د تکيه اړ نوم ځاينويو په بنسټ

۱ - پسي تکيه اړ: مي، مو، دي، يي: دا پسي تکيه اړ نوم ځاينويو د يوه نوموي پسي راځي

۲ - د مخه تکيه اړ: را، در، وړ: دا د مخه تکيه اړ نوم ځاينويو يه دويم ۳ اړيکنيوونکي د يوه پسي ځاينويو او يواځي د پسي ځاينويو د مخه راځي، نو له دې امله د پسي ځاينويو حالت يي بولم.

و ۱ ته - دا پسي تکيه اړ يا اينکلتيکي نوم ځاينويو دري ډوله لري يا دري حالتونو (گورو، چي دلته دا حالت بل ډول پوهي دنه لري) کي راځي يا جوړوي:

۱۱ - دانوم ځاينويو، چي نومويونو پسي راځي، که د مخه نوم ځاينويو يي د پرېکروني په حالت کي وي، نو پخپله دا پسي نوم ځاينويو يي کړوني دي.

بېلگه: کتاب مي واخسته. دلته کتاب پرېکروني دي او مي کړوني. يا

سپين يي وواهه.

۱ ۲ - سپين يي وهي. دلته سپين کړوني دي او ،، يي، پرېکروني دي.

دا د اوس مهال له هغه کړنوويونو سره راځي، پرېکروني نه لري.

۳ ۱ - که د دې نومخاینیوي د مخه نوموی د دې نومخاینیوي پسي د یوه خوي یا یو بل ویدول - پرته له کړوني او پرېکړوني - سره سنبال وي، نو دا د خاوندوالي حالت دی.

کتاب مي سره پوښونه لري.

و ۲ ته -

۱ ۲ - دا نومخاینیوي که د کړنوي د مخه راشي، نو دا لوريز کړنویونه دي، چي و مور ته د دې اوس موخي له امله دا همدومره بسيا کوی. لکه: راوړم، دروړم او نور

۲ ۲ - که دا نومخاینیوي د پسيخاینیوي د مخه راشي، نو دا له دې امله د پسيخاینیويو حالت دی او لرو: (را، در، ور) (څخه، سره، کره، پسي، پوري، باندي، کي، ته...).

گورو دا دلته یواځي له پسيخاینیويو څخه د مخه راځي.

که غواړی داسې هم کي دی شي، چي ووايو:

پښتو دوه حالتونه رېکتوس او اوبليکو یا کړوني او نه کړوني حالتونه، چي دا لومړی يي کړونی او پسي دري يي نه کړوني حالتونه وبولو. دنوري روښانتيا لپاره پوره ليکني په کتاب کي شته.

له دې سره مو هغه اړين څه وښوول، خو اوس اندونه، گوتنيوني، سمونونه او وړاندیزونه سره گډ کړو.

ما د دې ليکني سره - داسې اندم- چي د ټولو له ما څخه د حالتونو په هکله ليکنو ته پايټکی (د پای ټکی) کښيښود. تاسو ټول دې راته بريالي وی.

د پښتو څنگه-والو د ستونځوبيو بریا

څنگه دي لاس ته راوړني ته بريالی شوم؟

ډېر خوښ يم او باوروکړی، چي ورته پام مي شو، چي دا کار خو د لومړي ځل لپاره د ما موندنه ده او د ډېرو کلونو د څيړنو لاس ته راوړنه ده، چي غونډه شپه مي خوب کډه وکړه. د ما ډېر څه، چي څه مي کړي يا څه بايد وکړم، د شپي په چرت يا د شپي په فکر

گرنجولو- مه راپورې خاندی، دا تکیه کلام لکه چې کارول کیري- کې را پیدا کیري. خو اجازه راکړي، چې له هر څه څخه د مخه یوه اړینې نه یادونه وکړم.

اړینې نه یادونه: باور وکړی، چې ځانپالی نه یم او بل د لیونتوب یا د زورواکوال گومان مې هم په ځان نه راځي. دا باید روښانه کړم، چې تر څو پورې دا د ما په پوهنه ولاړ ماته راپیدا اند چا په پوهنیزو دلایلو نه وي رد کړی، تر هغې پورې باید سم وگڼل شي او که داسې وي، نو بیا مور ټولو ته د دې بریا مبارکي وایم.

د ما په دې دعوه کې دوه موخې دي، چې د مور ژبپوهان او نور ژبمینه وال دې ته راوپارېږي، د نورو پوهنیزو څېړنو په بنسټ یې رد کړي، چې دا به هم د ما د دعوه رد کول، خو بیا به هم دا هڅول د ما بریا وي.

د ما په څېړنو کې مې تل دې ته فکر شته، چې په پښتو کې حالتونه کم یا هیڅ نه دي څېړل شوي او که زه ورڅخه نا خبر یم، هغه به هم رامیدان ته شي، چې زه به ورته خوښ او د دې بریا په څرگندولو به هم هیڅ زړه بدی نه شم.

دا فکر راته ودرېد، چې په همدې هکله مې د خپلو څېړنو یو کتاب برابر او.

دې بریا ته مې نو څنگه لار ومینده؟

-د حالتونو په څېړنو مې پیل وکړ، چې د ما په لومړنیو د پښتو ژبلار کتابونو کې هم شته.

لومړی مې دا حالتونه د الماني حالتونو په بنسټ وڅېړل، خو په پښتو کونه کې یې کوم ناسمون نه دی راغلی، خو دې څېړلو موخه وره او پایلاس ته راوړنه یې نه لروده. بیا مې ځنو ملگرو او ژبمینه والو دې ته پام راواړ او، چې پښتو دوه حالتونه رېکتوس (ولاړ یا کروني حالت) او اوبلیکوس (پروت یا نه کړون ی حالت) حالتونه لري.

هغه مې وڅېړل او په هکله مې د یوه ځوان د م ک ملگري لیکنه یا ماته په کمنت ولیکل، چې ،، د ،، د خاوندوالي مورفیم دی. پوه شوم، چې ،، د ،، پرته له نومویونو کومه خپلواکه پوهېدنه نه لري او همدلته مې ورته پام شو، چې ،، د ،، د خاوندوالي حالت یو مورفیم وي خپلواکه پوهېدنه نه لري او پوهېدنه لې گډوي یا لیري، نو دا له، په، پر، او.... هم باید د کوم حالت یا حالتونو مورفیمونه وي او پرته له نومویونو څخه به خپلواکه پوهېدنه ونه لري. گومان مې سم وو، خو پرې باوري کېدل یې راته ستونځمن وو، تر څو پورې چې د نور حالتونو په دې پوهېدنه چې لومړی د اینکلیتیوي حالت (پسي تکیه اړ حالت)

سره مخ شوم. دې هم پوره روښانتيا ځکه نه شوه راوستلی چې دې پسي او د مخه تکیه اړ نومځاینيوي هم ورسره مل څيړل شوي وو، خو همدلته راته د نومځاینيوو را، در، ور چې پروکلتيکي يا د مخه تکیه اړ نومځاینيوي دي، پر مرسته باندې دا فکر پيدا شو چې دا له، په، پر، او نور هم لکه، د، د حالتونو مورفي مونه دي او دا د (را، در، ور) (څخه، سره، کره، ته، پوري، کي او نور) کاروني له امله بيا د وخت په تېرېدو سره دا فکر هم راته پيداشو، چې پښتو نو يواځې پوستپوزېشنونه لري.

کله چې د کلتيکي (تکیه اړ) کلمې سره مخامخ شوم، چې په دوه برخو اېنکلتيکي (پسي تکیه اړ) او پروکلتيکي (د مخه تکیه اړ) نومځاینيوي لري، نو دې پاي ته راورسيږم.

د دوه حالتونو کړوني او نه کړونو څخه بيا همدې څلورو حالتونو ته راغلم.

له دې څخه د مخه مې دا برياوې هم لوي څښتن په برخه کړي، چې له، پر، او نور – لکه دباندني او افغاني پښتو پوهان يې وايي- پرېپوزېشنونه نه دي او دا يواځې د څنگه-والو اړونده مورفي مونه دي، چې پرته له، نوموځاینيو بله پوهېدنه نه لري او همداسې چې پښتو يواځې پوستپوزېشنونه لري او بس.

دا څه ميندني چې دي، له نوم څخه يې پوهېږو، چې په ژبه کې شته څه دي، چې هغې ته مو بايد پام شوی وي.

يوه غوره خبره داده، چې د مور تېرو ژبپوهانو خپلې ژبې ته په دې لنډ وخت کې ډېر کار کړی، ځکه چې پښتو ژبې ته د کار کړلو وخت ډېر لږ وو. ژبه مو داسې په ۱۹۳۲ ز ک کې داسې په نامه په رسميت کې دننه شوه او بيا په ۱۹۶۴ ز کې - چې هلته د پښتو ټولنه هم جوړه وه - ملي شوه، د ودې کېدا (امکان) ورته پيدا شوه نو دا د يوې ژبې د ودې لپاره ډېر لږ وخت دی، چې د دوي کار زه بيا بيا ستايم.

پرته له کونه: له دې څخه د مخه چې په دې موضوع پيل کوم، د اړتيا له مخې غواړم دا لاندې ستاسو و مخ ته کيردم:

دمورزيات يا نږدې ټول ليکونکي اوليکوالان ژبپوهان د شيانو يوله بل سره پرته کونه او په همدې ډول يې د پرته کوني خوږی جگېدنه په ،، تر،، کوي. مور ،، تر،، پوره څيړلی، چې څه شی او څنگه کارول کيږي.

لومړی: رمورليکونکي په دې اند دي، چې پرته کونه د ،، تر،، سره کيږي. يعنې سپين تر شين (هغې هغه، هغوي، تا، تاسو، ما، مور) (ډېر-، خورا -) بنکلی دی.

دويم: په پيداېښتي ډول يې، چې د مور هيوادوال په بيلا بيلو ځايونو كې كاروي: هغه د ،، له ... څخه ،، سره پرتله كيږي.

پوښتنه : له دوي، تاسو... او ... څخه كوم ښكلي دى؟

سپين له شين (هغې، هغه، هغوي، تا، تاسو، ما، مور) څخه ښكلي (ډېر-، خورا -) دى.

درېم: سپين (را، وړ، در) څخه ښكلي (ډېر -، خورا -) دى.

په پورته ليكنه كې دا د ،، وړ څخه، په ځاى ځنې ليكوالان كله كله ،، تر يا نوره ،، ليكي يعنې:

كه پوښتنه وشي، چې له سپين او شين څخه كوم ښكلي دى او سپين وړ څخه ښكلي وي،

نو وايو: سپين تر شين ښكلي دى. دلته ،، تر څخه، نه وايو.

تر د هغه مهال، ځاى او يوه څه د پاى په نڅښه كوني سره يعنې ،، تر... پوري،، سره توپير لري.

گورو چې دا پورته ،، تر چې دلته د او يا ،، تري،، پوهېدنه لري د يا ،، وړ څخه، په ځاى راغلى.

موخه: پرتله ونه د هغه ،، تر،، سره چې موخه وړ څخه د ... پاى وي، نه كيږي، دا په دې پوهېدنه چې په لاندې كې ،، تر،،

سپين تر(ما، هغه، تاسو او...) ښكلي (ډېر -، خورا -) ښكلي دى، ناسم دى.

يادونه: يعنې دا ،، تر،، هغه اړيكوى نه دى، دا له يوڅه يا چا يا شي څخه ښكلي دى، چې

زيات كسان يې ليكي: ترې ښكلي.... چې دا ترې هغه د ،، وړ څخه ،، په موخه يا مانا دى.

لنډ بيا

پرتله كونه يا نسبت:

مور په پښتوگي نسبت ته څه وايو؟

(څه ووايو سم نه دى، ځكه دا مورنه وايو، دا څه ورته ويلكيږي، دى. له دې امله: څه وايو، دى).

يادونه: د مور ځنې ادبيان ليكي، چې: پرتلنه دا ناسمه ده، ځكه چې دا پر تله كول دي، له دې امله پر تله كونه او نه پر تلل. چې بيا به پرتلنه وى.

پرتله كونه: پرتله كونه په خټه كې داسې دي: سپين و تور ته ستر دى. دا پرتله-كونه د ،، ته ،، له پسې ځاينوي كيږي

دلته هم شيان سره پرتله كيږي

دا چې نسبت پښتو نه دى، نو كارونه يې كيدى شي له عربي څخه بل ډول وي، خومور يې

هغه پښتو ډول سره کولی شو، ځکه پر عربي باندې خو مور ډېر نه پوهیږو. په گڼونو کې لویوالی، کوچنیوالی او برابروالی سره پرتله کیږي.

۲ نسبت و ۴ (ته) کوچني (دی)

په کسانو یا شیانو کې، لویوالی، ښکلا، پلنوالی، ... کسان یا شیان:

الف نسبت و ب (ته) ښکلی (جگ، پلن، ...) دی.

تناسب: په گڼونو کې:

د دوه گڼونو پرتله کونه که دا سي وي، لکه د **نور دوه** گڼونو، نو وایو:

۲ نسبت و ۴ ته متناسب دي لکه ۳ نسبت و ۶ ته

یا یې انډول ۲ پر ۳ لور باندې برابر دي له ۳ پر ۶ باندې سره. یا دا لاندې

دوه ۴ ته داسې دی یا برابر دي لکه ۳ و ۶ ته

نسبت به نو په پښتوڅه وي؟

په گڼونو کې پرتله کونه:

۲ و ۵ ته کوچني دي

کسانو یا شیانو کې

سپین و شین ته ښکلی (جگ، ...) دی

د ننگرهار انګور د کابل و انګورو ته ځواړه (تروه، ستر...) دي

نوګورو، چې د عربي، نسبت، د پښتو، و. ته، سره انډول دی.

تناسب به نو په پښتو څه وي؟

۲ و ۴ ته داسې دي لکه ۳ و ۶ ته

یعنې ۲ په ۳ لور برابر دي د ۳ پر ۶ سره.

سپین و شین ته داسې، دومره یا برابر جگ (ښکلی، ...) دی لکه برگ و خرته.

په پورته کې نو تناسب د برابر په مانا دی

یا داسې هم وایو چې:

سپین و شین ته په جگوالي کې داسې ځان نیسي، لکه برگ و خرته.

ګورو چې دلته تناسب ته د پښتو انډول، ځان نیونه، کیدی شي.

که شمیر پوهني ته پام وکړو، نو متناسب د برابر په پوهېدنه راځي.

الف و به ته داسې، دومره یا برابر جگ دی، لکه پ و ت ته

یا

الف و ب ته برابر جگ دی لکه پ و ت ته.

تناسب داسی هم لیکو.

$$a/b = c/d$$

پخوا موداسی هم لیکه:

$$a:b::c:d$$

گومان می دی انگریزی کی بی اوس هم داسی لیکي.

لاس ته راورنه: گورو، چی پرتله کونه د،، تر،، سره نه کیری.

بیا: سپین و شین ته بنکلی دی یا

سپین له شین څخه بنکلی دی.

ناسم: سپین تر شین بنکلی دی.

خو سمی پرتله کونی له پاره لیکو، چی: سپین و شین ته بنکلی دی یا سپین له شین څخه بنکلی دی.

نو د،، تر،، سره پرتله کونه نه شي کیدی.

Adjektiv mit Postposition

خویویونه د پسی ځاینیوو سره:

و .. ته چمتو پاتی کیدل: ته و څه ته تر اوسه پوری چمتو نه یی. یا: ته د څه لپاره تر اوسه پوری چمتو نه یی؟

د واده لپاره.

ته و څه ته چمتو نه یی

و واده ته.

پر څه باندې قهرېدل: پر چا باندې هيڅ وخت نه شي قهرېدلی؟ د ما پر بچيانو باندې.
و څه ته چمتو کېدل: هغه و څه ته توانمند نه دی؟ و کار کولو ته.

Nomengefüge

و نظم ته راوړل يا سمول: دا بېرته و نظم ته راوله! يا سم کړه! دا بېرته و نظم ته راوړه!

ارام پرېږده: هيله ده، چي ما ارام پرېږده.

و پای ته لاړ شه: هرڅه يو وخت و پای ته ځي.

يو پوستپوزېشن هيڅ وخت يواځي نه وي. تر لږو ځانگړنو پورې دا (يعني پ) د يوه نسبتې وى پسې راځي.

هم د ليکلوي، خو له يوې خوا څخه يې زه په هغه گرامري پوهېدنه نه پوهېدم، نولومړى مې بايد ځان ورباندې پوه کړى وى، بيا مې هر گرامري نوم بايد د پېژند سره څيرلى وى، چي دا ليکنه بيا نوره هم غزېدله.

دا دې په ياد وي، چي داهم يوه اوږده موضوع ده، چي گران ژبپوهان پرې پوهيږي؟

Postpositionen پسې ځايڼوي

يادونه: په الماني ژبه کې پرېپوزېشنونه شته يا ډېر دي، خو پښتو پرېپوزېشنونه نه لري، د پښتو ژبه يواځې پوستپوزېشنونه لري او د الماني پرېپوزېشنونه که په پښتو انډول يې راوړل شي، نو ټول يې پوستپوزېشنونه دي.

-- د نوم/شينوم يا له يو څه څخه لري کېدنه:

بېلگه: له سينگارې څخه خوا هغه کوچنى وچه (ټاپو) ليدلى شوه. له جلال اباد څخه لري.

-- له نومځايڼوي سره:

بی‌لکه: ځمري نن له ما کره شپه کوي. ځمري نن له ماسره دی

-- له خوینوم او نوم/شینوم څخه د مخه:

بی‌لکه: هغه د پستو، سرو شگو له منخ څخه و اوبو ته وځغليد.

له ادورب سره:

بی‌لکه: هغه د شاله خوا څخه غونډوسکه تر منځگردی پوري غورځوي.

اریکویونه په نخبه کوي:

- یو ځای (دباندي، لاندي)

- یو وخت (څخه، ترڅ یا منخ)

- یو ډول او رقم (تیک او تیک...).

- یو لامل (سره (سره له دي)، امله)

د حالتونو و روښانونو ته د مخه غوره پیلیدونې:

له تکرار سره مه تنگیږي!

۱ – نومځاینیوي: په انگریزي او الماني د نومځاینیوو بڼه بدلیري او د بڼه بدلېدنې سره یو حالت په گوته کوي، په پښتو کې د نومځاینیوو بڼه بدلېدنه نه شته، خو د دې پرځای باندي د کړوني نومځاینیوي سره یا حالت بدلون سره د ،، ما،، ومخ ته یو اړونده مورفیم ورزیاتیري، چې هغه د ،، ما،، سره یوه د هغه حالت نومځاینیوي ،، د ما،، جوړوي یا د هغه پوهېدنه بدلون یا د هغې پوهېدنه د حالت اړوند بدلوي یا له حالت سره برابروي. پسي راځي. ښایي اړتیا ورته نه وي وروسته راغلي.

که نومونه یو له بل سره یو گډوله نوم جوړ کړي، نو دا یو یې مختري او دا بل یې پسي – یو وروستری دی، خو دا سي څه په مختري کې نه گورم، لکه وروسترو کې، چې خپلواکه پوهېدنه نه لري، خو د ورسره راغلي خوی یا نوم یا له بل کوم ويي سره د هغه پوهېدنه بدلوي

هغه ډېرې له پښتو سر د مور ستونځې او که د پښتو ستونځې په حالتونو کې دي. پر حالتونو باندې مو خبرې کړي يا به دلته له دې څخه وروسته په وگرېږو. اوس يواځې داستونځې، چې ولې دي، دا لړ روښانه کوو

په نورو ژبو يا چې زه پرې پوهېږم، الماني او انگرېزي کې د کرنيويونو، خويويونو او د نومځايينو بڼه بدلېږي. په پښتو کې پرته له کرنيويونو د دې نورو دوه وو دنومويونو او خويويونو بڼه نه بدلېږي، نو بايد پيداېښتي داسې يو بل ژبنيز يا ژبلاريز څه وي، چې ځان د هغه حالت سره برابر کړي، چې ستونځې همدا پيدا کوي.

۲ – د کرنيويونو بڼه بدلېږي. لکه ځم، لارم، خورم، خورې، ومې خور.

۳ – خويويونه: لرو جگ، تور. دلته هم د نورو ژبو په څېر د دې جگېدنه وي، چې هغه پر ډېر، ډېر بڼه، خورا، خورا بڼه او زښت ډېر باندې کيږي.

۴ – د نومځايينو لپاره هم بايد ژبنيزې لارې وي، چې د هغو په مرسته نومويونو د حالت سره برابر شي.

په انگرېزي او الماني کې د حالتونو اړوند، چې هغه يې حالتکونکي دي، د نومځايينو بدلېدنه يا بڼه بدلېدنه او که غواړئ گردان يې داسې دي:

I, me; may und deutsch: Ich, mein, mir, mich

و دې ته به په حالتڅېړنو کې فکر وکړو، چې دا نومويونو بڼه بدلون يا په پښتو کې يې هغه اندول هم په حالتونو کې څنگه راځي.

-- د مورفيونو پيژنداو ونډه يې د نومځايينو پوهېدنه، چې و نومځايينو ته حالت اړونده پوهېدنه ورکوي:

دا مورفي مونه دي، چې خپلواکه پوهېدنه نه لري او د نومويونو سره يوځای د هغوي پوهېدنه د حالت سره اړوند بدلوي. د خاوندوالي لپاره دا مورفي م، د، دی او د داتيو يا د پسيځايينو حالت دی، چې هغوي سره مورفي مونه، چې دا هم خپلواکه پوهېدنه نه لري او دې حالت سره د نومځايينو دنده جوړوي او دا دي:

له، په، پر، تر، دما و فکر ته نور نه راځي، گران لوستونکي دي ورته فکر وکړي.

هغه ژبنیز توکي یا وییونه چې د حالتونو لپاره خوراغوره یا بنسټیز دي، هغه پسي ځاینيوي دي.

پسي ځاینيوي Postposition يا اړیکويونه

پیلیدونه: له دې ځایه د مور لپاره یا د پښتو ژبي لپاره هغه غوره برخه له دې امله پیليري، چې ما تر اوسه پوري داسې د دې اړیکويون يا داسې بني ليکنې د خپرونو له لارې هم ونه ليدې. دا چې دا د ځای، مهال، نومونو او شيانو په منځ کې د اړیکو څرنگوالي باندې خبرې کوي، نو له دې امله اړیکويونه هم.

یادونه: باور وکړی، چې دا ټول کار ما د ،، تر ،، په خپلو پولو کې د رابندولو له امله وکه، چې یواځې او یواځې د مهال، ځای او ...پاي په گوته کولو له پاره راځي اونورې هر ځای کې راورل ناسم دي اود ژبي د ټولولاروسره مخامخ.

پسي ځاینيوي:

د بسونځي په ژبلاړيزو ادبياتو کې اړیکويونه يا پسي وییونه هم بلل کيږي، يو ويیدول دی، چې يو رابند ټولگی جوړوي او د منځپانگ ويي او په گرامري نښونو کې ځاینيوی شوی. پسي ځاینيوي په قانونمندی کې د يوه نومويونو گروپ يا ډله غواري او له دې سره يو حالت ليدور په نخښه کوي. دا چې پر نومويونو پسي ځای نيوی راځي، له همدې امله پسي ځاینيوی هم بلل کيږي اودا يوه ډله ده، چې ځاييز، وختيز، څنگه والي، راتولونکی، سره له دې، اړيبنوالپوهېدنې لېږدوي يا وړي او په پښتو او نور ژبو کې بڼه بدلېدونکي نه دي.

د دې لپاره چې دا غوره موضوع بريالی و مخ ته بوزو، اړيبنه بولم دا د يوه لښتکي له لارڅخه روښانه کړم:

۱ نومويونه	۲ - حالت د اړوند مورفيم سره نومويونه	۳ اړیکي-تيکي نومويون	۴ - پسي ځاینيوي	۵ - اړونده غونډلي او پروت لښتکي
---------------	--	-------------------------	-----------------	------------------------------------

۱	خُم، خِي	خخه، سره، کره	راء، در، ور	له ما، له تا، له هغه...	زه ، هغه
۲	دی	کي	--==	په کور	سپين
۳	ايښي	باندي، پوري	راء، در، ور	پر مېز	کتاب
۴	وويل	ته	راء، در، ور	و سپين	ما
۵	لاري	پوري	را...	تر کور	ته

يادوني ۱: له ما خخه هرو مرو کېدی شي ډېر پسي ځاينوي پاتي وي، خو هغه ستاسو دنده ده. لار روښانه ده.

يادونه ۲

-- که ولرو (۱ ، ب) نو اولار لښتکی ورکوي او ب پروت لښتکی

-- (۳ ، ۱) او (۴ ، ۱) داسې هم ليکلی شو: (راء، در، ور) (خخه، سره، کره، کي باندي، ته، پوري او نور؟)

روښانونه:

د ښه روښاني يا رڼې روښانونې لپاره داسې و مخ ته څو:

يو: (۳ ، ۱) او (۴ ، ۱) داسې د (۵ ، ۱) غونډله جوړوي، چې د (۴ ، ۱) له يوه پسي ځاينوي خخه نه شو تېرېدلی (حذف)

دوه: د ۳ - په مرسته مو د مخه ليکنو کې ۲ - روښانه کړي وو او له دې لاري

درې: له (۴ ، ۱) خخه (۲ ، ۱) ټيک يا سيده لاس ته راځي. په دې پوهېدنه، چې که په (۴ ، ۱) کې هر پسي ځاينوي ولرو، سملاسي ورڅخه همغه د اړوند مورفيم سره يوځای په (۲ ، ۱) کې نوموييونه راکوي.

--- که دا د حالت اړونده مورفیمونه او دا اړونده نوموویونه یوځای حالت اړونده نوموویونه وپولو، خو گومان می دی، کومه تپروتنه یا ناسمون به ځان پسي ونه لري. څلور: همداسي که له دوه کوم د اړونده مورفیم سره اړونده نوموی ولرو، نو سملاسي پوهیږو، چي

د ۴ - کوم پسي ځاینیوي يې اړوند دی.

-- که ولرو (۴ -، ۳) نو دلته ور څخه، باندي،، او هدا سي،، پوري،، پوهیږو.

نو که پسي ځاینیوي (۴ -، ۵) ولرو اړونده نوموی د اړونده مورفیم سره (۲ -، ۵).

که ولر (۲ -، ۳)، نو سملاس ور څخه (۴ -، ۳) پوهیږو.

او همداسي نور

که د یوه ژبني ویی یا توکي یا مورفیم هغه د کارونځای او پر هغه باندي پوهیږنه چي درته روښانه شي، بیا له هغو څخه په غونډلجورونه کي ناسمون نه راځي، دا دمور ستونځي په دي حالتونو کي سره اوبی کیري.

پسي ځاینیوي:

۱ - د ځاوندوالي حالت لپاره دا دي: لپاره، لخوا. (د مخه؟؟) و ماته نور دما و فکر ته نه راځي، خو که په دي حالت کي له،، د ما،، پسي نوم یا نومځاینیوي را شي، نو بیا پسي ځاینیوي نه شته.

۲ - د داتیو یا د پسي ځاینیوو حالت لپاره: څخه، سره، کره، پسي، ته، کښي، باندي، پوري، دمخه(?)....

لاندي شیان شته دی:

.

.

.

خاوندوالي شي، داتيو شي، خاوندوالي شي، اړیکويز شي.

خاوندوالي شي (گرامري دويم څنگه والی يا پېر)

پوښتنه: د چا؟ د څه؟

بېلگه: ژونديو د مرو دعا وکړه.

ژونديو د چا دعا وکړه؟ هغوي د مرو دعا وکړه.

يادونه: دا څنگه والی (پېر يا حالت): مور اوس په دې تواني دلي يو، چي حالتونه په پښتو کي ومومو

داتيو شي (دریم څنگه والی يا پېر) يا د پسيخاينيوو شي

پوښتنه: له چا، له څه؟ (سره، څخه، کره)، وچا، وڅه؟ (ته)، په چا، په څه؟ (کښي)، پر چا، پر څه (باندي) هيله ده، چي د نورو په ميندلو کښي به مرسته وکړي.

يادونه: دلته د خبرو ډېر څه شته او هغه،، د ما نوې موندنو،، کي ښه روښانه شوي.

قلم و ملگري ته ورکوم.

قلم وچا ته ورکوي؟

و ملگري ته.

قلم له ما سره دی.

قلم له چا سره دی؟

له ما سره.

قلم له سپين څخه اخلم.

قلم له چا څخه اخلي؟

له سپين څخه.

.

نن له سپین کره وم.

نن له چا کره وم؟

له سپین کره.

یادونه: دې ته په چا، په څه؟ او پرچا او پرڅه؟ هم ورزیات کړی او همداسې و چا، و څه؟

دلته څه نور هم د ویلو شته، چې دا به بیا ورزیات کړم.

دا لاندې د پښتو په پرې کړوني او د خاوندوالي حالت کې راځي،

پوښتنه: څوک، چا، څه (شی)؟

بېلگه: **هغه می وواهه.**

نن د ما ملگری گورم.

هغه و چا ته دوه موټر ورکوي؟

هغه دا وما ته راکوي.

هغه نن څوک گوري؟

هغه نن دما مگری گوري.

نن د ما ملگری گورم.

Das Prädikat پرېدیکات یا غوندالوینا

پرېدیکات وايي، چې دا شی څه کوي یا یې په تیر وخت کې څه وکړه. د پرېدیکات پسي د پوښتنې سره پوښتي: دا شی څه کوي؟ سری یوه برخیزه او دوه برخیزه پرېدیکات سره توپيروي. په لومړۍ بېلگه کې پرېدیکات بېدیري دی. سری پوښتي: هلک څه کوي؟ په یو دوه برخیز پرېدیکات کې یوه دوه برخي شوی پرېدیکات مخ ته لرو، که په غونداله کې له یوه پرېدیکات ډېر وي. په لاندې غونداله کې دوه برخیز پرېدیکات خوندي دی:

- هلک بېديري

- نن غرمه هلک بېده شو.

په دې غونډاله کې پرېديکات دی: هلک بېده شو. که پرېديکاتېرځي ويونه رابند کړي ياراغونډ کړي يا په غېږ کې ونيسي، چې هغه پرېديکات اړوند نه دي، نو سړی د پرېديکات غبر يا له غونډال نوکانو څخه غبريږي.

د پوښتنې سره ،، دا شی څه کوي؟،، کړی شي ته پرېديکات وټاکي. ته دلته د پرېديکات ټاکنو لپاره يو جوړه غونډالې مومي.

- پر شیبو شېبو باندي وريري. پوښتنه: دا څه کوي؟ پرېديکات: وريري.

- ما له ځمکلاندي څخه کتابونه راوړل. پوښتنه: ما څه وکړل؟ پرېديکات: (...) راوړل.

- دوي پر جگ غږ باندي خاندي. پوښتنه: دوي څه کوي؟ پرېديکات: (...) خاندي

خاوندولي- ، داتيو شی

شيان پوره کېدونکي غونډالغري دي او کېدی شي له ډېرو ويونو جوړ وي. په يوهغونډاله کې کېدی شي، ډېر شيان خوندي وي. دا کېدی شي په بېلا بېلو گرامري يا ژبلاريزه څنگه والي يا حالتونو کې وي او داسې د خاوندوالي شی، داتيو شی يا خاوندوالي شی په څېر وي. ته د شيانو پوښتنه کوي، چې ته د ژبلاريزو حالتونو يا څنگه والو پوښتنه وکړي:

- خاوندوالي شی : د چا؟، د څه؟

- داتيو: له چا؟، له څه؟ وچا؟، وڅه؟، په چا؟، په څه؟، پرچا؟، پرڅه؟... او داسې نور

دلته هم مور دتا لپاره يو څو بېلگي چمتو کړي. دا شيان داسې د غونډالغرو په څېر ټاکي:

زه د ښکلو کلونو ياد لرم. پوښتنه : د څه ياد لرم؟ خاوندوالي: د ښکلو کلونو.

- سپين و ځمري ته يوه سپينه پيالېه سوغات ورکوي. پوښتنه: څوک يا څه سپين و ځمري ته سوغات ورکوي؟ نوميز شی: يوه سپينه پيالېه.

- زه د ما له ملگرو سره مرسته کوم.

پوښتنه: زه له چا سره مرسته کوم؟ داتپو شی: د ما له ملگرو سره.

Das Postpositionalobjekt اړیکويز شی

اړیکويز شی یو شی دی، چې د اړیکو له لارې، یوه مخوېي سره تړلی وي. د نورو شیانو بل ډول کړی شي اړیکوی (یا اړیکگر) په خاوندوالي، داتپو څنگه والي کې وي. دا اړیکويز شی کړی شي د دې پوښتنو سره وتاکل شي.، د چا، د څه، وچا/ وڅه او داسې نور

اړیکويز شی د اړیکو له مخې پېژندل کېږي. د بېلگې په توگه په لاندې غونډله کې: زه د ما له ورور سره ولمنځتون ته ځم.

د اړیکويزی د شي پسې پوښتنه داسې ده: زه له چا سره ولمنځتون ته ځم؟

د اړیکويزی شي لپاره نورې بېلگې:

زه د ما و ملگري ته درېږم. زه وچا ته درېږم؟ د ما و ملگري ته.

هوگی د زړه له کومې د هغې په سیتار لوبې کوي. هوگی په څه باندې د زړه له کومې لوبې کوي؟ د هغې په سیتار باندې.

Das Postpositionalobjekt

اړیکويز شی یا پسې ځاینيوي شی:

دا لاندې غونډالې، چې ما لیکلې وي، تر هغې پورې مې دا پښتو حالتونه نه پېژندل، پام وکړی، چې دا لاندې غونډالې کله د پښتو یوه او کله به بل حالت کېږي وي، مننه.

پوښتنه: له چا یا له څه سره؟ د څه په هکله؟ پر څه - یا پرچا باندې؟ په چا- یا په څه کې؟ و چا یا وڅه ته؟ تر چا- یا - تر څه پورې؟ (اړیکويز سره پوښتنه)

بېلگه: ښوونکي له زدکونکو سره د کار په هکله خبرې وکړې. ښوونکي له چا سره خبرې وکړې؟ ښوونکي له زدکونکو سره خبرې وکړې.

پر څه هکله باندې (له څه شي څخه) ښوونکي خبرې وکړې؟

بښوونکي د کار پر هکله باندې خبرې وکړي.

په ځنو څنگه والو کې روښانه توپیر نه دی کړي، چې ایا یو خپلواک غونډالغری (اړیکويز شى) یا یو ورزیاتونه (اړیکويز اتریبوت) مخ ته پروت دی.

د گومان په څنگه والي یا حالت کې دواړه شونتیاوې شته.

Adverbiale Bestimmungen ادوربال ټاکنې (د قید(؟) - رابند-)

ادوربال - یا خوپیزي ټاکنې هم د غونډالپوره-کونو سره سر او کار لري. هغه د کړنو ټیک څنگه ولي روښانه کوي. لاندې ادوربالټاکنې سره بېلوو:

-- د ځای ادوربالټاکنې (لوکال) روښانه کوي، چې څه پېښیږي. د دې پوښتنه د ،، و چېرته، ، ، وکومځای ته، ، یا ،، له کوم ځای څخه؟ سره کیږي.

-- د وخت ادوربال ټاکنې(تمپورال) روښانه کوي، چې کله څه پېښیږي. د دې پوښتنه د ،، کله؟، ، ، څومره اړد وخت،؟ یا ،، څومره زیات،،؟

-- د ډول او څیر ادوربال ټاکنې (مودال) روښانه کوي، چې یو څه څنگه شوي وي. د دې پوښتنه ده، چې څنگه.

-- د لامل ادوربالټاکنې (کاوزال) وایي، ولي یو څه پېښ شوي دي. له دې پوښتنویونو سره پوښتنه کوي، چې ولي او له څه امله.

سره له دې چې ادوربالټاکنې او اړیکوپیزي شیان ورته کېدی شي، خو سړی کړی شي د پوښتنویونو په مرسته یو له بل توپیر کړي، لکه ولي یو څه پېښ شوي دي.

د ادوربالټاکنو د ټاکل لپاره یې بېلگه.

-- ځمړی د خرابي هوا له امله بڼه خویه نه دی. پوښتنه: ولي ځمړی بڼه خویه نه دی؟ کاوزال ادوربال: د خرابي هوا له امله.

-- غوتی او ځمړی د اوبو وغاړې ته تللي. پوښتنه: غوتی او ځمړی چېرته تللي؟ لوکال ادوربال. د اوبو وغاړې ته.

-- هغه له (زورند) ټیټ سر سره کورته راغی. پوښتنه: هغه څنگه کور ته راغی؟

د (زورند) تیت سر سره.

-- زه نن په سینما کې یم.

پوښتنه: زه کله په سینما کې وم. تمپورال ادوربال: نن.

اتریبوت د غونډالغري برخې په څېر

اتریبوت خپلواکه غونډالبرخه نه ده. هغه یوې غونډالغري ته زیاتونه ده او ځانله ځای نه لري. اتریبوت کېدی شي په بېلابېلو بڼو رامنځ ته شي.

Adjektiv-Attribut خوږیز اتریبوت: که یو نوم د اتریبوت له لارې نږدې ټاکل کېدی شي، نو دا خوي وی یو اتریبوت دی. لکه د بېلگې په توگه: کونښني زدکونکی.

Genitiv-Attribut خاوندوالي اتریبوت: دا اتریبوت یو د خاوندوالي او اړوندوالي یو څه بڼایي او له دې سره د خاوندوالي په حالت کې دی: د زدکونکي قلم.

و دې لاندې ته یادونه:

مورن په پښتو کې مخځاینیوی نه لرو، نو دا لاندې غونډالې به د څه وي؟ فکر ورته وکړی.

Präpositionales Attribut اړیکوږیز اتریبوت:

دا اتریبوت که اړیکوږیز شی له یو اړیکوي سره تړل کېږي لکه د بېلگې په توگه: زدکونکي له تورو بوتانو سره.

ادوربال اتریبوت: دا ادوربال اتریبوت له یوه ادورب څخه جوړ دي، دا یوه ویی ته زیاتوالی انځوروي، لکه د بېلگې په توگه: دا هلته پوښتنې ډېرې مرستندوي دي.

Apposition اپوزیشن: یو اپوزیشن و یوه نوم ته یوه ورزیاتونه ده او پخپله هم له یوه نوم څخه انځورېږي یا جوړ دی او د یوې بېلېدنځېبې له لارې سره رابندېږي.

بېلگه: مېرمن هوگې، چې د ښوونځي مدیره ده، ډېره سخته ده.

Konjunktiv und indirekte Rede تړنوی او ناسیده خبرې (وینا؟)

د کړنوونو سره اړوند یوه بله گرامري کاتیگوري داسې په نامه مودوس دی. دا وی یو

رېښتینۍ پېښه، یو امر، مگر یوه غوښتنه هم یا یوه کېدنه یا شونتیا وویي یا افاده کړي. ترنوی د حالتونو لپاره راځي، چې تراوسه رېښتیني، مگر کېدونکي دي. له دې امله دا شونتیا به هم بلل کيږي. په ناسیده خبرو (وینا) کې هم یا شرطییزو غونډالو کې، دا کارونه مومي. خو دلته یو څو توپيرونه شته، له کومه لامله، چې ترنوی ۱ او ترنوی ۲ سره باید توپیر شي.

دا لاندې تکرار برېښي، خو نوي څه لري.

Konjunktiv I ترنوی ۱ : راتلونکی ۱ په ناسیده خبرو کې پیدا کيږي، خو په کره کارونو کې (چاته غږ کول، له چا غوښتل).

-- پلار ویل، چې هغه د دې لپاره وخت نه لري.

-- هغه دې خوښ ژوندی وي! (کره کارونه)

Konjunktiv II ترنوی ۲ : دا ته هلته کاروي، چې ته یو څه غواړي، او هم په ناسیده خبرو کې، په شرطي غونډلو او یا په ځانگړې توگه په درنښت جوړو جوړښتونو کې.

-- هغه به غوښتلو، چې که (کاش چې) دا څه گرمه وی. (هیله).

-- کړی شم له تاسو هیله ولرم، چې و ما ته یو څه له ځان سره راوړي. (هیله منده یا مؤدبه غوښتنه)

-- که ما د موټر بیولو اجازه لرلی، زه به اوس تللی وی (شرطي غونډله).

(Adjektiv (Eigenschafts-wort) ادورب (خویوی یا صفت)

.....،، ځنگه ویونه،، خور، شین، بنکلی، ستړی، کوچنی، چټک، برگ (په غوصه).

(Adverb (Umstands-wort) ادورب (ځنگه والي وی یا خویوي)

-- لوکال – یا ځاییز- ادورب: (یو)چېرته، کین، هلته، دلته، و مخته، و هرچېرته یا هرځای، دباندې او نور

-- تمپورال - د وخت ادورب: تل، تراوسه پورې، له هغې، هیڅ (کله)

-- مودال – د ډول (رقم) ادورب: ښايي، په خواشيني، ټيک، کم، ډېر، کله کله.....

-- کوزال – د لامل ادورب: له دې امله، له دې سره، د دې لپاره

پرونوميال – حالت لپاره ويونه: په دې، ترڅ، داسې چې، (په) څه باندې

ناتاکلي پېژند نخښه (د نر-ښځې والي لپاره): يو، يوه

(Diphthong (Zweilaut دوه غبريز: يو دوه غبريز له دوه بېلابېلو غبرلرونکو څخه لکه يو، دوه، بيا او نور.

(Imperativ (Befehlsform امرينه: کښېنه! ولوله! وخوره! چپ اوسه! ځان بدل کړه!

(Indikati (Wirklichkeits-form رېښتياواليينه: نړۍ ښکلي ده. انسانان مري.

(Interjektion (Empfindungs-wort احساساتويي: اي، او هو، وي، پوو.

کېدې شي څه تکرار وي، خو هر تکرار کښې څه نوي څه هم ميندل کيږي او ترې تېرېدنه و ماته څه ستونځمنه برېښي. په بڅښنه.

رکتوس او اوبليکوس يا ولاړ او پراته حالتونه.

پيل يادونه: ما په ډېر واره حالتونه ليکلي، هغه هم په دې د پښتو حالتونو کې خوندي دي او د پښتو حالتونه له الماني څخه توپير لري.

ما پخپله ډېرې ليکنې په څلورو حالتونو کړي او اوس به دا په پښتو کې حالتونه وڅېړو:

په پښتو کې دوه حالتونه شتون لري. رکتوس او اوبليکوس

Ca|susrec|tus، د رکتوس – ، کړونۍ - يا ولاړ حالات

ويي پېژند: (ژبني نوميز **Nominativ** ولاړ... (دا چې پښتو اېرگاتيو ژبه ده، نو نوميز حالت نه لري او دا په پښتو کې کړونۍ حالت دی)) کړونۍ حالت کلیمې سرچينه: لاتين “casus rectus” ،، نېغ، ولاړ حالت يا څنگه والی يا ښه يي کړونۍ حالت، ، همغه پوهنيز يوناني “ptōsisorthē” مخ ته لرو.:

مخامخ وبي بي Casus obliquus اوبليکوس حالت دی.

کرونی حالت رېکتوس حالت دی: دا کرونی حالت دی، چې له دې امله ولاړ حالت هم ورته ویل کیږي.

— په بنسټیزه توګه و دې ته مخامخ یا برعکس او دې نورو حالتونو ته کاسوس اوبليکوس دی، چې ځنګیز، ننوتی، پروت، ... حالت دي.

Casus obliquus (Deutsch) اوبلیک څنګه والی:

وی تریپوهیډنه/ پیژند:

۱ – ژبنیز: نه ولاړ -، پروت -، ننوتی -، وتلی او یا کور څنګه والی (حالت). له دې امله به بسیا وکړي، که نه کرونی حالت یا اریکونیونکی یې وپولو.

اوبلیکوس نه کرونی حالت یا پروت څنګه والی دا لاندې څنګه والی خوندي لري:

بلواک څنګه والی: جینیتیو، داتیو، ابلاتیو او دا اوس هم غریزد کلیمې بنسټ: له لاتینبلواک حالت یا - څنګه والی، چې یونانی تریپوهیډنه یې هم همدا ده بلواک کازوس، اوبلیک کازوس، ناولار، زورند په پروت څنګه والی.

۱ – کازوس اوبلیک جینیتیو، داتیو دي. دا می په بل ځای کې څپړلي، چې په پښتو کې نور څنګه والی هم شته، لوریز، د پوره څرګندونې لپاره دې هلته وکتل شي.

د نورو حالتونو لپاره مخ ته څو:

یادونه: که دا لاندې بیا هم راغلي وي، لوستل یې بد نه دي.

Enklitische Pronomina اینکلیتیکي نومخاینیوي.

د مخه تکیه اړ - یا اینکلیتیکي نومخاینیوي یوه کیدنه لري، چې له یوه کرنوي سره ورزیات یا ورسره ونښلي یا ورسره ویلي شي. کرنوی + ځانیز پسي تری. ډېر زیات د خبرو ژبه همداسې په شاعرۍ کې منځ ته راځي. په ډېرو لیکنیزه ژبه کې تری ډډه کیږي یا دا د کرنوي سره یوځای په یو بل کې سره وېلي یا ولې شوي، چې یو نوی ویي منځ ته راوړي چې د دې ترنې سره تریپوهیډنه هم پوره کوي.

د بېلگې په توگه: اينکليتيکي نومخاينيو د يوه شي دنده لري، که دا يوه کرنوي سر ورزيات شي.

يادونه: و به گورو، چې له دې نومخاينيو سره هم حالتونه روښانه يا ښوولکېدې شي. دا دې د حالتونو په برخه کې وکتل شي.

گډوله کونه

– کرنويي + خانيز پسي تری په ويينزبه او ليکنزبه کې مخ ته راځي او همداسې بله برخه يې

– خانيز مختري نومخاينيو يا اينکليتيکي نومخاينيو + کرنوي، چې دا دواړه به لږ و څېړو.

دا نومخاينيو، نو څنگه روښانه کړو، چې کوم دي؟

که غواړي عکسونه درته ښاييم. که غواړي وټا ته عکسونه ښاييم.

دا نسبتې وې و پسي ځاينيو يا پوستپوزېشن،، ته،، ته يو اوبليک دی. او د الماني دانتيو څنگه والي ته انډول دی. له دې سره د پوست پوزېشن په څير د موخه لور (و چېرته) دنده لري. بيلگه: و کور ته ځم.

پرمېز(حالت) باندې (اړيکوی) د انگورو (خاوندوالی حالت) له جنډې (حالت) څخه (اړيکوی) انگورو (نوم) له ځان(حالت) سره (اړيکوی) وټا(حالت) ته (اړيکوی) دروره.

گورو، چې ټول اړيکيونه پسي ځاينيو يا پوستپوزېشنونه دي.

دا مې تر اوسه پوري سنترپوزېشنونه بلل، چې ناسم دي او دا پر، په او نور چې راځي، دا د حالتونو مورفي مونه دي، لکه،، د،، د خاوندوالي مورفي م.

د اينکليتيکي نومخاينيو و څلور دندې:

زه دي، ته مې، هغه مو، دا يې....

دا څلورواړه په يوه گډوله يا لړۍ څنگيزه غونډاله کې

زه دې دلته راوغوښتم، چې ته مې وليدې او هغه مو، چې وليده دا يې وويل:

لوريز نومخاينيو ي

لوريز نومخاينيو ي: نومخاينيو ي را، در، ور يوه لور غوره كوي، نو له دې امله لوريز نومخاينيو ي.

لرو: - (را، در، ور) (سره، څخه، كره، ته، پورې، كي، باندي، ...)

په پورته كي په لومړي نوكانو كي نومخاينيو ي دي او په دويم كي اړيكويونه يا پسې خاينيو ي دي، چې په نومخاينيو و پسې تړلي راځي. دا بيا داسي هم ليكلي شو:

له ما، له تا، له مور، له هغه سره (څخه، كره) ، و ما ته، و تا ته، و هغه ته، پر ميز باندي ياپر هغه باندي... په كور كي

— داسي له يوه توري جوړ نومخاينيو ي شته، مور چې يو څه كوو، په پاى كي د هغه كروني پسې نومخاينيو ي (انكلي تكي نومخاينيو ي بلل كيږي) (په ليكنه كي يې پيژند شته)) ورزياتوو يا ورسره نبلوو

و پورته ته ډېره اړينه يادونه: دا له يوه توري جوړ نومخاينيو ي، چې ما ليكلي، سم نه دي. دا نومخاينيو ي نه دي. دا د كروني بڼه بدلون دي. دا لاندي هم همدا سي. دا كه مور د مور په ادبياتو كښي همدا سي بللي، خو داسي نه دي.

پي لگي يې: ځم، ځو، ځي، ځي، ځي (د دريم كس ن، ښ يو او ډېرو لپاره). دا پورته د كرونيوونو بڼه بدلون نه دي دا د مورفي مونو هل لاري د كرونيوونو پوهي دنغز ونه ده.

بيا رښه يادونه: پهبښتو كي كرونيونه بڼه بدلون نه لري.

وييزي يا له يوه ويي جوړي پوره غونډاله ده: ځه!

له يوه ويي جوړي غونډالي كي دي شي، له كروني څخه جوړي وي، لكه همدا پورته. كه څوك ووايي چې. ځم. خو دا سمه ويينه يې ده: زه ځم.

پوښتنه: څوك ځي؟

خواب : زه خم.

دا پورته راپورته شوي ستونځي له دي لاندې پيژندونو سره اوبى شوي:

۱۲۲

ژبپوهنه ۲

— له بلې لور له داسې کرونو سره در، در، وړ نومځاینيوي مخ ته تړل کيږي او کرونوي پسي هممهال دا د م، م، ی، ی، او نور هم تړل کيږي او داسې يوووييزې پوره غونډالې جوړوي: درخم، راځي، ورخم او نور. دا به د روستارو او مختار او – مشوره څنگه ونوموو، خو دا هم پسي تړلي دي، چې خپله کومپوهي دهنه لري او نه د ورسره تړلي له لارې کومه پوهي دهنه غوره کوي، خو هغه د پسي تړلي پوهي دهنه غزوي. دا لوريز نومځاینيوي، کرونوي سره د مخه تړلي او پسي تړلي يې دا اېنکليکتيکي نومځای نيوي دا يوه کرونوي او دوه وو نومځاینيوو سره په گډه يوه يووييز هغونډاله جوړوي.

يادونه: په دې هکله مې – د ما نوي ميندني کې- هم پوره ليکنه شته

Ablativ (Deutsch) ابلاټيو يا بېلېدنه

ويي پيژند: لاتين ژبلار: ابلاټيو د پرېديکات نږدې پيژندني ټاکلو په چوپړ کې دي. دا حالتونه ورکوي، چې د هغو لاندې کړنه کيږي. دا داسې کارول کيږي
Ablativusinstrumentalis اله ييز ابلاټيو: د پوښتني په خواب کې:،، له څه ياڅه شي سره،؟، ،، د څه له لارې څخه،؟، ،، له چا سره يوځای،؟،

Ablativusseparativus – د بېلېدني ابلاټيو: د بېلېدني ابلاټيو و پوښتني ته دی، چې : له کومه څخه،؟، ، ،، له څه څخه،؟،

Ablativuscomparationis

د پرتله کوني ابلاټيو له و چا ته يا نسبت و چا ته سره.

ځمري و چا ته جگ دی؟ يا ځمري نسبت و چا ته جگ دی؟

غونډاله پيچلي برېښي، خو ژبلاريز او پوهي دنيزه سمه ده. فکر غواړي.

Ablativuslimitationis

د کلیمې د رابندوني ابلاټيو رابېلېدنه د پوښتني، په کومه اړیکه کې،؟،

Ablativuslocativus

خايتاکنيز ابلاتيو و پوښتنې ته ،، و چېرته،،؟

Ablativus temporalis

د مهالټاکنې ابلاتيو و پوښتنې ته ،، کله،،؟ ، د، د کوم وخت په دننه کې،،؟

Ablativusmensurae

د ډېرۍ - يا ست- يا څومره والي ورکړه، و پوښتنې ته ،، پر څو باندې،،؟

Ablativusqualitatis

د څنگه والي يا خوي ابلاتيو.

له ،، د ،، سره خاوندوالي جوړونه: دا ،، د ،، په ځنو ادبياتو کې د خاوندوالي مورفيم بلل کيږي او ځنې يې بيا په بلابېلو لاملونو د مخاينيوۍ (پرپېوزېشن) بولي، خو دا چې دا يو مورفيم دی او خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري، نو دا د خاوندوالي مورفيم يې سم دی. بېلگه : د کور بڼکلۍ باغ.

Vokativ د غږ کولو حالت

په پښتو کې د غږکولو په حالت کې د ناغږيزو تورو پسي يوه ،، ه ،، تړلکيږي (دا خو خانله د دې سره نه دی، د نور لکه ی سره هم راځي) او نورو ته دې يې په گډه فکر وشي.

بېلگې: ورور، وروره،

سړی، سړيه

ملگری، (اي) ملگریه.

د بڼځينه وو لپاره :

بېلگې: مور، مورې،

خور، خوري

د ډېر لباره په ټوليز هتوگه باور لري، چې غريز/ ډېر = اوبليک/ډېر

بېلگې: گرانه ملگريه، گرانو ملگرو! بنځي/ (اي) بنځو!

پسې نومخاينيوې د خبرو دې، خو ما په دې هکله پوره ليکنې کړي، نورې نه ورباندې کوم، خو ستاسو پام يواځې دې ځنې ځانيزو نومخاينيوو ته راروم.

زه، ته، هغه، ما، تا، هغه، او نور

په دې ټولو حالتونو پوره خبرې شوي.

Demonstrativpronomina (اشاري نومخاينيوې)

اشاري نومخاينيوې (رکتوس)

دا، دغه،

نور اشاري نومخاينيوې: هغومره، دغسې، داسې، هغسې، همدا، همداسې، همدغسې ...
دومره، هومره، دومره... څومره داسې، داسې، همدا، همداسې، همدغسې دا،
دغه، دغې، هغه، هغې

لوريز نومخاينيوې: د اړيکويونې سره دا لوريزې ټوټې د پوستپوزېښن د لوريز نومخاينيوو کيږي. سره تر او يا تر نه.

دا لوريزې ټوټې: را، در، ور دي، چې د پرېپوزېښن په څېر د اړيکويونو په څېر د کړنو يو سره نښلي يا ويلې کيږي. يو څو بېلگې...

پوښتنو مخاينيوې:

څوک، چا، څه، څو، څومره، کوم... څومه، څنگه، څرنگه

Indefinitpronomina ((ناترلی نومخاينيوې))

څوک، څه، څو، کوم، يو شې، يو څوک، يو چا، د يوه چا، څومره، ځنې، هر، ټول، نور، هېڅ

په ژبلار يا گرامر کې ناتيږي يا خپلواک نومخاينيو د نومخاينيو دا لاندې ډله جوړوي (برخډله مې ليکله وه، خو د لاندېډلې او برخډلې په منځ کې مې توپير ته پام نه وو). د وي

دوي مو يوگونو يا افرادو ته پام اړوي، چې د هغوي ايدنتيتي يا پېژندنه له نردي څخه نه ده ټاکل شوې يا د ناتيکلي گڼون (تعداد) افرادو همداسې په افرادو (يوگونو کسانو) باندې شتونوينا کوي.

Indefinitpronomen mit vorangestellten Wörtern

ناتيږي نومخاينيو د مخ ته تړلو ويونو سره:

هېڅ څوک، هر څوک، لږڅه، يو څه، يو څوک

Unbestimmter Artikel ناتيکلي پېژند نخښي (ن، بن)

۱ – رکتوس: (ن، بن) يو، يوه

۲ – اوبليکوس: (ن، بن) يوه، يوې

يادونه: ۱ – داپورته داسې برېښي، چې گوندي د بېلگې په توگه يوسړی راغی. يوه بنځه راغله او

۲ – يوه سړي وويل. يوې بنځې وويل.

دا دواړه حالتونه کړوني دي او د پښتو ژبلارې له مخې او د رکتوس او اوبليکوس د پېژند له مخې بايد رکتوس وي، نو اوبليکوس به يې څه وي؟

اوبليکوس: له يوه سړي څخه. له يوې بنځې څخه. دلته ،، له،، د يوه مورفيم په څېر راغلی، يو پروت حالت دی.

دا موضوع هم دما نوي مخامخ کېدنه ده. له دې د مخه ورسره نه وم مخامخ شوی، نو د څېړنې او د خبرو به پوره څه په کې وي.

مور د نورو ژبو څخه گټه اخلو، په زياتو ځايونو کې د نورو ژبو څخه گټه اخستل کېدی شي، خو سره ورته ژبني لارې سره نه لري.

په پښتو کې: ځم، ځو، ځي، ځی ... او ور خو مور مې (دې، يې) په پښتو د کړنوي پسي، -م، -ي، -ي ترلي او د خاوندوالي نومځاينيوو پسي بيا مې، دې، يې مو د مخه وځيړل.

بيا دا اړيپنه يادونه: دلته -م، -ي، -و او نور توري دي له يوه توري څخه جوړ سافيكسونه يا پسي ترلي دي، چې د کړنوويونو د بڼه بدلون له امله د کړنوويونو پوهېدنه بدلوي.

د دي يو لامل دا کي دي شي، چې په پښتو کې د کړنويي اخر کې دا ورسره زياتېدنه د کړنوي پسي ترلي يا سره ويلې شوي شته، خو د خاوندوالي نومځای نيوي خپلواک شته دي.

دا نور نومځاينيوو به د څنگه والي يا حالت نومځاينيوو وپولو او گورو، چې د اينکليتيکي نومځاينيوو سره توپير لري.

Vokativ (د غږ کولو حالت) (بيا لنډ)

يو چاته څه ويل يا ورته غږ کول په پښتو کې د يوه ځانگړي غږبڼي په څېر جوړيږي. په ټولو نارينه نومونو کې، چې په زور اچونې ي پای مومي په پای کې ه پسي نښلي تر نارينه نوم پوري چې زور پري نه اچول کيږي، چې په پای کې يې يبي پسي نښلي. په دي باندې نور زياته ليکنه نه کوم، خو يو دوه بېلگي راوړم. دا نور چې کوم اخر توري په څه بدليري او يا څنگه کيږي، هغه تاسو راپيدا کولی شئ. لرو. خمري. غږ: ځمريه. لرو: خوږه، غږ: خوږې مالى بيا هم ملالی. هغه لاري هم تاسو ورته وليکئ.

Reziproke مات

رامات شي حالتونه د ،، يو،، او ،، بل،، له لاري يا سره جوړيږي. بېلگي: يو له بل سره. يو له بل څخه. يو وبل ته او نور.

Interrogativsatz پوښتنغونډاله

پيژند د اوکسفورډ ژبې څخه: اېنټيروگاتيو غونډاله څه ده؟

پوښتنغونډاله (Interrogativsatz يا Erotema) يوه غونډاله ده، چې د هغې دنده تپيبيکي پوښتنگونه ده. د پوښتنې ويېنډول د دي په چوپړ کې دي، چې يو معلوماتي ځواب تري

لاس ته راورو. پوښتنغونډاله داسې ده، لکه ويناغونډاله او غوښتنغونډاله، يو د غونډالي ډول.

د اېنټروگاتيو نومخاينيو او نسبتې نومخاينيو په منځ کې څه توپير دي؟

Relativpronomen يا نسبتې نومخاينيو د نومويونو پر ځای باندې کارول کيږي. دا يوه غرېغونډاله (نسبتې غونډاله) لارښودوي او د يوې پر سر يا پورته باندې ترتيب شوې غونډالي يوه نوم (يا نومخاينيو) نښلوي يا تړي. اېنټروگاتيو نومخاينيو يوه پوښتنغونډاله (اېنټروگاتيو غونډالي) لارښودوي او د غرکونې غونډالو په څېر هم کارېدلی شي.

بېلگې؛

کتاب، کوم (هغه) چې زه يې لولم، ستړی کېدونکي دي.

يادونه: دلته گوره دا د کتاب لوستل ستړي کېدونکي دی

دا د باور نه دي، څه چې ته و ماته وايي.

اېنټروگاتيو غونډالي پوښتنغونډالي لارښودوي، کېدی شي دغر غونډالي په څېر هم راشي.

بېلگه: چا به دا فکر کړی وی!

ځنې نومخاينيو کېدی شي نسبتې – او اېنټروگاتيو نومخاينيو وي .

بېلگه: څوک، چا، څه (شې)، کوم، کومه، د يوڅه لپاره.

دا کېدی شي چې وکارول شي.

اېنټروگاتيو غونډاله – ناسيده پوښتنغونډاله.

۲ - ښونکی زدکونکي پوښتي، چې چا دا کړکی ماته کړي ده.

۲ – ښونکی زدکونکي پوښتي، چې ايا له دوي څخه کوم دا کړکی ماته کړي ده.

اېنټروگاتيو غونډاله (ناسيده پوښتنغونډاله) يوه ځنگغونډاله يا که غواړی ځنگيزه غونډاله

ده. د پوره کونکې پوښتنې په څېر (۱-) څنگونډاله د يوې پوښتنغونډالې په څېر پيل کيږي. د پرېکړه غونډالې په څېر (۲-) دا د ايا له لارې يا سره پيل کيږي. يادونه: په دې ټولو ليکنو کې کمښت شته، چې بايد تل گران لوستونکي يا ډېر کار پرې وکړي.

د اېنټروگاتيو غونډالو برخکلمې

۱ - غږډوليزه پوښتنغونډاله، ۲ - پرېکړيزه پوښتنغونډاله، پوره کېدونکې پوښتنغونډاله. بېلگې:

۱ - يوه پوښتنغونډاله ده، چې ټيک د غږډونکي د معلومات کنډو يا تشيا خوندي لري، او دا هممهال د خبرو و مل ته انځوروي، چې دا تشيا ډکه کړي.

(۱) غونډاله: ،، (ايا) ته نن راځي؟،، يوه اېنټروگاتيو غونډاله ده.

(۱) اېنټروگاتيو - يا پوښتنغونډاله له غونډالنځبني،،؟،، سره په نځبڼه کيږي، که دا يوه سر - يا بنسټغونډاله وي.

ځنې پوښتنغونډالې د پوښتنغونډالې په چوپړ کې نه دي، دوی (يو څه ته) رابلنغونډالې دي، لکه د بېلگې په توگه: نه غواړي تر اخره يا تر پای (بلاخره، يا بالاخره) رېښتيا نه پرې پوهېږم. په بڅبڼه(؟؟) پورې راشي؟،، يا ،، بيا هم يا: تر اخره پورې نه غواړي راشي؟،،

د ډاکټر ماخام مېري شينواري ليکنې او ژباړې

د ډاکټر ماخان شينواري چاپ او ناچاپ ليکنې، چې هغه زياته برخه يې له ketabton.com څخه خواره شوي:

:(Vienna (Austria 1988

لومړۍ:

H.K. Kaiser , M. Shinwari : Aproximation compacttopologicalalgebra :
contributions togeneral algebra 6 ; Page 117 – 122

:(Vienna (Austria 1987

دويم: Interpolationund Aproximation durch Polynime in
UniversalenAlgebren . Diss . Uni. Wien

لاندې د شميرپوهنې پښتوتول کتابونه په المان کې د ،، افغانستان کلتوري ودې ټولنه، له
خوا چاپ شوي دي

:(Bonn (Germany 2000

دريم: د شميرپوهنې ستر کتاب : د شميرپوهنې برسیره د انجنري، فزيک او اقتصاد لپاره ،
همداسې د بنوونکو او زده کوونکو لپاره (دا کتاب په ۹۰۰ مخونو کې چاپ او دا نوي ليکنه
به يې ځنو ځايونو غزېدلې او ځني ځايونه ترې لرې شوي دي)

:(Bonn (Germany 2003

څلورم: ځمکچپوهنه (هندسه) ، په سلو، زرو کې شمیرنه، د گټې – او کټې د کټې شمیرنه ، د احتمالي شمیرنه کتاب د بنوونځي ټولې اړتیاوې پوره کوي
:(Bonn Germany 2003)

پنځم: الجبرونه (د الجبر بنسټونه دي) (ketabton.com ته پورته شوی)
:(Bonn Germany 2003)

شپږم: د شمیرپوهنې انگرېزي – پښتو ډکشنري. (ketabton.com ته پورته شوی)
:(Bonn Germany 2003)

اووم: د شمیرپوهنې الماني - پښتو - او پښتو الماني ډکشنري (ketabton.com ته پورته شوی)

Mathematical dictionary German/ Pashto and Pashto/German
:(Bonn Germany 2003)

اتم: دفرنخیال برابرېون (دا کتاب په دې څانگه کې یو پیل دی، ساده لیکل شوی) (ketabton.com ته پورته شوی)

Differentialequation Translation; An Introduction
Bonn (Germany): 2003

نهم: د شمیرپوهنې فرمولونو ټولگه
Mathematical Formulas
:(Bonn Germany 2003)

لسم: شمیرپوهنه له عربي په پښتو
:(1997Bonn Germany)

یوولسم: د افغانستان په هکله سپینې خبرې: په المان کې

، د افغانستان روغي او بیا ابادولو ټولنه، له خو

يادونه: له ۲۰۰۰ کال دمخه ډاکټر ماخان شينواري د ،،د افغانستان روغي او بيا ابادولو ټولنه،، له خوا درې سياسي مجلې هم را وستلې.

ژباړې او نورې ليکنې:

: (Prof. Brinkmann. (From Brinkmann.du.de

لاندې د برينکمن ليکنې چې له برينکمن ن ج څخه ژباړل شوي دي.دا کتابونه د بنوونځي له پاره او همداسې د کانکور ازموينې له پاره گټور دي.

دولسم- شمير پوهنه د بنوونځي لپاره لومړی ټوک (ketabton.com ته پورته شوی)

ديارلسم – شمير پوهنه د بنوونځي لپاره دويم ټوک (ketabton.com ته پورته شوی)

خوارلسم – شمير پوهنه د بنوونځي لپاره دريم ټوک (ketabton.com ته پورته شوی)

پنځلسم- د احتمالي شميرنه د بنوونځي لپاره (ketabton.com ته پورته شوی)

شپاړسم – احصايه يا ستاتيستيک د بنوونځي لپاره (ketabton.com ته پورته شوی)

لاندې کتابونه د شتوتگارت د پوهنتون د استادانو د لکچرونو څخه چې د شتوتگارت پوهنتون ن ج څخه خپاره شوي را ژباړل شوي.

اولسم – اناليزی ۱ (ketabton.com ته پورته شوی)

اتلسم – اناليزی ۲ (ketabton.com ته پورته شوی)

نولسم – کرښيز الجبر (ketabton.com ته پورته شوی)

شلم- د شمير پوهني بنسټونه (ketabton.com ته پورته شوی)

يوېشتم- د فرمولونو ټولگه (ketabton.com ته پورته شوی)

دوه ويشتم – فنکشنل اناليز (ketabton.com ته پورته شوی)

درويشتم – وکتور شميرنه (ketabton.com ته پورته شوی)

نورې ژباړې

څلرویشتم – له grundstudium.info/linearealgebra/www څخه: کربنيز الجبر (ketabton.com ته پورته شوی)

پنځویشتم – Georg Gutenberg گڼونپوهنه يا د اعدادو تيوري (ketabton.com ته پورته شوی)

زما ليکنې

[:\(Bonn \(Germany](#)

شپږویشتم- د شمير پوهنې ستر کتاب دويم چاپ لومړی برخه: د پوره تغيراتو سره : دا کتاب د شمير پوهنې برخې برسیره دانجنري، فزيک او اقتصاد لپاره ، همداسې د بنوونکو او زدهکونکو لپاره پوره گټور دی. په کتاب کې د اړتيا سره زياتونه او کونه راغلي (ketabton.com ته پورته شوی)

او ه ویشتم- د شمير پوهنې ستر کتاب دويمه برخه (ketabton.com ته پورته شوی)

اته ویشتم- ځمکچپوهنه (هندسه) دويم چاپ د پوره تغيراتو سره (ketabton.com ته پورته شوی)

نه ویشتم – الجبر بنسټونه دويم چاپ له تغيراتو سره (ketabton.com ته پورته شوی)

دېرشم- دېرې پوهنه يا ست تيوري (ketabton.com ته پورته شوی)

يو دېرشم – د شمير پوهنې سم اند (منطق رياضي) (ketabton.com ته پورته شوی)

دوه دېرشم- د يو څو شمير پوهانو ژوندليک (ketabton.com ته پورته شوی)

دریدېرشم – د شمير پوهنې گډې وډې ليکنې

څلور دېرشم- داهم ژباړه ده، خو ليکونکی يې متأسفانه راڅخه نابلد شوی: د مشتق او انتيگرال شميرنو ته تمرينونه او اوبيوني يا حلونه يې (ketabton.com ته پورته شوی)

پنځه دېرشم – د شمير پوهنې انگریزي پښتو او عربي + درې ډکشنري

شپږ دېرشم - د شمير پوهنې پښتو انگرېزي ډکشنري (ketabton.com ته پورته شوی)

اوه دېرشم - د شمير پوهنې پښتو ډکشنري د شمير پوهنيزو وېبپاڼو په پښتو روښانه ونه (ketabton.com ته پورته شوی)

اته دېرشم- د زړه له کومې (دا هغه ليکنې دي، چې ځنې يې په نړيوال جالونو کې خپرې شوي دي).

نه دېرشم - د افغانستان په هکله سپينې خبرې، چې و به غزيرې.

څلوېښتم- د شتوتکارت پوهنتون لکچرنوټونو څخه ، چې د شتوتکارت پوهنتون ن ج څخه خپرېږي: د گروپونو تيوري (ketabton.com ته پورته شوی)

- د بنوونځي لپاره فزيک د برينکمن ليکنه

له پنځم ټولگي څخه تر اووم ټولگي پورې ژباړل شوی (دا چې زما دويم مسلک فزيک دی، دا ليکنې ژباړم. دا هم د دې ليکوال يوه ډېره بڼه ليکنه ده، چې -د شمير پوهنې په څير- دلته هم زيات تمرينونه د حل يا اوبیوني سره په کې راغلي او ماته زيات کټور برېښي) او دالاندي د برينکن څخه راژباړلي

يوڅلوېښتم - فزيک لومړۍ برخه (ketabton.com ته پورته شوی)

دوه څلوېښتم - فزيک دويمه برخه. برېښنا پوهنه. همدا کتاب. (ketabton.com ته پورته شوی)

درېڅلوېښتم - د پوهنې وزارت له خوا چاپ د بنوونځي شمير پوهنې کتابونو ته کتنه. دې کتاب کې د بنوونځي کتابونو د هر کتاب يوې برخې ناسمونونو ته گوته نيول شوي او ناسمونونه بيا سم شوي دي. (کتابتون.کوم ته پورته شوی)

څلورڅلوېښتم - د فزيک کوچنۍ وېبپاڼو ډکشنري (کتابتون.کوم ته پورته شوی)

پنځه څلوېښتم - پرېپوزېشن يا اړيکيوونه. (ketabton.com ته پورته شوی)

شپږڅلوېښتم = ژبسمون (پښتو کې ناسم رانوتې ويونه، چې سم شوي دي) (ketabton.com ته پورته شوی)

اوه څلویښتم – پښتو ژبلاړ یا گرامر ۲۰۲۰ همدا کتاب (ketabton.com ته پورته شوی)

اته څلویښتم – ژبسمون (که غواړی دویم غزېدلی لیکنه) : له پخوانی لیکني څخه نوی شوی
او پوره غزېدلی ۲۰۲۰. (ketabton.com ته پورته شوی)

تازه لیکلي خو تر اوسه کتابتون ته نه دي پورته شوي او دا د ځانله لیکنو په توگه له دري کاله را په ديخوا د تاند او په دا ورسته کي د دعوت او همداسي د نورو د ج څخه خوريري او خواره شوي دي. په دي کتاب کي د پښتو ناسم ننوتي ويونه څېړل شوي ناسمونو ته گوته نيول شوي او په دلایلو روښانه شوي، چي ژبمینوالو لپاره هپي لوسته او گوتنيونه اړيینه ده.

نهه څلویښتم – داسي څه له فلسفي ۲۰۲۰ (ketabton.com ته پورته شوی)

پنځوسم – ژبي مري او نوري لیکني ۲۰۲۰ (کتابتون ته پورته شوی)

یو پنځوسم- پښتو ژبلاړ د ښوونځي لپاره.

دوه پنځوسم- هر څه د ژبي په چوپړ کي.

درې پنځوسم- هر څه د ژبي په چوپړ کي. و کتابتون ته پورته شوي

څلور پنځوسم- د نړی هوښيار تياوي.

پنځه پنځوسم – د جبران خليل غوره خبري .

شپږ پنځوسم- ټوليز سم اند .

اوه پنځوسم: غوره ويناوي. دويمه برخه.

اته پنځوسم: د حالتونو څېړنپای

نهه پنځوسم: حالتونه. د حالتونو غزولي او د ښوونځي لپاره چمتو شوي برخه.

شپيتم: ژبپوهنه يا ژبلاړ: همدا کتاب. دا د ما د پخوانيو لیکنو څخه راټول او يو څه ورزياتوني د سمونونو سره.

یوشیپتم: ژبپوهنه یا ژبلار. غزېدلې دویم ځل. همدا کتاب.

یادونه: د درې کتابونو خورې وړې لیکنې لرم، خو داسې لږ ناتوانه غوندې یم. که سره سینه مې ورته ولرودی شوه او دا مې د کتابتون لخوا تاسو سره گډ کړی شوی، نو ورته خوښ به شم.

.

.

.

.

.

.

د ډاکتر ماخان میري شینواري ژوند ته یوه لنډه کتنه

نوم: ماخان (په لومړي ځل یې نوم ،،میری،، وو. د رحما بابا لیسې کې نوملیکلو وروسته په ماخان باندې بدل شو).

د کورنۍ نوم: شینواری

د پلار نوم: ارواښاد نورالرحمان

د مور نوم: ارواښاده پستو بی بی

د نیکه نوم: ارواښاد حسن خان

د نیا نوم: ارواښاده صبره بی بی

د زېږېدو کال: ډاکټر ماخان شينواری د ۱۹۴۶ ز ک د سپټمبر په ۱۵ نېټه زېږېدلی دی (دا خو هغه رسمي ز ک دی. سمه نيټه يې ۱۳۲۲ او ۱۳۲۰ ش ه کلونو منځ کي بايد وي، خو تره مې وايي ۱۳۲۰ ه ک دی)

د زېږېدو ځای: ننگرهار د شينواریو د هسکې مېنې ولسولې په مورگې کلي کې زېږېدلی.

د مورگې غارخلي کلي کې د لمنځتون استادانو څخه له قرانکریم تر پنجکتاب، خلاصه، مونیډه، گلستان پورې، چې دا مو بیا په بنوونځي هم لوستل، لوستلي، خو بې له دې چې پوره پرې پوه شي.

کلیوالي بنوونځي: له ۱۹۵۱ تر ۱۹۵۴ پورې د هسکې مېنې مورگې لومړني بنوونځي، چې دی يې هم د لومړنيو زدکونکو له ډلې څخه وو.

د رحمان بابا لېسه: له لومړي او بيا له دريم تر ۱۲ ټولگي پوري له ۱۹۵۴ تر ۱۹۶۵ پوري.

دی د رحمان بابا لېسه کې له دريم تر ۱۲ ټولگي پوري د خپل ټولگي اولنمره پاتي شوی.

۱۹۶۶ ز ک د کابل پوهنتون د طب پوهنځي په همدې کال کې

۱۹۶۶ ز ک د سپټمبر میاشت د بنوونځي برس له لارې اتریش ویا نا ته تگ.

۱۹۶۶ تر ۱۹۶۷ کال پوري ویا نا اړوند مودلینگ کې د الماني یا بنه يې اتریشي ژبي او د دیارلسم ټولگي لوست.

اکتوبر ۱۹۶۷ د وینا پوهنتون کې نوملیکنه، چې د پوره زیاتو ستونځو سره په ۱۹۸۹ ز ک کال کې د ډاکټرۍ په اخستلو بریالی شو (دا نو پوره ستونځي دي).

له ۱۹۸۷ ز ک تر ۱۹۸۸ ز ک د فبروري تر پای د دباندنيو چارو وزارت کې مامور.

د ۱۹۸۸ د مارچ لومړۍ نېټې څخه تر ۱۹۹۲ جون پوري په بون جرمني کې د افغانستان جمهوریت سفارت کې د سفیر دندې د شارژ د افیر (صفر نه وو) د نوم لاندې.

له هغې وروسته په جرمني کې سیاسي پناه.

د ۲۰۰۴ زک جون څخه د ۲۰۰۵ زک جنوري پورې د کابل علومو اکاډمي د پيدايښتي پوهنو په څانگه کې دنده.

له ۲۰۰۸ زک د مارچ څخه د ۲۰۰۹ زک دسمبر پورې د رياضي څانگه کې د پوهني وزارت درسي نصاب کې دنده.

ماخان شينواري بې کاره نه دی او لږ تر لږه له ۹۷۱۹ څخه همدا د کتابونو ليکلو او د ژباړې دنده په غاړه اخستي، چې خپل فکر تر شوني پولې پورې تازه وساتي.

ماخان ميري په ۱۹۷۲ کې له لري د ميرمن بناپيري سره واده شوی، چې د واده خبر ورته اتریش ويانا ته ورغلی.

ده د ميرمن بناپيري سره په ۱۹۶۳ زک کې کوزده کړې وه.

دوي ته لوي څښتن په اتریش ويانا کې د مای په شلم ۱۹۷۹ زک دوه بچيان وبخښل، چې څانگه او اباسين نوميري. څانگه په المان کې د پوهنتون علمي همکاره وه او د حقوقو ډاکتره ده او اباسين ملي اقتصاد او ټولنيزه سايکولوژي لوستلي.

ډاکتر ماخان ميري شينواري ته د پوهنيزو هلو ځلو له امله ستاينليکونه:

۱ – د افغانستان کلتوري ودې ټولنه. جرمني

۲ – د افغانستان کلتوري ټولنه کولن ميشنيس. جرمني

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**